

en hebben een natuurlijke angst voor mensen. Ook in dit filmpje beweegt de wolf zich duidelijk weg van de auto.

5. Hoe weet je welke afrastering wolfwerend is en hoeveel subsidie je krijgt?

Hoe weet je nu als schapenhouder welke afrastering het beste is voor jouw dieren en hoeveel subsidie je krijgt? Op [de website van de provincie Gelderland](#) staat alle informatie handig bij elkaar: subsidievoorwaarden, eisen aan de afrastering, enkele rekenvoorbeelden van de vergoedingen en de link naar het subsidieportaal. De subsidies variëren sterk naargelang de grootte van de schapen- of geitenhouderij, maar zijn bedoeld om grotendeels kostendekkend te zijn voor wat betreft materiaalanschaf, of je nu een weidebedrijf met honderden schapen of een hobbyhouder met enkele schapen bent.

6. Wat moet ik doen als ik er niet uit kom?

Soms is een situatie niet meteen duidelijk. Hoe bereken je bijvoorbeeld de omtrek van een weide die niet rechthoekig is? Wat doe je met sloten, greppels en dijken? Met al dat soort vragen kan je terecht bij de hulplijn van de wolvencommissie. Je mailt je naam, organisatie (indien van toepassing), telefoonnummer en je vragen naar wolvencommissie@gelderland.nl en krijgt dan een voorstel voor een tijdstip voor een belafsprak of een link om in te loggen voor een videovergadering.

7. Waarom is het belangrijk om een waarneming van een wolf door te geven?

Om een goed beeld te krijgen van de vestiging van wolven in Nederland verzoekt het team van Wolven in Nederland waarnemingen van wolven zo snel mogelijk door te geven via de website van Wolven in Nederland. Dat hebben de mensen die deze video hebben gemaakt gedaan. Alle binnenkomende meldingen worden door een team aan uitgebreid getrainde vrijwilligers en experts meervoudig beoordeeld.

Concept Notitie IPO Wolvenwerkgroep: Handelingsperspectief voor zwerfende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt zoals de wolf in Heusden

Samenvatting

Stakeholders, met name uit de hoek van dierhouders, vragen provincies om een landelijke (gelijke) aanpak ten aanzien van vraagstukken inzake zwerfende wolven. Provincies willen hier ook gezamenlijk in optrekken.

Zowel voor gevestigde als zwerfende wolven is en blijft uitgangspunt de toepassing van preventieve maatregelen. Maar ten aanzien van zwerfende (en daarmee onvoorspelbare) wolven is het in geval van een probleemsituatie (zoals in Heusden het geval was) niet redelijk om de verantwoordelijkheid hiervoor enkel bij de veehouders te leggen. Dat doet geen recht aan de positie van de veehouders, het gegeven dat de schade niet voorzienbaar was en zou het draagvlak voor de wolf onnodig ondermijnen.

Daarom is nodig dat provincies en gebiedspartners de veehouders ondersteunen in hun verantwoordelijkheid. In de praktijk is gebleken dat het (pro-actief) toepassen van preventieve maatregelen dermate goed werkt, dat daardoor een vervolgaanpak (zoals verjagen et cetera) niet nodig is.

Het gegeven dat een dergelijke vervolgaanpak om juridische en praktische redenen ook niet mogelijk is, althans niet op korte termijn, maakt dat een proactieve werkwijze van provincies (communicatie, regie en beschikbaar stellen van nood-sets preventie maatregelen) bij uitstek het handelingsperspectief voor provincies vormen.

Geadviseerd wordt vooral van deze werkwijze gebruik te maken en terughoudend te zijn ten aanzien van mogelijkheden of meer flexibiliteit die in internationale context verkend worden.

Kernboodschap:

Met een proactieve werkwijze op het gebied van communicatie, regie en beschikbaar stellen van nood-sets preventie maatregelen kunnen provincies voorkomen dat provincies hun toevlucht moeten zoeken in maatregelen die praktisch niet uitvoerbaar en juridisch niet houdbaar zijn.

1. Inleiding

Dat wolven landbouwhuisdieren doden is niet nieuw. Ook niet in Nederland. Nieuw was wel een situatie zoals die van de zwerfende wolf in Heusden.

Het huidige wolvenplan bevat de uitgangspunten voor het omgaan met probleemsituaties waarin een wolf landbouwhuisdieren doodt. Op probleemsituaties zoals in Heusden is het wolvenplan echter onvoldoende toegesneden.

Omdat een vergelijkbare situatie zich kan herhalen, is het aan te bevelen het Interprovinciaal Wolvenplan aan te vullen met een aantal uitgangspunten en concrete stappen voor het snel en effectief mogelijk oplossen van dit type probleemsituaties. In deze notitie wordt hiervoor een voorstel gedaan.

Dit voorstel is voor een belangrijk deel gebaseerd op de ervaringen in de provincie Noord-Brabant en is bedoeld als voorlopige aanvulling op het huidige Interprovinciaal Wolvenplan en ter overbrugging naar de integrale actualisatie van het Interprovinciaal Wolvenplan begin 2022.

Korte beschrijving situatie in Heusden (Noord-Brabant): 15 mei – 1 juni 2020

In Hedikhuizen, gemeente Heusden, doodt een zwerende wolf medio mei binnen enkele dagen 50 schapen. De aanvallen vonden plaats in een klein poldergebied met veel onbeschermd schapen en weinig wilde prooidieren. Het grote aantal gedode schapen, de frequentie, en de vele (vermeende) waarnemingen van de wolf veroorzaken grote onrust onder de houders van landbouwhuisdieren en een sterk gevoel van onveiligheid onder inwoners in het gebied.

De media-aandacht was enorm. Uitspraken dat de wolf vanwege aanwezige barrières (rivier, kanaal en twee rijkswegen) het gebied moeilijk zou kunnen verlaten, versterkten de onrust onder dierhouders en het gevoel van onveiligheid onder inwoners. Partijen namen hun standpunten in: dierhouders moesten hun schapen niet als 'snacks' aanbieden versus de 'terror wolf' moest weg uit het gebied, de provincie moest ingrijpen. Co-existent met de wolf leek non-existent.

Provincie Noord-Brabant, gemeente, ZLTO en Zoogdierverseniging en andere betrokken partijen werkten aan een gezamenlijke aanpak met als belangrijkste uitgangspunt het beschermen van landbouwhuisdieren tegen de zwerende wolf in de verwachting dat de wolf daardoor verder zou trekken. Hoewel de dierhouders primair verantwoordelijk zijn voor de bescherming van hun dieren, hielpen provincie, gemeente, ZLTO en Zoogdierverseniging met de juiste informatie, adviezen en ondersteuning. Afspraak was dat als de wolf twee weken geen onbeschermd vee had aangevallen, maar nog wel aanwezig was in het gebied – wat onwaarschijnlijk zou zijn – provincie en gebiedspartners binnen de wettelijke kaders naar een volgende stap zouden kijken. De wolf verliet het gebied op 1 juni, na in twee weken 60 schapen gedood te hebben in het gebied.

Context en reikwijdte

2.1. Context

2.1.1. Huidig Interprovinciaal Wolvenplan

In het Interprovinciaal Wolvenplan wordt voor situaties waarin een zwerende wolf onbeschermd vee doodt, geen onderscheid gemaakt in de omvang of frequentie van schade die een zwerende wolf veroorzaakt. In alle gevallen is de in het wolvenplan opgenomen escalatieladder beschreven maatregel het toepassen van preventieve maatregelen. Uitgangspunt in het Interprovinciaal Wolvenplan is dat een dierhouder hiervoor zelf de verantwoordelijkheid draagt, vanuit de wettelijke verplichting van dierhouders om gehouden dieren zo nodig tegen roofdieren te beschermen¹. Wat betreft de rol van de provincie is in het wolvenplan aangegeven dat provincies ervoor *kunnen* kiezen tijdelijke preventieve middelen uit te lenen om de kans op een herhalingsaanval op korte termijn te verkleinen.

2.1.2. Meldingen wolvenschade periode 2015 – heden

Hoewel wolvenschade maatschappelijk ongewenst is, veroorzaken de meeste zwerende wolven geen omvangrijke schade in de zin van grote aantallen gedode dieren of veelvuldige aanvallen. Uit de DNA-analyses en data met faunaschade van BIJ12 blijkt het merendeel van zwerende wolven relatief kort door Nederland te trekken (variërend van

¹ Artikel 1.6, derde lid van het Besluit houders van dieren: "Een dier wordt, indien het niet in een gebouw wordt gehouden, bescherming geboden tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en zo nodig roofdieren".

enkele dagen tot enkele weken). Bij de aanvallen die gaandeweg de zwerftocht op onbeschermd landbouwhuisdieren worden uitgevoerd, betreft het in verreweg de meeste gevallen één tot enkele dieren (veelal schapen) die daarbij worden gedood of verwond.

Van de meer dan 20 zwervende wolven die sinds 2015 in Nederland aanwezig zijn geweest zijn er drie wolven die opvallen vanwege de omvang van de faunaschade. Zo heeft GW998f in de zomermaanden van 2018 in Drenthe, Groningen, Friesland en Overijssel in totaal 65 schapen gedood. In het najaar van dat jaar vestigde deze wolf in zich op de Veluwe en ging over op natuurlijke prooi. De tweede wolf, GW1261m, heeft gedurende zijn omzwervingen tussen november 2019 en juli 2020 in de noordelijke provincies in totaal 100 schapen gedood. In beide gevallen kan de schade evenwel gerelateerd worden aan de lengte van de zwerfperiode in Nederland en de omvang van het gebied dat is doorkruist. Echt uitzonderlijk is het derde geval, dat van GW1554m: 'de wolf in Heusden'. Deze wolf doodde tussen medio april en eind mei 2020 in totaal 91 schapen in Gelderland en Noord-Brabant. Hiervan zijn 60 schapen gedood in Heusden waarvan 50 in de eerste dagen. De wolf in Heusden viel op vanwege het grote aantal gedode schapen in een zeer korte periode in een klein gebied.

2.2. Reikwijdte

Deze notitie heeft betrekking op een probleemsituatie zoals in Heusden, namelijk een zwervende wolf die in een korte periode, in een klein gebied (dus zonder verder te trekken) bovenmatige schade veroorzaakt (groot aantal schapen doodt). Dat wil zeggen een situatie waarin:

1. Een zwervende wolf:
 - a. Zich bevindt in een gebied waarvan o.b.v. de gebiedskenmerken en de beschikbare kennis over de wolf de inschatting gemaakt wordt dat het gebied niet geschikt is voor een wolf om lang te verblijven;
 - b. in korte tijd veel onbeschermd landbouwhuisdieren heeft gedood.
2. Er omstandigheden zijn – anders dan enkel de aanwezigheid van onbeschermd landbouwhuisdieren – die mogelijk vertragend werken voor de doortrek van de wolf naar een geschikt territorium.

Als sprake is van een situatie waarin er omstandigheden zijn zoals omschreven onder 2, is de kans op het ontstaan van een probleemsituatie waarin een wolf *bovenmatige* schade veroorzaakt erg groot. In deze situaties is een aanvulling op het wolvenplan wenselijk (zie paragraaf 3). Vanwege de grote afstanden die een zwervende wolf in korte tijd kan afleggen, is het niet te voorspellen waar een wolf opduikt en waar schade kan optreden. Echter, op het moment dat een zwervende wolf opduikt in een gebied met bijzondere gebiedskenmerken, zoals in Heusden het geval was, is (grote) schade wél verklaarbaar. Met het oog op het voorkomen van specialisatie door de wolf op schapen en het voorkomen van grotere schade en maatschappelijk onrust, is snel en adequaat handelen van daarom belang.

Toelichting:

Bijzonder aan de situatie in Heusden was dat de wolf, na het oversteken van de Maas, terecht was gekomen in een klein gebied met veel onbeschermd schapen, weinig wilde prooidieren en omringd door barrières (rijkswegen ten oosten en zuiden, een kanaal ten westen en rivier ten noorden).

De enkele aanwezigheid van barrières om het gebied betekende niet dat de wolf het gebied niet zou kunnen verlaten. Het betekende wel dat de wolf niet *eenvoudig* het gebied zou kunnen verlaten. Wel eenvoudig beschikbaar waren, vanuit het perspectief van de wolf, de onbeschermden schapen als prooidieren.

De aanwezigheid van barrières om het gebied en de voor de wolf eenvoudig beschikbare schapen, vergrootte de kans op herhalingsaanvallen aanzienlijk en daarmee het risico dat de wolf gewend zou raken aan schapen als prooidier en de schade nog verder zou toenemen.

3. Voorstel voor voorlopige aanvulling op Interprovinciaal Wolvenplan

Anders dan hierboven onder 2.1 is aangegeven, is in het wolvenplan geen specifieke rol voor de provincie beschreven voor probleemsituaties zoals onder 2.2 bedoeld. Evenmin is een specifieke aanpak beschreven. Vanwege de maatschappelijke wens om zoveel mogelijk te voorkomen dat een zwervende wolf schapen doodt én het belang om te voorkomen dat een zwervende wolf zich specialiseert in het doden van onbeschermden landbouwhuisdieren, is dit wel aan te bevelen. Ook vanuit het perspectief om de wolf te beschermen is een gezamenlijke aanpak wenselijk, namelijk het behouden van draagvlak voor de aanwezigheid van wolven in Nederland en het bevorderen dat de wolf een geschikt territorium vindt. Het draagvlak en het bevorderen dat een wolf een geschikt territorium vindt, is een belang dat het individuele belang van veehouder overstijgt, wat pleit voor een gezamenlijke aanpak.

In aanvulling op de uitgangspunten in het huidige wolvenplan, worden de volgende uitgangspunten voorgesteld:

1. Provincie:

- a. **Neemt regie en initieert overleg met gebiedspartners**
- b. **Communiqueert dat noodsets (wolvenwerende nachtkralen) beschikbaar zijn ter voorkoming van een herhalingsaanval**
- c. **Geeft opdracht voor het uitvoeren van lokale monitoring van de wolf en versnelde DNA-analyses**

In gevallen waarin een zwervende wolf bovenmatige schade en bijbehorende onrust veroorzaakt, spelen veel partijen een rol, m.n. provincie, gemeente, eigenaren van landbouwhuisdieren (vakgroep schapenhouderij) en de Zoogdiervereniging. Verbinding tussen partijen ontstaat niet vanzelf. Het is daarom cruciaal dat de provincie snel de regie neemt en een overleg initieert met gebiedspartners. Doel van het overleg is om de focus te verleggen van (tegengestelde) standpunten, naar een wederzijds begrip en gezamenlijk belang om samen te werken. Dit schept de noodzakelijke basis om te komen tot een gezamenlijke aanpak, waarin elk partij – vanuit een eigen rol – kan bijdragen aan een oplossing. Daarnaast is het doel van het overleg om relevante feiten over de betreffende wolf en de situatie in het gebied met elkaar te delen zodat miscommunicatie als gevolg van een stroom aan informatie voorkomen wordt.

Vooruitlopend op het overleg is het tevens van belang dat de provincie direct communiceert dat het van belang is vee te beschermen tegen de wolf en dat de provincie eigenaren van landbouwhuisdieren, hoewel zij zelf primair verantwoordelijk zijn voor de bescherming van hun dieren - praktische hulp biedt en noodsets (wolfwerende nachtkralen) beschikbaar heeft ter uitleen. Ter voorbereiding op een probleemsituatie is het daarom belangrijk dat een provincie altijd noodsets beschikbaar heeft zodat deze ook direct ingezet kunnen worden in een gebied.

In een probleemsituatie zoals in Heusden is het wenselijk dat zo snel mogelijk wordt vastgesteld of een wolf de schade heeft veroorzaakt en dat de provincie ter vaststelling daarvan opdracht geeft tot het uitvoeren van versnelde DNA-analyses. Aanbeveling hierbij is om na te gaan of de methodiek die in België wordt ingezet door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) ook hier geschikt is. In België worden in bepaalde gevallen DNA-analyses uitgevoerd waarbij de aanwezigheid van een specifiek gen (Amy2B-gen) wordt geanalyseerd. De resultaten van deze analyse kunnen met een grote zekerheid bevestigen ofwel uitsluiten of het om een wolf gaat. De analyse is binnen 24 uur beschikbaar, aanzienlijk sneller dan een versnelde DNA-analyse in Nederland. Deze snelheid is m.n. gewenst als nog onvoldoende zeker is of landbouwdieren door een wolf zijn gedood.

2. Provincie en gebiedspartners:

- a. komen tot een gezamenlijk aanpak voor het gebied met als uitgangspunt dat landbouwhuisdieren beschermd moeten worden tegen de wolf**
- b. dragen de aanpak gezamenlijk uit**
- c. helpen de eigenaren van landbouwhuisdieren, ieder vanuit een rol**
- d. beoordelen of de aanpak het gewenste effect heeft**
- e. komen tot een gezamenlijke vervolgaanpak (indien nog sprake is van een probleemsituatie)**

Ter voorkoming van een (herhalings)aanval van de wolf op landbouwhuisdieren is en blijft de inzet van preventieve maatregelen het belangrijkste uitgangspunt, conform het Interprovinciaal Wolvenplan. De effectiviteit van wolfwerende rasteren en andere in de FaunaschadePreventieKit beschreven maatregelen om wolvenschade te voorkomen zijn op basis van onderzoek aangetoond. Aangetoond is dus dat het nemen van preventieve maatregelen effectief is om landbouwhuisdieren tegen de wolf te beschermen en een probleemsituatie tussen wolf en vee op te lossen.

Het draagvlak onder eigenaren van landbouwhuisdieren om hun dieren te beschermen is echter niet vanzelfsprekend. Dit wordt ervaren als de omgekeerde wereld omdat niet de schapen, maar de wolf het probleem veroorzaakt. Om tot een effectieve bescherming van de landbouwhuisdieren te komen, is het nodig dat alle gebiedspartners het belang en de urgentie van preventie actief communiceren en de eigenaren van landbouwhuisdieren hierin praktische ondersteuning bieden. Naast het beschikbaar stellen van noodsets, gaat het bijvoorbeeld om het geven van voorlichting en het mobiliseren van vrijwilligers die kunnen helpen bij het plaatsen van wolfwerende rasteren. Gezamenlijk kernboodschap van provincie en gebiedspartners is dat als het gebied onaantrekkelijk wordt voor de wolf, de wolf uit het gebied zal vertrekken.

- Vertrekt de wolf niet uit het gebied en valt deze opnieuw onbeschermd vee aan, dan is geen sprake van een nieuwe probleemsituatie en blijft de gezamenlijk aanpak om het vee te beschermen tegen de wolf.
- Valt de wolf goed beschermd vee aan, dan is sprake van een nieuwe probleemsituatie waarvoor in het huidige wolvenplan een escalatieladder is opgenomen (indien mogelijk: preventie verbeteren, anders wolf verjagen, wolf doden).

Als de wolf geen landbouwhuisdieren meer aanvalt resteert monitoring van de wolf om vast te stellen of de wolf nog in het gebied aanwezig is, of is vertrokken. Is de wolf vertrokken, dan is geen sprake meer van een probleemsituatie, maar is het goed alert te zijn of deze probleemsituatie zich niet verplaatst naar een ander gebied. Als blijkt dat de wolf geen landbouwhuisdieren meer doodt, maar wél in het gebied aanwezig blijft, dan kan nader onderzoek nodig zijn naar de mogelijke reden hiervan. Dit is relevant omdat de toepassing van preventieve maatregelen noodzakelijk blijft, ondanks de eerdere verwachting dat door die toepassing de wolf uit zichzelf het gebied zou verlaten. Relevant is daarom of er een andere reden is voor de wolf om te blijven en of deze reden aanleiding is om een vervolgstap te onderzoeken, waaronder bijvoorbeeld het verjagen van de wolf.

4. Vervolgstappen: (on)mogelijkheden van verjagen, vangen op doden van de wolf

Bij probleemsituaties zoals in Heusden kan door partijen aangedrongen worden op het actief verwijderen van de wolf uit het gebied. Mogelijkheden hiertoe zijn er echter niet, ofwel nagenoeg uitgesloten. Het verjagen, vangen of doden van een wolf in een probleemsituatie zoals in Heusden is juridisch niet toegestaan en bovendien veelal praktisch niet uitvoerbaar. Dit betekent niet alleen dat het inzetten op het toepassen van preventieve maatregelen een effectieve manier is om de probleemsituatie op te lossen, maar ook de enige manier is. Het is in elk geval een eerste noodzakelijk stap om een vervolgstap te kunnen onderzoeken.

4.1 Juridisch kader op hoofdlijnen

De wolf is strikt beschermd op grond van het Verdrag van Bern, de Habitatrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Uitgangspunt is dat het verboden is een wolf opzettelijk te verstoren of een wolf te vangen of doden. Deze verbodsbepalingen gelden altijd en overal. Dus ook als een wolf zich in bebouwd gebied of cultuurlandschap bevindt. Dit is recent bevestigd door het Europees Hof.

Dit betekent niet dat probleemsituaties die een wolf veroorzaakt geaccepteerd moeten worden. Uitzonderingen zijn mogelijk indien daarbij aan een aantal voorwaarden is voldaan.

Voorwaarden voor het verlenen van een ontheffing (verstoren, vangen of doden van een wolf):

1. De handeling is nodig ter bescherming van één of meerdere van de limitatief in de wet genoemde belangen en is aantoonbaar geschikt om dat belang te dienen (*hierna: vereiste van wettelijk belang*);
2. Aantoonbaar is dat het belang niet op een andere bevredigende manier te bereiken is, die geen of minder inbreuk maakt op de bescherming van de wolf (*hierna: alternatievenvereiste*);
3. Het verstoren, vangen of doden doet geen afbreuk aan het bereiken of handhaven van een gunstige staat van instandhouding van de populatie(s) van wolven in hun natuurlijk verspreidingsgebied (*hierna: vereiste van gunstige staat van instandhouding*).

Bovenstaande voorwaarden zijn cumulatief. Het Europees Hof, die het laatste woord heeft over de juiste uitleg van de Habitatrichtlijn, heeft in verschillende uitspraken duidelijk gemaakt dat elk van de voorwaarden eerder strikt dan ruimhartig toegepast moeten worden. De eisen die het Europees Hof stelt aan de onderbouwing zijn daarom stevig. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op de best beschikbare wetenschappelijke informatie. Als er twijfel is of aan een (of meerdere) voorwaarden voldaan is, geldt het voorzorgsbeginsel en kan een ontheffing niet rechtmatig verleend worden.

Vereiste van wettelijk belang

Het voorkomen van ernstige schade aan landbouw, is o.g.v. de Habitatrichtlijn een gerechtvaardigd belang om een wolf te verjagen, vangen of doden. In een probleemsituatie waarin sprake is van bovenmatige schade, kan daarom aan het eerste vereiste worden voldaan.

Als de wolf geen schade meer veroorzaakt, maar wel aanwezig blijft in het gebied, kan het in theorie zinvol en mogelijk zijn om de wolf te verjagen, *in het belang van de wolf zelf*. Dit is echter alleen mogelijk als goed onderbouwd kan worden dat het gebied niet geschikt is voor de wolf om lang te verblijven én dat de wolf er zelf niet in slaagt in het gebied te verlaten vanwege moeilijk te nemen barrières.

Omdat wolven evenwel een groot vermogen hebben om zich aan een verschillende (cultuur)landschappen aan te passen en daarbij het vermogen hebben om barrières te passeren (zoals ook in Heusden is gebleken), zal een onderbouwing hiervoor bij de bestuursrechter vrijwel zeker geen stand houden. Een scenario waarin een wolf, die geen schade veroorzaakt, verjaagd wordt in het belang van de wolf zelf is in theorie denkbaar. Maar gelet op de gedegen onderbouwing die hiervoor vereist is, is dit echter vrijwel zeker geen begaanbare route voor het rechtmatig verlenen van een ontheffing. Het onaantrekkelijk maken van het rustgebied van de wolf is mogelijk wel een begaanbare weg.

Alternatievenvereiste

Er is een alternatief voor het verjagen, vangen of doden van een wolf, namelijk voorkomen dat een wolf onbeschermd landbouwhuisdieren doodt. Dit is mogelijk door preventieve maatregelen zodanig toe te passen dat de wolf geen landbouwhuisdieren meer kan doden. Er zijn voldoende bewezen effectieve maatregelen onderzocht en beschikbaar waardoor niet kan worden voldaan aan het alternatievenvereiste. Het verjagen, vangen of doden van een wolf is daarom niet toegestaan. Dat het toepassen van preventieve maatregelen ongemak of kosten met zich meebrengt, is geen reden om het als onbevredigend af te doen en daarom geen grondslag om rechtmatig ontheffing te kunnen verlenen.

Vereiste van gunstige staat van instandhouding

Hoewel er juridisch nog enige onduidelijkheid lijkt over de schaal waarop de staat van instandhouding beoordeeld moet worden (op niveau van de lidstaat of op niveau van de populatie die zich bij wolven uitstrekt over meerdere lidstaten) staat vast dat dit binnen Nederland niet aan de orde is. Zowel op niveau van de lidstaat als op niveau van de populatie wordt namelijk (nog) niet aan het vereiste voldaan. De staat van instandhouding in Nederland is op dit moment ongunstig. Vanwege de beperkte omvang kan Nederland geen zodanige populatie huisvesten dat enkel daarmee een gunstige staat van instandhouding wordt bereikt. Zodra op internationaal populatieniveau een goede staat van instandhouding is bereikt en duidelijk is welk aandeel Nederland daarin heeft, kan een uitspraak worden gedaan over de mogelijkheid tot ingrijpen. Het aandeel van Nederland kan alleen samen met andere lidstaten worden bepaald en daarvoor is een internationaal

wolvenmanagementplan nodig. Voor de beoordeling op het niveau van de (grensoverschrijdende) populatie is daarom een internationaal wolvenmanagementplan nodig waarin de lidstaten, die een populatie wolven delen, nauwkeuring maatregelen hebben vastgelegd die een gunstige staat van instandhouding garanderen. Een dergelijk plan is er nog niet.

Om tot een dergelijk plan te komen is (het initiatief tot) internationale samenwerking nodig met lidstaten die een populatie wolven delen. Voor de populatie van wolven waarvan Nederland (deels) binnen de populatiegrenzen ligt, zijn dat in ieder geval België, Duitsland, Denemarken en Polen. De minister van LNV is in de positie om voortouw te nemen tot het initiatief om te komen tot een dergelijk internationaal wolvenmanagementplan en heeft zich ook bereid getoond daartoe stappen te nemen. In overleg met LNV dient bezien te worden welke voorbereidende stappen provincies daartoe nog te zetten hebben. Die nog te nemen stappen zullen onderdeel zijn van de actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan, en zullen naar verwachting samenlopen met zaken als de voorziene fact-finding-study en (de daarbij behorende) juridische studie.

De Europese Commissie, die toeziet op een correcte uitvoering van de verplichtingen van de Habitatrichtlijn, is minder geneigd inbreukprocedures te starten tegen lidstaten waar de staat van instandhouding gunstig is, ook als de betreffende lidstaat het minder nauw neemt met het alternatievenvereiste. Hoe meer wolven, hoe meer flexibiliteit. En hoe steviger een wolvenmanagementplan, hoe meer flexibiliteit er is voor het verlenen van ontheffingen waar dat wenselijk is, zelfs in situaties waarin de staat van instandhouding nog niet gunstig is. Nederland heeft deze flexibiliteit om de hierboven genoemde redenen (nog) niet waardoor het verwijderen van wolven vooralsnog alleen mogelijk lijkt voor zeer uitzonderlijke situaties waarin een wolf een direct gevaar vormt voor de veiligheid van mensen.

4.3 Vergelijking met Frankrijk

Eind oktober zijn in enkele regionale media berichten verschenen dat 'de wolf van Heusden' eind september in Frankrijk zou zijn doodgeschoten, met toestemming van de Franse lokale autoriteiten. Dit roept de vraag waarom dat in Frankrijk wel kan terwijl in deze notitie is aangegeven dat dit in Nederland niet kan.

Op basis van welke precieze overwegingen de Franse autoriteit toestemming heeft gegeven voor het doden van deze specifieke wolf, is nog onvoldoende bekend (en wordt nog nader uitgezocht). Wel kan het hiernavolgende aangegeven worden over het beleidskader op basis waarvan in Frankrijk toestemming wordt verleend voor het doden van wolven.

In Frankrijk is op nationaal niveau een omvangrijk actieplan vastgesteld waarin een balans is gezocht tussen bescherming van de wolf en bescherming van vee. In dit plan is aangegeven welke populatieomvang nodig is om een gunstige staat van instandhouding te behouden. In tegenstelling tot Nederland telt Frankrijk een populatie van ca. 500 wolven. Omdat de populatieomvang in Frankrijk groter is dan nodig om een gunstige staat van instandhouding te behouden, wordt afschot toegestaan. De ministers stellen op basis van een advies van de nationale raad voor de bescherming van natuur een quotum vast van het aantal wolven waarvoor de lokale autoriteiten toestemming mogen geven voor het doden van wolven. Voor het verlenen van ontheffingen hebben de ministers in een besluit de kaders vastgesteld. Deze vereisten komen overeen met de vereisten die volgen uit de Habitatrichtlijn, waaronder het uitgangspunt dat preventieve maatregelen genomen moeten worden om vee tegen de

wolf te beschermen. Als het nemen van preventieve maatregelen in een specifiek geval om technisch-economische reden niet mogelijk is, kan hiervan afgeweken worden.

5. Vervolg

Indien de BAC VP zich kan vinden in de uitgangspunten in dit voorstel, dan is de voorgestelde vervolgstap agendering in het Landelijk Overleg Wolf (beoogd begin februari 2021). Daarbij zal het Landelijk Overleg Wolf uitgenodigd worden om aanvullingen op deze voorlopige aanpak te doen dan wel zaken waar mogelijk en wenselijk te concretiseren.

Vervolgens zullen deze uitgangspunten, na verwerking van opmerkingen uit het Landelijk Overleg Wolf ter definitieve vaststelling aan de BAC VP voorgelegd worden. Door deze uitgangspunten vast te stellen, committeren provincies zich hieraan, in ieder geval als voorlopige aanpak ter overbrugging naar de integrale actualisatie van het wolvenplan, waarin deze (en andere) aanvullingen zullen worden opgenomen.

Ten aanzien van de internationale context wordt in overleg met LNV gezien welke stappen daarvoor nodig zijn. Naar verwachting kunnen deze stappen grotendeels samenlopen met de voorziene actualisering van het Interprovinciaal Wolvenplan en de daarbij behorende fact-finding-study en juridische studie.

Memo

Van [REDACTED]

Afgestemd met IPO wolvenwerkgroep

Aan IPO Werkgroep Natuurwetgeving

C.c. -

Datum 11 november 2020

Onderwerp Uitwerking Actualisatie Interprovinciaal Wolvenplan, (inclusief begroting)

Bijlage(n)

Kern van het onderwerp

Doel is om begin 2022 een geactualiseerd Interprovinciaal wolvenplan vast te kunnen stellen. Deze notitie bevat een uitwerking van de daartoe benodigde acties (stappen en/of bouwstenen), inclusief een raming van kosten.

Voorstel/gevraagd besluit:

1. Kennis nemen van uitgewerkte acties (stappen/bouwstenen) nodig voor actualisering Interprovinciaal wolvenplan;
2. Instemmen met daartoe benodigde begroting

Interprovinciaal wolvenplan

Doel is dat begin 2022 een geactualiseerde versie van het wolvenplan wordt vastgesteld. Het plan zal door de actualisatie beter aansluiten bij huidige ontwikkelingen, nieuwe kennis, inzichten en maatschappelijke wensen. Dat betekent dat in 2021 de balans op wordt gemaakt m.b.t. het huidige Interprovinciale wolvenplan.

Het plan biedt landelijke kaders voor een interprovinciaal wolvenbeleid o.a. beschrijving van de wolf, de wettelijke bescherming, de inzet van preventieve maatregelen, de afhandeling van schade en probleemsituaties, monitoring en communicatie.

Aanpak actualisatie

Het actualiseren van het Interprovinciaal Wolvenplan kent een aantal acties (stappen/bouwstenen), te onderscheiden naar korte termijn (2020), langere termijn (2021) en tenslotte de afronding/eindfase in 2022. De acties voor 2021 zijn in deze notitie nader uitgewerkt.

Korte termijn (2020):

- Aanvulling tav handelingsperspectief voor wolven die bovenmatige schade veroorzaken, zoals eerder dit jaar de wolf bij Heusden. Beschrijving van scenario over hoe te handelen bij wolven die bovenmatige schade veroorzaken.
De notitie *aanvulling* is parallel geagendeerd aan deze notitie *uitwerking actualisatie* in de BAC VP 17 december 2020. Deze aanvulling loopt *derhalve vooruit op de actualisatie op langere termijn*.
- Start Landelijk Overleg Wolf, wordt betrokken bij volgende stappen

Datum 11 november 2020
Onderwerp Uitwerking Actualisatie Interprovinciaal Wolvenplan

Langere termijn (2021)

- Actualisering fact finding-study wolf;
- Balans opmaken van eerste ervaringen met gevestigde wolven;
- Internationaal soortmanagementplan wolf;
- Mogelijkheid meenemen Goudjakhals in actualisatie;
- Uitwerking draaiboek handelingsperspectief voor scenario's *andere dan wolven die bovenmatige schade veroorzaken*;
- Voortzetting tegemoetkomingsregeling;
- Waardebepaling overige diersoorten;
- Communicatie;
- Overige vervolgacties wolf (nav vaststellen Interprovinciaal wolvenplan)

Eindfase (begin 2022)

- Begin 2022 (3 jaar na vaststellen in 2019) balans opmaken welke aspecten van wolvenplan actualisatie behoeven.

Uitwerking acties langere termijn (2021)

Ad Actualisering fact finding-study wolf;

De actualisering Interprovinciaal wolvenplan is onder te verdelen in juridische en niet juridische thema's:

- Verspreiding, voorkomen, herkomst
- Gedrag
- Ecologie
- Schade, monitoring en beheer
- Juridisch

Deze thema's zijn uitgewerkt in bijlage A (onderdeel van dit document)

Ad Balans opmaken van eerste ervaringen met gevestigde wolven, met daarbij aandacht voor oa:

- vastgestelde leefgebieden
- gebiedscommissies;

NB: het opmaken van de balans tav de eerste ervaringen met gevestigde wolven is feitelijk een vorm van evaluatie van (onderdelen van) de ingezette beleidslijn (als gevolg van vaststellen Interprovinciaal wolvenplan begin 2019). Niet uitgesloten is dat beschouwing van de ervaringen van de eerst paar jaar leidt tot (behoefte aan) heroverweging van de beleidslijn en mogelijk zelfs tot nadere besluitvorming hierover.

Dergelijke beleidskeuzes zullen pas dan bij vaststelling van het Interprovinciaal wolvenplan 2.0 aan de orde zijn. Op dit moment is het nog te vroeg om hierover al besluiten te kunnen nemen.

Ad Internationaal soortmanagementplan wolf:

- Verkennen en bepalen van de mogelijkheden om te komen tot internationaal afgestemd beheer van wolven. Het bepalen van de juridische mogelijkheden om te komen tot het beheer van wolven, inclusief eventuele bouwstenen voor een internationaal soortmanagementplan.
- Concreet: In overleg met LNV in beeld brengen welke stappen provincies te zetten hebben om (met LNV) een start te kunnen maken met initiatief richting buurlanden ten behoeve van Internationaal soortmanagementplan wolf (naar verwachting zal dit deels overlappen met actualisering fact finding-study wolf;

Ad Mogelijkheid meenemen Goudjakhals in actualisatie:

- Na enkele eerdere waarnemingen van de Goudjakhals in Nederland lijkt deze soort (in zekere zin te beschouwen als het 'kleinere broertje van de wolf') nu ook voor het eerst schapen gedood te hebben;
- Omdat de Goudjakhals zich tot op zekere hoogte identiek gedraagt aan de wolf, ligt een vergelijkbare behandeling voor de hand;
- Gezien de (grote) overeenkomsten met de wolf lijkt een volledig apart Goudjakhals teveel van het goede (geen efficiënte besteding van middelen);
- Efficiënter is om te bezien of en in hoeverre de goudjakhals 'mee kan liften' op het geactualiseerde wolvenplan (eventueel met een eigen hoofdstuk oid);
- Middels de juridische analyse (onderdeel fact finding study) worden de mogelijkheden van bovenstaande opties snel in beeld gebracht;
- Relevant hierbij zijn ook de andere goudjakhals notities die in deze vergadering ter informatie aan de orde komen.

Ad Uitwerking draaiboek handelingsperspectief voor scenario's *andere dan wolven die bovenmatige schade veroorzaken*

- Te denken valt aan scenario's als bijvoorbeeld: wolf valt hond aan;
- Deze scenario's zijn geïdentificeerd in het huidige wolvenplan en behoeven nadere uitwerking (hoe om te gaan met incidenten?);
- Voor het belangrijkste scenario's (wolven die bovenmatige schade veroorzaken) wordt reeds voorzien in een Aanvulling tav handelingsperspectief (zoals hierboven onder actie korte termijn geschetst: geagendeerd in BAC VP op 17 december 2020).

Ad Voortzetting tegemoetkomingsregeling:

- In beeld brengen keuzes tav voortzetting van de schaderegeling zoals in het Interprovinciaal wolvenplan is vastgelegd
- Daarbij bijvoorbeeld duidelijkheid bieden om mogelijk vanaf 2022 als voorwaarde voor toekennen van schade-uitkering te stellen dat voor dierenhouders in aangewezen gebied geldt dat de dieren dienen te worden beschermd door afrasteringen;
- Overwegen daaraan eisen te stellen;
- Opties in beeld brengen tav wel of geen vergoeding van arbeid en vervolgschade

Ad Waardebepaling overige diersoorten

- Ook andere diersoorten dan schapen vallen ten prooi aan de wolf. Het is gewenst hiervoor (en geactualiseerd voor de schapen) ook een waardebepaling en/of richtlijn te ontwikkelen.

Ad Communicatie

- Actualiseren van de communicatieparagraaf
- invulling van de beoogde extra communicatie inzet.

Ad overige vervolgacties wolf (nav vaststellen Interprovinciaal wolvenplan)

Dit betreft een aantal praktische zaken als:

- Aanpassing provinciale beleidsregels faunaschade mbt wolf
- Opvanglocatie gewonde wolf (+ ontheffing)
- Informeren politie, dierenambulances en St. Wildaanrijding ed.
- Contacten met Centrale Commissie Dierproeven.

b. Landelijke kaders: opdat provincies hetzelfde beleid, dezelfde normen en regelingen blijven hanteren voor vergoedingen voor preventieve maatregelen. De samenwerking met LNV verwoorden. Aan de orde kan dan komen: invulling/heroverweging/bevestiging huidige uitgangspunten.

Uitvoering van bovenstaande acties leidt tot de volgende (kennis)documenten:

- **Fact finding study:** met betrekking tot de stand van zaken wolvenkennis.
- **Analyse Juridisch kader:** zowel theoretisch overzicht als praktisch toepasbare regelgeving.
- **Uitwerking draaiboek handelingsperspectief:** aan de hand van de tabellen uit het huidige wolvenplan nadere invulling geven aan de handelingen bij incidenten.
- **Advies waardering faunaschade:** een update van de waardebeoordeling schapen en een aanvulling met overige diersoorten.

Consequenties

Actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan vergt niet alleen veel ambtelijke inzet. De beoogde kennisdocumenten brengen kosten met zich mee.

Financiële gevolgen

Financiële dekking is nodig voor aanvullend verkennend onderzoek. Bovenstaande leidt tot een begroting van hiervoor te maken kosten in totaal betreft dit € 197.500. Dit is exclusief lopende kostenposten zoals monitoring, schadetaxatie e.d.

Onderdeel	Begroot bedrag	
Fact-finding study	€ 62.500,=	+ € 62.500,= 50% bijdrage Ministerie LNV extern uitzetten van onderzoek
Analyse juridisch kader	€ 30.000,=	extern uitzetten van onderzoek
Advies waardering faunaschade	€ 30.000,=	extern uitzetten van onderzoek
Actualisering Wolvenplan	€ 50.000,=	Bijdrage extra inhuur capaciteit BIJ12 om deze activiteit uit te voeren
Inzet communicatiemedewerker	€ 25.000,=	Conform besluit AAC VP 30-9-2020 extra inhuur voor 1 jaar door BIJ12
Landelijk Overleg Wolf	€ 25.000,=	Bijdrage voor organiseren, vacatiegelden en secretariat BIJ12
Totaal t.b.v. actualisatie	€ 222.500,=	

Procesmatige aanpak

- De werkzaamheden worden begeleid vanuit de IPO Wolvenwerkgroep.
- Het Landelijk Overleg Wolf (LOW) wordt betrokken in dit proces.
- Voorzien is in regelmatige voortgangsrapportage aan het IPO.

Bijlage A: uitwerking thema's fact finding study

Verspreiding, voorkomen, herkomst

- Zijn er hotspots / corridors die veelvuldiger worden benut door dispergerende wolven (vanuit omliggende landen)? Deze vraag is van belang omdat overwogen kan worden om in deze gebieden uit te gaan van een hogere mate van voorzienbaarheid van schade door wolven. De beantwoording vraagt onder meer een ruimtelijke analyse.
- Wat is de ontwikkeling van de wolvenpopulatie in omliggende landen en wat zijn de verwachtingen voor Nederland?
- Waar kunnen wolven in NL waarschijnlijk goed leven en voor hoeveel wolven is er mogelijk plek?
- Zijn de wolven in Centraal Europa (deels) illegaal uitgezet of is er sprake van hybridisatie? Deze vraag is van belang omdat hierover veelvuldig berichten opduiken in (sociale) media.

Gedrag

- Welk gedrag van wolven is als natuurlijk te beschouwen en welk gedrag is afwijkend?
- Waarom doden wolven vaak meer schapen dan ze opeten (surplus killing)?
- Aanvallen van wolven op mensen (en honden): welke ervaringen zijn elders in Europa opgedaan met de recent sterk uitbreidende populatie wolven?
- Wat is daarvoor de achterliggende sociologische oorzaak van het mens-wolfconflict?
- Co-existentie & beleving (vanuit de filosofie, ethiek & sociologie): Wat zijn de positieve effecten die mensen beleven bij de wolf?
- Wat zijn de mogelijke gevolgen voor recreatie, verkeersveiligheid en volksgezondheid van de vestiging van de wolf in Nederland?

Ecologie

- Dieet: wat eten wolven in Nederland?
- Wolf in het ecosysteem: wat zijn de effecten van de wolf op het ecosysteem?

Schade, monitoring en beheer

- Wat kunnen we leren van het beleid van de ons omringende landen ten aanzien van schadepreventie en tegemoetkomingen?
- Welke buitenlandse ervaringen zijn er mbt afschot van wolven en het effect hiervan op het gedrag de wolvenroedel.
- Faunabeheer: vraagt de komst van de wolf aanpassingen in het faunabeheer van de provincies, kijkend naar de beschikbaarheid van wilde prooien?
- Voor de monitoring van de wolf zelf is er recent een monitoringsplan opgesteld, maar welke andere aspecten dienen te worden gemonitord? Bijvoorbeeld: de effecten van de wolf op ecosystemen.

Juridisch o.a.:

- analyse wettelijk/Europeesrechtelijk kader en relevante ontwikkelingen daarin;
- analyse juridische mogelijkheden wel/geen leefgebied/corridors (NB: mogelijkheden lijken zeer beperkt)'
- Parallellen met Goudjakhals (zie ook hierna)

Datum	Project	Omschrijving	Uren
2020-11-30	Demonstratie video's	Video autowinder - aanpassingen	1.25
2020-11-30	Werkzaamheden	Wolf gespot in de Beemte	1.5
2020-11-30	Overleg	Filmen op locatie / Schaapskudde Epe-Heerde	5
2020-11-27	Werkzaamheden	Algemene zaken	0.5
2020-11-27	Werkzaamheden	Contact [REDACTED]	0.5
2020-11-27	Werkzaamheden	RN7	0.5
2020-11-26	Demonstratie video's	Contact [REDACTED]	0.5
2020-11-26	Demonstratie video's	Video vergelijk - aanpassingen	1
2020-11-26	Werkzaamheden	Algemene zaken	1
2020-11-25	Werkzaamheden	Opzet online Kennisevent Het Schaap	1.25
2020-11-25	Demonstratie video's	Video vergelijk - aanpassingen	1.5
2020-11-25	Werkzaamheden	RN7	0.5
2020-11-25	Werkzaamheden	Algemene zaken	0.5
2020-11-25	Demonstratie video's	Productie video's [REDACTED] / demo-opstelling	1
2020-11-24	Werkzaamheden	Algemene zaken	0.5
2020-11-24	Demonstratie video's	Video vergelijk	0.75
2020-11-24	Werkzaamheden	RN7	0.5
2020-11-23	Demonstratie video's	Productie video	0.5
2020-11-23	Werkzaamheden	Algemene zaken - interviewverzoek RN7	1
2020-11-16	Werkzaamheden	Overleg [REDACTED]	0.5
2020-11-13	Demonstratie video's	Omzetten productie video	0.5
2020-11-13	Demonstratie video's	Overleg [REDACTED]	0.25
2020-11-12	Werkzaamheden	Gedoe Schaapskudde Epe-Heerde	1.5
2020-11-12	Overleg	Overleg [REDACTED] BIJ12 + opvolging	1.5
2020-11-12	Werkzaamheden	Algemene zaken	1
2020-11-11	Werkzaamheden	Algemene zaken	0.5
2020-11-11	Demonstratie video's	Filmen op locatie / VGSN	6
2020-11-11	Werkzaamheden	Nieuwsbrief	0.5
2020-11-10	Demonstratie video's	Productie video's [REDACTED]	1.25
2020-11-10	Werkzaamheden	Nieuwsbrief - aanpassingen	1.5
2020-11-10	Werkzaamheden	Discussie BIJ12	0.5
2020-11-09	Werkzaamheden	Aanpassing artikel [REDACTED]	1.5
2020-11-09	Werkzaamheden	Algemene zaken	0.5
2020-11-09	Werkzaamheden	Voorstel [REDACTED]	0.5
2020-11-09	Werkzaamheden	Nieuwsbrief	2
2020-11-07	Werkzaamheden	Algemene zaken	0.5
2020-11-07	Werkzaamheden	De Stentor	0.75
2020-11-07	Werkzaamheden	Opname Omroep Gelderland	2
2020-11-06	Werkzaamheden	Algemene zaken - oa [REDACTED]	0.5
2020-11-06	Werkzaamheden	Productie Omroep Gelderland	1.5
2020-11-06	Werkzaamheden	Nieuwsbrief	1
2020-11-05	Werkzaamheden	Nieuwsbrief	1
2020-11-05	Werkzaamheden	Omroep Gelderland	1.5
2020-11-05	Demonstratie video's	Productie video / gedoe schaapskudde Epe-Heerde	1.5
2020-11-05	Werkzaamheden	Algemene zaken	1
2020-11-04	Werkzaamheden	Overleg [REDACTED] vm Het Schaap	0.25
2020-11-04	Demonstratie video's	Productie video	0.5
2020-11-04	Werkzaamheden	Aanpassen PB, versie 2-3-4	2
2020-11-03	Overleg	Contactenlijst [REDACTED]	0.25
2020-11-03	Vergadering	Wolvencommissie + voorbereiding	3
2020-11-03	Werkzaamheden	Algemene zaken	0.5
2020-11-02	Werkzaamheden	Algemene zaken - oa PB, notulen	1
2020-11-02	Werkzaamheden	Brief Ooijpolder	1.5
		TOTAAL	60

Start tijd	Eind tijd
16:00	17:15
14:00	15:30
08:00	13:00
16:30	17:00
16:00	16:30
15:30	16:00
20:00	20:30
15:00	16:00
09:00	10:00
21:00	22:15
17:00	18:30
11:45	12:15
10:00	10:30
09:00	10:00
15:45	16:15
15:00	15:45
09:00	09:30
12:00	12:30
11:00	12:00
17:00	17:30
09:15	09:45
09:00	09:15
18:00	19:30
14:00	15:30
09:00	10:00
14:00	14:30
08:00	14:00
07:30	08:00
11:00	12:15
09:30	11:00
09:00	09:30
12:00	13:30
10:00	10:30
09:30	10:00
07:30	09:30
13:15	13:45
12:30	13:15
10:30	12:30
16:30	17:00
15:00	16:30
09:00	10:00
16:00	17:00
14:30	16:00
13:00	14:30
09:00	10:00
11:00	11:15
10:30	11:00
08:30	10:30
21:00	21:15
19:00	22:00
09:00	09:30
09:30	10:30
08:00	09:30

Datum	Totale afstand	Project	Omschrijving	Startpunt
30-12-2020 CET	68		Demo-video	Het Woldhuis 24
11-11-2020 CET	94	Demonstratie video's	VGSN	Het Woldhuis 24
07-11-2020 CET	68	Demonstratie video's	Omroep Gelderland	Het Woldhuis 24
TOTAAL	230			

Eindpunt
Schaapskooi Epe - Heerde en v.v.
Elspeet en v.v.
Schaapskooi Epe - Heerde en v.v.

op 17 december november 2020
Agendapunt 3a

Datum 20 november 2020
Portefeuillehouder [REDACTED]
Inlichtingen bij [REDACTED] (IPO bureau)
Telefoon 06 [REDACTED]
Onderwerp Vervolgproces wolvendossier + korte update Goudjakhals

Kern van het onderwerp

Ter aanvulling en actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan: handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt (zoals de wolf in Heusden) en uitwerking actualisatie (inclusief begroting), voor te leggen aan Landelijk Overleg Wolf. Daarnaast een korte update over de Goudjakhals.

Voorstel/gevraagd besluit:

1. Kennis nemen van notitie Handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt (zoals de wolf in Heusden), bijlage 1 alsmede van notitie uitwerking actualisering wolvenplan, inclusief daartoe benodigde begroting, bijlage 2);
2. Instemmen met het voorleggen van beide notities aan het Landelijk Overleg Wolf, waarna beide notities definitief vastgesteld zullen worden in een volgende BAC VP.

Aanleiding

Naar aanleiding van de onrust omtrent de wolf bij Heusden is in de BAC VP's van juni en juli dit jaar verzocht op korte termijn te komen tot een aanvulling op het bestaande wolvenplan inzake van een handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt (zoals de wolf bij Heusden).

Daarnaast is in de BAC VP van 9 juli 2020 verzocht om het actualiseren/doorontwikkelen van het Interprovinciaal wolvenplan. In de BAC VP van 12 november is ingestemd met het voorgestelde tijdpad daartoe. Bijgevoegde notities geven hier inhoud aan.

Daarnaast is het Landelijk Overleg Wolf (onder voorzitterschap van [REDACTED] ingesteld, teneinde de actualisatie van het wolvenplan af te stemmen met stakeholders. In het startoverleg op 25 november 2020 is aangekondigd dat beide notities aan het overleg voorgelegd zullen worden.

Goudjakhals

Daarnaast is recent middels DNA-bevestiging vastgesteld dat voor het eerst een Goudjakhals in totaal vijf schapen¹ heeft doodgebeten in Nederland (in de Ooijpolder, Gelderland). De Goudjakhals is een van nature in Europa voorkomend roofdier dat een aantal overeenkomsten vertoont met de wolf (zit qua omvang tussen wolf en vos in) maar heeft een lichtere juridische (Europeesrechtelijke) status: geen strikte bescherming maar de mogelijkheid voor lidstaten om regels te stellen omtrent het onttrekken aan de natuur (Nederland voorziet niet in dergelijke regels). Omdat de verwachting is dat deze soort zich vaker in Nederland zal laten zien en mogelijk ook vaker schade zal doen aan landbouwhuisdieren en de vergelijkbaarheid met de wolf, *ligt het in de rede om deze soort zoveel mogelijk mee te laten liften met de actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan.*

Uitgangspunt van Gelderland, naar aanleiding van de situatie in de Ooijpolder, is om schade te vergoeden. Daarvoor is het nodig dat de Wet natuurbescherming op de Goudjakhals van

¹ Dit betrof 1 x 1 schaap, respectievelijk 1x4 schapen, waaronder 2 schapen die vanwege verwondingen door de dierenarts zijn geëuthanaseerd.

op 17 december november 2020

Agendapunt 3a
Error! No text of specified style in document

toepassing is, hetgeen nu niet het geval is. Provincies zouden de minister van LNV daartoe kunnen verzoeken, maar aan een dergelijk verzoek zijn politiek-strategische aspecten verbonden, die zorgvuldige afweging in de werkgroep natuurwetgeving, AAC VP en BAC VP behoeven. Hierop zal in een volgende BAC VP terug gekomen worden. Wel worden de mogelijkheden hieromtrent ambtelijk verkend, alsmede de risico's van het -meer dan incidenteel- vergoeden van schade niet overeenkomstig de Wet natuurbescherming. Met name voor het laten vergoeden van schade door BIJ12 zou dit een probleem kunnen zijn.

Niet uit te sluiten is bovendien dat media-aandacht omtrent de Goudjakhals zal leiden tot Kamervragen waarin de minister van LNV wordt verzocht om te regelen dat de Wet natuurbescherming ook op de Goudjakhals van toepassing wordt. Ervan uitgaande dat de minister daarbij provincies zal consulteren, is een zorgvuldige standpuntbepaling door provincies ook om die reden van belang.

Uiteraard worden de ontwikkelingen omtrent de Goudjakhals zo goed mogelijk in beeld gehouden en wordt u indien nodig nader geïnformeerd. Ter informatie is bij bijlage 3 met achtergrond informatie (waaronder juridisch) bijgevoegd.

Consequenties

Handelingsperspectief zwerfende wolf bovenmatige schade

Indien de BAC VP instemt met deze notitie (en na het horen van het Landelijk Overleg Wolf vaststelt), committeren provincies zich aan het geschetste handelingsperspectief in toekomstige vergelijkbare (onverhoopte gevallen), in ieder geval als voorlopige aanpak ter overbrugging naar de integrale actualisatie van het wolvenplan, waarin deze (en andere) aanvullingen zullen worden opgenomen.

Actualisatie/doorontwikkeling wolvenplan

Zoals eerder aangegeven vergt actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan grosso modo enerzijds ambtelijke inzet en anderzijds een fact finding studie wolf. De coördinatie van actualisatie wolvenplan (en overige gerelateerde vervolgacties) is belegd bij BIJ12. Evenwel is door BIJ12 de dekking voor de actualisatie nog niet geregeld, zodat -om te kunnen starten met de actualisatie- de dekking bij voorjaarsnota geregeld zal moeten worden. De notitie actualisatie bevat hiervoor een begroting (totaal € 222.500 voor 2021).

Goudjakhals

Zo lang deze soort niet is opgenomen in de Wet natuurbescherming en een provincie de schade door deze soorten wil vergoeden, kan de provincie hiervoor een aparte tegemoetkomingsregeling vaststellen, zonder basis in de Wet natuurbescherming. Vooreerst kan volstaan worden door dit individueel te regelen. Zoals hiervoor aangeven zal de werkgroep natuurwetgeving zich buigen over de vraag of er aanleiding is om dit gezamenlijk te regelen en wat daarvoor nodig is (inclusief mogelijk verzoek aanpassing wettelijke status).

Vervolgstappen en betrokkenheid Landelijk Overleg Wolf

Na instemming met de beide notities zullen deze voor commentaar worden voorgelegd aan het Landelijk Overleg Wolf. Waar aan de orde zullen aanvullingen/aanbevelingen verwerkt worden. Ook aan eventuele kritische kanttekeningen zal aandacht besteed worden. Vervolgens zullen de beide notities voor definitieve vaststelling aan de BAC VP worden voorgelegd.

op 17 december november 2020

Agendapunt 3aError! No text of specified style in document

Ten aanzien van de actualisatie is voortgang geboden dus indien de BAC VP nu kan instemmen met de notitie, zal daarmee zo spoedig mogelijk aan de slag gegaan worden (vooruitlopend op voorleggen aan Landelijk Overleg Wolf en definitieve vaststelling door BAC VP).

Onderdeel van de actualisatie is het verder uitdiepen van het (Europeesrechtelijk) kader dat de mogelijkheden van ingrijpen bij incidenten met wolven, zoals voornoemde bovenmatige schade. Daarnaast zullen ook voor anderen denkbare (in bestaande wolvenplan geïdentificeerde) incidenten (zoals bijvoorbeeld: wolf valt hond aan) de komende periode handelingsperspectieven uitgewerkt worden, waarmee het geactualiseerde wolvenplan aangevuld zal worden.

Bijlagen:

1. notitie Handelingsperspectief zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt
2. notitie Uitwerking Actualisatie wolvenplan
3. notitie achtergrondinformatie Goudjakhals (concept)

Stichting

Schaapskudde Gemeente Nunspeet

Stichting Schaapskudde
Gemeente Nunspeet
KvK-nummer: 08101152
Btw nr: 8162.52.683.B01

Laan 43
8071JH Nunspeet

FACTUUR

Wolvencommissie
Wolvencommissie@gelderland.nl

Datum: 03-11-2021
Factuurnr.: 202113

Vergoeding wolven preventie maatregelen	€	3000.00
Btw 9%	€	630.00
<hr/>		
Te betalen	€	3630,00

Met dank en groet,

 SSGN

Wij verzoeken u bovengenoemd bedrag binnen 14 dagen aan ons over te maken:

Rabobank

IBAN:

RISN

0000001887

Provincie Gelderland

Commissie preventie wolvenschade Gelderland

T.a.v. [REDACTED]

Markt 11

6811 CG Arnhem

FACTUUR

Factuurnummer 20.019
Ordernummer 180791
Leveranciersnummer 34474
Datum 04.01.2021
Betreft periode 01.12.20 – 31.12.20

OMSCHRIJVING	UUR	TARIEF	SOM
Werkzaamheden wolvencommissie	03		
Reiskostenvergoeding			
Video's & voice-over, deel 1			03
Subtotaal			€ 4.883,60
BTW 21%			€ 1.025,56
Totaal, te voldoen voor 4 februari 2021			€ 5.909,16

BLAEKEND

Het Woldhuis 24
7325 WN Apeldoorn

06 16 50 36 15
info@blaekend.nl
www.blaekend.nl

BTW NL001378852B03
KvK 70480052
IBAN NL84TRIO0338800514

Betaling te voldoen binnen 30 dagen
onder vermelding van het factuur-
nummer.

0000001703

Betreft Video's wolvencommissie Gelderland
Kenmerk 210201_v1

Compilatievideo online Kennisevent Het Schaap & GD / 28 januari 2021

Hoe eerder en hoe meer schapenhouders maatregelen nemen om de wolf buiten te houden, hoe beter. Afrasteringen die met steun van de provincie kunnen worden aangeschaft, dragen bij aan het verkleinen van wolfschade bij schapen en geiten. Daarom doen Provincie Gelderland en de wolvencommissie Gelderland de oproep aan alle schapen- en geitenhouders in het leefgebied van de wolf om zo snel mogelijk hun kudde te beschermen met een wolfwerende afrastering. [REDACTED] lid van de wolvencommissie Gelderland, Brabant en het Landelijk Overleg Wolf en geeft een toelichting op de huidige stand van zaken.

Link: https://youtu.be/Ry_jqTazcoE

Download: <https://vimeo.com/wijzijnwolf/download/499964181/3d15e296e5>

Video's wolfwerende maatregelen in de praktijk

De compilatievideo is opgebouwd uit vier korte video's.

Met een goed geplaatste afrastering kan een veehouder de wolf buitenhouden. Nog maar weinig schapenhouders zetten die stap, ondanks de subsidie die de provincie Gelderland sinds augustus 2020 geeft. Een proefopstelling met vijf soorten afrasteringen bij de schaapskooi Epe-Heerde moet schapenhouders over de streep trekken. Bekijk in de video de eisen aan een wolfwerende afrastering.

1. Eisen aan wolfwerende afrastering

Link: <https://youtu.be/W-XveMo6tS8>

Download: <https://vimeo.com/wijzijnwolf/download/489833558/4f0d8f1d98>

De wolvencommissie Gelderland adviseert om in landelijk verband in het overleg tussen de provincies en de rijksoverheid (Landelijk Overleg Wolf) te komen tot beleid dat ook gericht is op een vergoeding voor de hoeveel extra arbeid die wolfwerende maatregelen kosten. Samen met de VGSN Schaapskudden is een voorverkenning gedaan naar de impact van preventieve maatregelen in de praktijk. Onderstaande twee video's brengen in beeld waar schapenhouders zoal tegenaan lopen in het veld.

2. Testcase regulier versus wolfwerend / verplaatsbare rasters in de praktijk

Link: <https://youtu.be/UxIEQOhPbIU>

Download: <https://vimeo.com/wijzijnwolf/download/483051790/711ec905b3>

3. Preventieve maatregelen in de praktijk / pilot autowinder draadoprolsysteem

Link: <https://youtu.be/ycf7sRwWtX0>

Download: <https://vimeo.com/wijzijnwolf/download/484009937/4069b1c844>

Schapen- en geitenhouders binnen het wolvengebied op de Veluwe kunnen vanaf 3 augustus subsidie aanvragen voor maatregelen om schade door wolven te voorkomen. Hobbyhouder [REDACTED] is een van de schapenhouders die subsidie heeft aangevraagd en zijn schapen weidt binnen een wolfwerend raster.

4. Samen naar effectieve preventieve maatregelen / hobby houder [REDACTED]

Postadres
Postbus gogo, 6800 GX Arnhem

t 026 359 85 68
e wolvencommissie@gelderland.nl

Link: https://youtu.be/x4l3P_yqf1w

Download: <https://vimeo.com/wijzijnwolf/download/489745361/729b518572>

DEMO-OPSTELLING

Werkdocument

Auteur: [REDACTED]

V3

Datum

2 februari 2021

Intro

Voor oktober 2020 heeft de wolvencommissie Gelderland een proefopstelling gerealiseerd bij de Schaapskudde Epe – Heerde (zie bericht in de bijlage).

De demonstratieopstelling bij de schaapskudde Epe-Heerde toont de vijf soorten wolfwerende rasters die in aanmerking komen voor subsidie. Ze zijn vrij te bezichtigen en voorzien van een korte toelichting op een informatiebord. Er zijn twee soorten vaste en drie soorten verplaatsbare afrasteringen, met of zonder gaas, volgens dezelfde basisprincipes: een hoogte van 120 cm, voorzien van stroomdraden, met hoogstens 20 cm tussen de onderste draden en een spanning van minstens 4.500 Volt.

De afspraak was dat deze minimaal tot 1 januari 2021 zou blijven staan. Het blijft wenselijk om een plek te hebben waar geïnteresseerden in de praktijk kunnen zien hoe de vijf wolfwerende zijn 'opgebouwd'. In maart wordt er een nieuw leefgebied aangewezen, het zou logisch zijn om in die regio een proefopstelling te realiseren. [REDACTED] inventariseert de mogelijkheden en regelt de uitvoering.

Uitgangspunten

- Logische link met schapen / wolf / wolfwerende rasters
- Idealiter in de buurt van het nieuwe leefgebied (Zuid-Veluwe)
- Vrij toegankelijk terrein, tijdens corona moeten mensen ook zonder begeleiding moeten kunnen komen kijken (informatieborden)
- Toegankelijk en geschikt tijdens de aangescherpte corona-maatregelen, 1,5 meter.
- Mogelijkheid om te parkeren in de nabijheid
- Geschikt voor een demo Klankbord- en infosessie over voorkomen van schade door de wolf (bijeenkomst faciliteren)
- Idealiter staat/komt er een goed wolfwerend raster in de praktijk, zodat niet alles in demo hoeft te worden opgebouwd.

Mogelijke locaties (brainstorm)

1. Schaapskooi Ede / Ginkelse Heide

<https://edeseschaapskudden.nl/>

De Stichting Edese Schaapskudde bezit twee kuddes. De kleine kudde is gehuisvest in de schaapskooi op de Ginkelse heide. Op de Eder heide staan twee kooien en hier bevindt zich de grote kudde. De Edese Schaapskudde ziet af van het huisvesten van de demo-opstelling.

2. Schapedrift, schaapskooi en bezoekerscentrum Ermelo (buiten leefgebied)

Postadres

Postbus gogo, 6800 GX Arnhem

t 026 359 85 68

e wolvencommissie@gelderland.nl

<https://schapedrift.nl>

3. De Rhedense Schaapskudde (buiten leefgebied)<https://schaapskudde.nl/>**4. Boerderij Mossel**<https://www.boerderij-mossel.nl/omgeving/>

Deze ligt volgens mij midden in het leefgebied, terrein Natuurmonumenten en er zit een schaapskooi bij... alleen is deze enkel bereikbaar per fiets, te voet of te paard, dat is iets teveel gevraagd voor schapenhouders die zich willen laten informeren.

5. Uitvraag via [REDACTED] voor geschikte locaties**Vragen voor de locatie**

- Kan en wil de locatie haar medewerking verlenen aan het huisvesten van een demo-opstelling?
- Is er op de locatie plek om een semipermanente opstelling te maken van 5 voorbeeldrasters (zie bijlage). Kan en mag dat? Zo ja, dan komt CTN graag op locatie langs om te kijken hoe dat ingepast kan worden. Bij een positieve reactie zal vanuit de wolvencommissie ook contact opnemen met de gemeente om hier toelichting op te geven.
- De rasters worden geplaatst door een professional. Ik ga een offerte opvragen bij de huis-leverancier en de leverancier van de provincie Gelderland. De rasters worden door de wolvencommissie van info-panelen voorzien, zodat voor iedereen duidelijk wordt waarom de rasters er staan. In dit filmpje krijg je enigszins beeld.
- De wolvencommissie Gelderland wil deze demo-opstelling gebruiken om schapenhouders in de nabije toekomst – als het nieuwe leefgebied is bepaald - te informeren. Schapenhouders kunnen op eigen gelegenheid een kijkje komen nemen. Als corona het weer toelaat, dan zouden we wellicht kleinschalige informatiebijeenkomsten willen organiseren, zoals we dat eerder hebben gedaan bij de schaapskudde Epe-Heerde. Organisatorisch neemt CTN zaken zo veel mogelijk uit handen.
- De opstelling zouden we willen plaatsen voor een periode van minimaal 9 maanden, idealiter langer. Het risico voor vandalisme en diefstal ligt bij de wolvencommissie. De gebruikte materialen vervallen na afloop aan de locatie.
- Welke kosten zijn er verbonden aan het beschikbaar stellen van de locatie? Vanuit de wolvencommissie is een tegemoetkoming beschikbaar.

Nieuwe proefopstelling/ bouwer

In overleg met de locatie, offerte opvragen bij huis-leverancier en bij de leverancier van de provincie.

Kosten

Wolvencommissie Gelderland

Aanspreekpunt**Onderdeel van een communicatieplan Zuid-Veluwe**

De proefopstelling wordt straks onderdeel van een communicatie-offensief, bestaande uit een persbericht, demo-dagen, enz.

BIJLAGE

Demo-opstelling toont schapenhouders hoe ze wolf buitenhouden

Oproep aan schapenhouders: omhein je weide en hou de wolf buiten

Een wolvenroedel doodde meerdere schapen in de regio Epe-Heerde. Toch kan je met een goed geplaatste afrastering de wolf buitenhouden. Nog maar weinig schapenhouders zetten die stap, ondanks de subsidie die de provincie Gelderland sinds augustus geeft. Een proefopstelling met vijf soorten afrasteringen bij de schaapskooi Epe-Heerde moet schapenhouders over de streep trekken.

Hoe eerder hoe beter

Hoe eerder en hoe meer schapenhouders maatregelen nemen om de wolf buiten te houden, hoe beter. Want een wolf die het makkelijk wordt gemaakt, grijpt zijn kans. Het omgekeerde geldt ook: krijgt hij een oplawaai van een stroomdraad, dan neemt hij de benen en zal hij het niet zo snel nog een keer proberen. Afrasteringen die met steun van de provincie kunnen worden aangeschaft, dragen bij aan het verkleinen van wolfschade bij schapen en geiten. Goede voorlichting door bijvoorbeeld deze proefopstelling over wolfwerende rasters, zorgt dat veehouders tot een betere afweging kunnen komen en hopelijk besluiten om effectieve en preventieve maatregelen te nemen tegen de wolf.

Onverstandig om af te wachten

Daarom doen Provincie Gelderland en de wolvencommissie de oproep aan alle schapen- en geitenhouders in het leefgebied van de wolf om zo snel mogelijk hun kudde te beschermen met een wolfwerende afrastering. Gedeputeerde Peter Drenth: "Het is fijn om te zien dat midden in het leefgebied al allerlei maatregelen zijn genomen. Het is begrijpelijk dat iedereen die er verder van af zit zich afvraagt of maatregelen wel nodig zijn. Maar afwachten vinden we niet verstandig. Ik roep ook deze dierhouders op om maatregelen te treffen en het voorbeeld te volgen van dierhouders die dit al wel hebben gedaan. We hebben hiervoor dit jaar een half miljoen vrijgemaakt. Ik zou het jammer vinden als dat niet wordt benut."

Demonstratieopstelling

De demonstratieopstelling bij de schaapskudde Epe-Heerde toont de vijf soorten wolfwerende rasters die in aanmerking komen voor subsidie. Ze zijn vrij te bezichtigen en voorzien van een korte toelichting op een informatiebord. Er zijn twee soorten vaste en drie soorten verplaatsbare afrasteringen, met of zonder gaas, volgens dezelfde basisprincipes: een hoogte van 120 cm, voorzien van stroomdraden, met hoogstens 20 cm tussen de onderste draden en een spanning van minstens 4.500 Volt.

Wolvencommissie

De wolvencommissie is in 2019 ingesteld door de Provincie Gelderland en bestaat uit vertegenwoordigers van de schapen- en geitenhouderij, terreineigenaren en gemeenten. De commissie heeft de taak om dierhouders te informeren over en te betrekken bij de schadepreventiemaatregelen. Met de proefopstelling wil de wolvencommissie laten zien hoe wolfwerende rasters goed opgezet moeten worden. De commissie hoopt hiermee meer dierhouders te overtuigen om gebruik te maken van de subsidieregeling.

Locatie schaapskudde Epe-Heerde

<https://www.schaapskudde-epe-heerde.nl>

Elburgerweg 33, 8181 EM Heerde

De demonstratieopstelling is vrij toegankelijk.

Welke afrastering en hoeveel subsidie?

Hoe weet je nu als schapenhouder welke afrastering het beste is voor jouw dieren en hoeveel subsidie je krijgt? Op de website van de provincie Gelderland staat alle informatie handig bij elkaar: subsidievoorwaarden, eisen aan de afrastering, enkele rekenvoorbeelden van de vergoedingen en de link naar het subsidieportaal. De subsidies variëren sterk naargelang de grootte van de schapen- of geitenhouderij, maar zijn bedoeld om grotendeels kostendekkend te zijn voor wat betreft materiaalanschaf, of je nu een weidebedrijf met

honderden schapen of een hobbyhouder met enkele schapen bent.

Hulplijn

Soms is een situatie niet meteen duidelijk. Hoe bereken je bijvoorbeeld de omtrek van een weide die niet rechthoekig is? Wat doe je met sloten, greppels en dijken? Met al dat soort vragen kan je terecht bij de hulplijn van de wolvencommissie. Je mailt je naam, organisatie (indien van toepassing), telefoonnummer en je vragen naar wolvencommissie@gelderland.nl en krijgt dan een voorstel voor een tijdstip voor een belafspraak of een link om in te loggen voor een videovergadering.

Buurtbewoners zijn overigens ook van harte welkom om een kijkje te komen nemen bij de schaapskooi Epe-Heerde. De wolvencommissie was van plan om meerdere informatiemiddagen te organiseren, maar door de coronamaatregelen laten deze nog even op zich wachten.

Subsidieregeling

De wolf is een beschermde diersoort. Provincie Gelderland heeft de taak om de wolf te beschermen, net als andere beschermde diersoorten. De provincie vergoedt schade door wolven aan vee. Daarnaast vergoedt de provincie binnen het leefgebied ook gedeeltelijk preventieve maatregelen die landbouwhuisdieren beschermen tegen de wolf. Daarvoor heeft de provincie op advies van de wolvencommissie een subsidieregeling opengesteld: <https://www.gelderland.nl/Subsidies/Voorkomen-van-schade-door-wolven>

Noot voor de redactie (niet voor publicatie)

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met woordvoerder van de Provincie Gelderland: [REDACTED]
[REDACTED]@gelderland.nl, of het Provincieloket, 026 359 99 99,
provincieloket@gelderland.nl. Na kantooruren kunt u bellen met onze piketmedewerker, 026 [REDACTED]

Vanwege covid-19 is het niet mogelijk om een gezamenlijk persmoment te organiseren, maar individueel is het mogelijk om leden van de wolvencommissie te spreken op de locatie van de schaapskudde Epe-Heerde. Wilt u meer weten over de demo-opstelling, de wolvencommissie en wolfwerende maatregelen neem dan contact op met woordvoerder van de wolvencommissie: [REDACTED]
wolvencommissie@gelderland.nl.

Beeldmateriaal: Foto_1 Schaapskudde Ede-Heerde / Foto_2 Schaapskudde Epe-Heerde

Omschrijving: De demonstratieopstelling bij de schaapskudde Epe-Heerde toont vijf wolfwerende rasters

Credit: wolvencommissie Gelderland

Provincie Gelderland

Commissie preventie wolvenschade Gelderland

T.a.v. [REDACTED]

Markt 11

6811 CG Arnhem

FACTUUR

Factuurnummer 21.001
Ordernummer 180791
Leveranciersnummer 34474
Datum 14.02.2021
Betreft periode 01.01.21 – 31.01.21

OMSCHRIJVING	UUR	TARIEF	SOM
Werkzaamheden wolvencommissie	03		
Reiskostenvergoeding		03	
Video's, deel 2			
Subtotaal			€ 4.019,35
BTW 21%			€ 844,06
Totaal, te voldoen voor 14 maart 2021			€ 4.863,41

BLAEKEND

Het Woldhuis 24
7325 WN Apeldoorn

06 16 50 36 15
info@blaekend.nl
www.blaekend.nl

BTW NL001378852B03
KvK 70480052
IBAN NL84TRIO0338800514

Betaling te voldoen binnen 30 dagen
onder vermelding van het factuur-
nummer.

0000001704

Op 11 maart 2021

Agenda

Betreft **Vul in**
Vergaderdatum en -tijd **11 maart 2021 van 12:30 tot 14:30**
Locatie **Digitaal via Teams**
Deelnemers – **Peter Drenth (Gld), voorzitter**

Verhinderd

Vul in

1. Opening, mededelingen en verslag

3.

13

b. Vaststellen notities t.b.v. actualisatie Interprovinciaal Wolvenplan

Kern van het onderwerp

Ter aanvulling en actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan zijn de notities handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt (zoals de wolf in Heusden) en uitwerking actualisatie (inclusief begroting), voorgelegd aan het Landelijk Overleg Wolf. Nu daaruit geen wezenlijke opmerkingen gekomen zijn, kunnen beide notities definitief vastgesteld worden.

Voorstel/gevraagd besluit:

1. Vaststellen van notitie Handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt (zoals de wolf in Heusden), bijlage 1 alsmede van notitie uitwerking actualisering wolvenplan, inclusief daartoe benodigde begroting, bijlage 2)

4. Rondvraag en sluiting

op 11 maart 2021
Agendapunt 3b

Datum 17 februari 2021
Portefeuillehouder [REDACTED]
Inlichtingen bij [REDACTED] (IPO bureau)
Telefoon 06 [REDACTED]
Onderwerp Vaststellen notities tbv actualisatie Interprovinciaal Wolvenplan

Kern van het onderwerp

Ter aanvulling en actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan zijn de notities handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt (zoals de wolf in Heusden) en uitwerking actualisatie (inclusief begroting), voorgelegd aan het Landelijk Overleg Wolf. Nu daaruit geen wezenlijke opmerkingen gekomen zijn, kunnen beide notities definitief vastgesteld worden.

Voorstel/gevraagd besluit:

1. Vaststellen van notitie Handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt (zoals de wolf in Heusden), bijlage 1 alsmede van notitie uitwerking actualisering wolvenplan, inclusief daartoe benodigde begroting, bijlage 2);

Aanleiding en Landelijk Overleg Wolf

In de BAC VP van 17 december 2020 is ingestemd met het voorleggen van beide voornoemde notities aan het Landelijk Overleg Wolf, teneinde het Landelijk Overleg Wolf nadrukkelijk te betrekken bij de actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan.

Dat is onlangs gebeurd en heeft geleid tot één opmerking (van LTO). Verzocht werd om in de notitie Handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt toe te voegen dat ook rechtsvergelijking met Duitsland van belang is. Daarin was inmiddels al in voorzien doordat in de Juridische analyse wolf (uitwerking notitie uitwerking actualisering wolvenplan) opgenomen is dat "Onderdeel tevens is een rechtsvergelijkend onderzoek tussen de verschillende Europese landen, waarbij in ieder geval Duitsland, België, Frankrijk in ogenschouw dienen te worden genomen. Duidelijk dient te zijn op basis waarvan eventuele verschillen in toepassing van Europese wetgeving mogelijk zouden zijn."

Consequenties

Handelingsperspectief zwervende wolf bovenmatige schade

Indien de BAC VP deze notitie vast stelt, committeren provincies zich aan het geschetste handelingsperspectief in toekomstige vergelijkbare (onverhoopte gevallen), in ieder geval als voorlopige aanpak ter overbrugging naar de integrale actualisatie van het wolvenplan, waarin deze (en andere) aanvullingen zullen worden opgenomen.

Actualisatie/doorontwikkeling wolvenplan

Actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan vergt grosso modo enerzijds ambtelijke inzet en anderzijds een fact finding studie wolf. De coördinatie van actualisatie wolvenplan (en overige gerelateerde vervolgacties) is belegd bij BIJ12. Dekking voor de actualisatie wordt door BIJ12 voorgelegd via de voorjaarsnota. De notitie actualisatie bevat hiervoor een begroting (totaal € 222.500 voor 2021), die reeds eerder met u gedeeld is.

op 11 maart 2021

Agendapunt 3bError! No text of specified style in document

Vervolgstappen en betrokkenheid Landelijk Overleg Wolf

Na vaststellen van beide notities en de voorjaarsnota kan de actualisatie definitief formeel van start. Uiteraard zijn daarvoor al de nodige voorbereidingen getroffen, vooruitlopend op voorleggen aan Landelijk Overleg Wolf en definitieve vaststelling door BAC VP, zoals eerder aangegeven.

Onderdeel van de actualisatie is het verder uitdiepen van het (Europeesrechtelijk) kader dat de mogelijkheden van ingrijpen bij incidenten met wolven, zoals voornoemde bovenmatige schade. Daarnaast zullen ook voor anderen denkbare (in bestaande wolvenplan geïdentificeerde) incidenten (zoals bijvoorbeeld: wolf valt hond aan) de komende periode handelingsperspectieven uitgewerkt worden, waarmee het geactualiseerde wolvenplan aangevuld zal worden.

Bijlagen:

1. notitie Handelingsperspectief zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt
2. notitie Uitwerking Actualisatie wolvenplan

MIDDELENMATRIX							
DOELGROEP	MIDDEL	ONDERWERP	MEDIA	AFZENDERACTIE		PLANNING	OPMERKINGEN
Breed	Persbericht schrijven	Uitbreiding nieuwe leefgebied / waar ligt de grens? / wat betekent dit voor de schapenhouders? / ... PB afstemmen met BIJ12 en andere betrokkenen?	breed	PG	EC	Tuesday, March 16, 2021	Verzending op 16 maart / valt samen met periodieke rapportage BIJ12 / beantwoording vragen FvD / beschikbaar komen film ██████████
Lokaal	Persbericht / kaart	Goede digitale kaart beschikbaar van het nieuwe leefgebied	breed	PG	TA	Tuesday, March 16, 2021	Beschikbaar
Stakeholders	Film Luc Enting	Film kan meegenomen worden in persbericht en geplaatst op website(s)	breed	PG	EC, ██████████	Tuesday, March 16, 2021	Plaatsen op website ██████████ stemt de communicatie af met ██████████
Breed	Websites	alle informatie geactualiseren	https://www.gelderland.nl/wolvencommissie + https://www.gelderland.nl/De-Wolf + https://www.gelderland.nl/Subsidies/Voorkomen-van-schade-door-wolven	PG	██████████	Tuesday, March 16, 2021	1. Persbericht/nieuwsbericht plaatsen 2. Kaart actualiseren 3. Film ██████████ 4. Besluiten provincie. 5. Kaartje leefgebied 6. Voorwaarden 7. Factsheet vergoedingen 8.
Breed	Bericht	De communicatieadviseur die bij JIF-team aangesloten is zorgt er samen met de opdrachtnemer en subsidieadviseur voor dat er stukjes komen op: Gelderland.nl, Gelderland Leeft, SharePointsites, e.d.	kanalen PG	PG	██████████	Tuesday, March 16, 2021	
Schapenhouders	Bericht	Subsidieadviseur zorgt ervoor dat er een PDF van de bekendmaking in het Provinciaal Blad wordt doorgestuurd naar de webredactie zodat deze samen met de gemaakte teksten in het subsidieportaal e.d. kan zetten.	kanalen PG	PG	██████████	Tuesday, March 16, 2021	
Schapenhouders	Hulplijn WC	Waar kan informatie / hulp worden gevraagd?	kanalen stakeholders	WC	TA	Thursday, March 25, 2021	Beschikbaar via wolvencommissie@gelderland.nl
Breed	Lokale verzendlijst	Via h-a-h media / dierenartsen in de regio / kanalen van leden WC	lokale media	WC	CTN	Thursday, March 25, 2021	
Breed	Nieuwsbrief	Editie maart/april verzenden	bestand WC + uitbreiding	WC	CTN / ██████████	Thursday, March 25, 2021	Bestand uitbreiden met de Zuid Veluwe. Op de webiste plaatsen.
	Nieuwsbrief	Onderwerpen		WC	CTN	Thursday, March 25, 2021	1. Nieuwsbericht uitbreiding leefgebied. 2. Nieuwe kaart 3. Initiatief KSG praktijknetwerk preventie wolvenschade 4. Aanpassing peildata 5. Film ██████████ 6. Periodieke rapportage BIJ12 (2 'soorten' wolven) 7. Tussenstand subsidieaanvragen 8. Nieuws vanuit LOW?
Breed	Bijeenkomst(en)	1-2 online informatieavonden organiseren vanuit de WC in / in samenspraak met de desbetreffende gemeenten. Op voorinschrijving. Basisinformatie wolf + het nemen van preventieve maatregelen.	kanalen stakeholders / gemeenten	WC	CTN	april/mei	Bespreken in de wolvencommissie
Schapenhouders	Mailinglijst / database	Opstellen van een mailinglijst Veluwe Zuid via RVO	kanalen WC	WC	TA	Q2	Gaat tijd kosten
Stakeholders	Communicatie gemeente Ede	Afstemmen communicatie		gemeente	EC	week 11	
Stakeholders	Factsheets	Factsheet vergoedingen peildata actualiseren	kanalen PG / WC	WC	CTN	week 11	nog aanleveren
Schapenhouders	Wolf-consulent	Persoon die op locatie advies geeft over wolfwerende maatregelen. Aanstellen wolf-consulent staat on hold	kanalen WC	WC	WC		On hold bespreken in wolvencommissie
Schapenhouders	Demo-opstelling	Met informatieve en concrete demosessies krijgen de schapenhouders informatie over wat de aanwezigheid van de wolf in hun regio betekent en wat ze ertegen kunnen doen.	lokale media	WC	TA		Er is nog geen locatie gevonden voor een (semi) permanente proefopstelling in het nieuwe leefgebied.
Stakeholders	Bijeenkomst(en)	Fokkersverenigingen en terreineigenaren proactief benaderen om een presentatie te geven tijdens bijvoorbeeld ALV.		WC	CTN		Vanwege corona online

KRACHTENVELD ANALYSE		
Bestuur / politiek		
Gedeputeerde Staten		
Provinciale Staten		
Politieke partijen landelijk		
EU commissie		
EU parlement		
VNG Gelderland		
IPO		
BIJ12-Faunafonds		
Faunabeheereenheid Gld		
Spraakmakende politici:		
- (PvdD)		
- (CDA)		
Direct belanghebbenden - vee		
Professionele schapen- en geitenhouderij		
Gescheperde kuddes		
Hobby houders schapen en geiten		
Fokkers schapenrassen		
Overige hobby hoefdieren		
Overige professionele veehouderij		
Belanghebbende grondeigenaren		
Particulier grondbezit - landgoederen	80	20
Particulier grondbezit - agrariers		
Particulier grondbezit - bos en natuur		
SBB		
HGL		
NM		
Kroondomein		
Defensie		
NP Hoge Veluwe		
Gemeentes		
Recreatiebedrijven		
Belanghebbende ondernemers		
Geen complete lijst		
Wielink Oosterwolde		
Canine Efficiency		
Wolf Fencing Nederland - vrijwilligers		
Belangenbehartigers		
No Wolves Benelux		
Zoogdiervereniging		
WNF (ook internationaal)		
IFAW (ook internationaal)		
IVN		
Ark Natuurontwikkeling / Free Nature		
NM		
IUCN (ook internationaal)		
Recron		
Jagersvereniging		
NOJG		
FACE (Europees)		
LTO	bestuur	achterban
Copa Cogeca (Europees)		
Faunabescherming		
Overig		
Algemeen Nederlands publiek		
Opiniemakers -media		
Opiniemakers - (ondernemende) individuen		

Groen is steun, rood is weerstand, blauw is neutraal

Bijdrage voor platform NoWolvesBenelux

Statement gebaseerd op de antwoorden op deze vragen. Met wijzigingen bijhouden enkele suggesties van [REDACTED] voorstel is dit eerst als discussiestuk te bespreken in onze commissie want er zitten goede vragen bij voor het bepalen van richting.

1. Sinds het jaar 2015 worden met regelmaat schapen en andere (landbouw)huisdieren gedood door wolven in Nederland. Of schapen en wolven ooit goed zullen samenleven is de grote vraag. Tot nu toe gaat het in ieder geval niet goed. In het jaar 2020 zijn weer minimaal 294 landbouwhuisdieren gedood. De getroffen schapenhouders zijn boos en veel mensen die zelf nog niet direct met gedode dieren werden geconfronteerd maken zich inmiddels ook grote zorgen. Vooral zwerfende wolven kunnen nogal onverwacht toeslaan en voor grote schade zorgen. Gezien de ontwikkeling in Duitsland zullen er steeds meer wolven blijven instromen. Vandaar dat er stevig zal moeten worden ingezet op preventie.

[REDACTED] begrijpt u het ongeduld en de zorgen onder houders van o.a. grazende dieren?

Ja, ik snap de zorgen.

Ja. Nieuws over wolven in Nederland maakt bij velen emoties los. Er zijn positieve emoties bij mensen die verheugd zijn over het feit dat na meer dan een eeuw de wolf terug is in ons land. Maar ook zijn er veel burgers met negatieve emoties. De komst van de wolf vraagt veel van dierhouders. Zij moeten maatregelen nemen die eerder niet nodig waren, maar ze staan er niet alleen voor. De provincie Gelderland ondersteunt hen financieel om op korte termijn maatregelen te nemen die wolvenaanvallen voorkomen.

2. In het Wolvenplan staat onder meer dat pas wanneer een wolf zich heeft gevestigd in een regio, voor dat gebied een wolvencommissie word benoemd die ervoor zorgt dat schapenhouders hulp krijgen bij het weren van wolven. Zo duurt het natuurlijk erg lang tot houders van, tot nu toe alleen schapen en geiten, hulp kunnen krijgen. Vindt u ook niet dat het tijd wordt om, gezien de dynamiek van de wolf, een landelijke Wolvencommissie in te stellen en de tot nu toe door een wolf bezocht delen Nederland, als risicogebied aan te wijzen?

Ja, de landelijke wolvencommissie is er inmiddels. Een voorstel dat daar op tafel ligt is om te verkennen of buiten de leefgebieden ook andere gebieden aangewezen kunnen worden waar een verhoogd risico is op wolvenschade.

De beleidsverantwoordelijkheid ten aanzien van wolven ligt bij de provincies. Bij de actualisatie van het wolvenbeleid werkt de wolvencommissie samen met het ministerie van LNV in het Landelijk Overleg Wolf. Het LOW pakt vraagstukken voor alle wolveengebieden op. In november 2020 is de landelijke wolvencommissie gestart. Deze kwam er onder meer op verzoek van de dierhouders uit Gelderland en zal overleg plegen over vraagstukken die een nationale aanpak vragen, waaronder risicogebieden.

Enkele voorbeelden daarvan zijn:

Hoe zit het met de inrichting van corridors waarlangs de wolven Nederland binnenkomen?

Hoe gaan we om met de extra arbeid die het plaatsen van netten veroorzaakt?

Wat doen we met de vervolgschade na een aanval door de wolf?

Het is de bedoeling om te voorkomen dat de kennis rond de preventie van wolvenschade versplinterd raakt door de verspreiding over twaalf provincies. De provincies willen gezamenlijk optrekken en beleid ontwikkelen. Het Interprovinciaal wolvenplan was daarvan al een eerste tastbaar resultaat. [REDACTED] is zowel voorzitter van de Gelderse wolvencommissie en het Landelijk Overleg Wolf. [REDACTED] van Blj12 [REDACTED]

3. Preventieve maatregelen worden in Nederland niet pragmatisch afgestemd op de dynamiek der wolven. De woordkeuze "preventief" is zelfs twijfelachtig wanneer pas na de vestiging van een wolf geageerd word. Als slim roofdier leert de wolf al snel dat het veel gemakkelijker is om op schapen, geiten, kalveren of veulens te pakken dan om op een energie rovende manier achter wilde dieren aan te moeten rennen. De Nederlandse overheid moet dan ook veel sneller actie ondernemen en zich veel meer richten op de permanente acceptatie van de wolf. Bent u het met deze stelling eens?

Ook gezien de ontwikkelingen in Duitse deelstaten waar we zien dat de aanvallen niet minder worden ondanks de vele miljoenen kostende genomen maatregelen?

Het leren samenleven met de wolf raakt iedereen, onze ervaring is dat het snel ondernemen van actie in het wolvegebied niet vanzelfsprekend is. We hebben verder ervaren dat het houden van goed beschermde schapen en geiten op de Veluwe mogelijk blijft, ook in wolvegebied, de wolven voeden zich daar hoofdzakelijk met wilde dieren.

De commissie doet geen uitspraak over de wenselijkheid of onwenselijkheid van de komst van de wolf in Nederland en specifiek in Gelderland. De commissie richt zich op maatregelen die eraan moeten bijdragen dat in het aangewezen leefgebied op en rond de Veluwe schade van dierhouders in het gebied wordt voorkomen.

Voorkomen is beter dan genezen. Preventieve maatregelen die met steun van de provincie worden genomen, kunnen de schade aan landbouwhuisdieren verkleinen en verdienen de voorkeur boven vergoeding van schade achteraf.

4. De Wolvencommissie Gelderland bestaat nu bijna twee jaar, het doel was om houders van schapen en geiten te ondersteunen bij het nemen van wolfwerende maatregelen. Is dat volgens u gelukt en bent u tevreden?

Ja. De Gelderse wolvencommissie staat aan de basis van de huidige preventieregeling en is snel gekomen tot praktisch uitvoerbare schadepreventie-plannen gericht op de bescherming van vee binnen het wolvengebied in Gelderland. Het is een ongoing proces om de maatregelen verder te optimaliseren. Ik zou graag zien dat meer geiten- en schapenhouders hun rasters wolfwerend maken en blijf kritisch kijken naar de onderliggende beweegredenen om dat wel of niet te doen.

De commissie heeft de volgende taken meegekregen:

- het opstellen van één of meerdere gebiedsgerichte schadepreventieplannen gericht op de bescherming van schapen en geiten met betrekking tot het aangewezen leefgebied voor wolven in Gelderland; dat is in mei 2020 opgeleverd.
 - het verzorgen van procesbegeleiding om de betreffende dierhouders te informeren en te betrekken bij een gebiedsgericht schadepreventieplan; de wolvencommissie informeert, communiceert.
 - het adviseren van Gedeputeerde Staten over bijzondere gevallen met betrekking tot schade door wolven; is ongoing.
 - het evalueren van de pilot 'gebiedsgericht schadepreventieplan' en het uitbrengen van advies voor een vervolg op de pilot; is ongoing.
5. We hebben begrepen dat er nogal weinig aanvragen zijn ingediend. Van de ongeveer 600 houders van schapen en geiten zijn 9 pilootprojecten (deels) gerealiseerd en de rond 20 of 25 aanvragen zijn ingediend / goedgekeurd? Is de regeling dan misschien toch niet eerder geschikt voor grotere houders en te gecompliceerd voor de kleinere houders?

Er zijn ruim 600 locaties waar schapen en/ of geiten worden gehouden, zowel professioneel als hobbymatig. Sinds 4 augustus 2020 kunnen veehouders subsidie aanvragen voor preventieve maatregelen tegen de wolf.

Wij rekenen het tot onze taak als commissie om te volgen hoe er gebruik wordt gemaakt van de subsidieregeling en hebben nog geen duidelijke verklaring hoe de relatief beperkte deelname verklaard kan worden. Wij hebben in ons preventieplan een zo eenvoudig mogelijke regeling voorgesteld, gebaseerd op eenheidsprijzen, deze heeft de provincie onverkort overgenomen. Aan aanvragers die moeite hebben met het doen van een aanvraag bieden wij hulp, we hebben niet de indruk dat de complexiteit van de regeling de beperkte deelname verklaart.

Check

25 aanvragen zijn ingediend.
11 aanvragen zijn toegekend
5 aanvragen worden nog beoordeeld
9 aanvragen zijn niet toegekend
9 pilootprojecten zijn (deels) gerealiseerd

De onderliggende beweegredenen zijn niet 1-op-1 terug te voeren op het wel of niet geschikt voor grote schapenhouders of kleine hobbyhouders. Urgentie speelt een belangrijke rol. Als de wolf dichterbij komt, dan stijgt de actiebereidheid. Maar ook de impact van preventieve maatregelen in de praktijk (oa extra arbeid) speelt een rol. Tussentijds wordt er gewerkt aan het makkelijker maken van het aanvragen van subsidie. De wolvencommissies blijven werken aan het creëren van draagvlak.

6. In Gelderland eindigt de huidige subsidieregeling aan het einde van dit jaar. Wat komt voor in de plaats? Wij weten dat de provincies hiervoor verantwoordelijk zijn, maar wat is uw advies?

Bespreken 1 april, goed om tijdig voor te bereiden. Inzet kan zijn om bijvoorbeeld ten minste 3 jaar een subsidie open te houden voor een wolvengebied, ook kan gekozen worden voor langer maar dat zal de motivatie om vlot te handelen kunnen ondermijnen. Nieuwe gebieden en pas recent aangewezen gebieden moeten in ieder geval ook na 1 januari 2022 doorlopen toch?

Eind 2021 zal de Gelderse wolvencommissie op basis van de actuele ontwikkelingen hierover een advies uitbrengen aan de provincie Gelderland. In het preventieplan uit 2020 is opgenomen dat de Gelderse commissie adviseert om de schaderegeling die in het Interprovinciaal wolvenplan is vastgelegd voort te zetten, waarbij vanaf 2022 als voorwaarde voor het toekennen van een schade-uitkering aan dierhouders in het aangewezen gebied geldt dat de dieren worden beschermd door afrasteringen die voldoen aan de eisen uit het preventieplan.

7. Voordat een subsidieregeling van start gaat moet een wolf een half jaar in een bepaald gebied zitten, dan word pas een Wolvencommissie opgericht, een leefgebied vastgesteld en aan een subsidie regeling gewerkt. Voordat houders weten met welke steun zijn kunnen rekenen duurt dit minimaal een a twee jaar. Begrijpt u dat wij ons grote zorgen maken, dat wanneer een wolf, een jaar of langer gemakkelijk landbouwhuisdieren kan doden, de daarna toegepaste maatregelen waarschijnlijk ook niet meer zal respecteren?

Wij begrijpen die zorg, de regeling in Gelderland zit in ieder geval zo in elkaar dat degene die maatregelen neemt omdat hij of zij verwacht dat er wolven zijn en blijven in het gebied, na aanwijzing van dat gebied met terugwerkende kracht een beroep kan doen op subsidie.

Uit onderzoek blijkt dat de huidige wolfwerende maatregelen in Gelderland – eenmaal toegepast - effectief zijn.

De ervaring leert dat zwervende wolven dagelijks grote afstanden afleggen en dat het onvoorzienbaar is waar en wanneer deze wolven toeslaan. In de leefgebieden is dit meer voorzienbaar en dragen wij bij aan preventie. Bij zwervende wolven dragen wij niet bij aan preventie maar wordt door de provincie een tegemoetkoming verleend in de eventuele schade. Overigens kunnen wij in noodgevallen tijdelijk een noodset met verplaatsbare afrastering beschikbaar stellen.

8. Wat vindt u van het geopperde plan van het wolfwerend hekwerk rond het weidegebied van de provincie Friesland? Zal het voor u geen, ook kostenbesparende, oplossing zijn om ook andere, voornamelijk agrarische gebieden, door een hekwerk onaantrekkelijk te maken voor de wolf, bij voorbeeld het Groene Hart? Zal dat niet vele kilometers aan hekwerk en afrastering schelen en zo de grotere, niet geschikte, gebieden voor de wolf onaantrekkelijk te maken?

Daarover heb ik nu geen mening, we handelen binnen de bestaande beleidskaders van de provincies en daaruit volgt de benadering om individueel te beschermen. Dergelijke plannen kunnen echter wel bespreekbaar worden gemaakt in het LOW om op die manier de beleidsvorming te voeden.

Het plan is ecologisch, juridisch, financieel en praktisch niet haalbaar. Een slimme wolf vindt zo een doorgang. En anders zwemt hij wel via de Friese vaarten de provincie in.

9. Er wordt gewerkt aan een nieuw Wolvenplan. Word er ook naar de ontwikkelingen in Duitsland, in het bijzonder onze directe burens Niedersachsen gekeken en wordt bijvoorbeeld de escalatie ladder aan die van Niedersachsen aangepast? De wolf lijkt in Nederland bij wijze van spreken in een kogelvrije vest rond te lopen, iets wat voor grote onrust zorgt onder houders van (landbouw)huisdieren. Ook is het volledig onduidelijk hoe vaak een wolf bijvoorbeeld beschermde dieren mag doden.

Het interprovinciaal wolvenplan is van de provincies, als voorzitter van de wolvencommissies in Gelderland en Noord-Brabant en van het landelijke wolvenoverleg LOW vind ik het belangrijk dat steeds zoveel mogelijk duidelijk is voor iedereen in welke gevallen hoe gehandeld kan worden.

De wolf is aangewezen als strikt beschermde soort in Europa. De wolvencommissie Gelderland adviseert om in landelijk verband in het overleg tussen de provincies en de rijksoverheid (Landelijk Overleg Wolf) te komen tot nieuw beleid waarin de escalatieladder wordt geactualiseerd. Vanuit nationaal niveau kan het vraagstuk ook effectiever worden opgeschaald naar het Europees niveau.

Dat plan moet zich richten op de realisatie van de gunstige staat van instandhouding van de wolf, landbouwbelangen, recreatiebelangen, leefbaarheid van het gebied, en belangen op het vlak van terreinbeheer en jacht.

Het Gelderse preventieplan is voor een groot deel gebaseerd op de ervaringen en het onderzoek in Duitsland aangevuld met de lokale kennis van professionele en kleinschalige schapen- en geitenhouderij, begrazingsbedrijven, terreineigenaren en Veluwe gemeenten.

10. In de escalatie ladder worden begrippen vermeld zoals “langdurig”, “nabij” en “meermaals”. Bijvoorbeeld: Wolf verblijft langdurig in of nabij bebouwd gebied. Gezien de escalaties in Niedersachsen met betrekking tot bepaalde opvallende wolven, is de richtlijn in deze deelstaat daarop aangepast en worden nu duidelijke afstanden en tijdspannen benoemd. Kent u de actuele richtlijn wolf van de deelstaat Niedersachsen en dient deze nu ook als voorbeeld voor de escalatie ladder in het nieuwe Nederlandse Wolvenplan? Dit gezien de escalatie ladder in het huidige Nederlandse Wolvenplan ook vanuit de Duitse regelgeving is overgenomen?

De Gelderse wolvencommissie heeft geadviseerd dat er ook voor de wolf een escalatieladder wordt geïntroduceerd om het beheer vorm te geven. Het Interprovinciaal wolvenplan biedt hiervoor de aanzet. Ik ben op de hoogte van de actuele richtlijn van de deelstaat Niedersachsen. In de actualisatie van het nieuwe Nederlandse Wolvenplan wordt breed gekeken naar de recente ontwikkelingen in andere landen.

11. Duitsland heeft nu meer dan 20 jaar ervaring met wolven. Waarom worden hun maatregelen en het beleid niet 1 voor 1 door Nederland over genomen? Heel Niedersachsen is wolvengebied, Nordrhein-Westfalen wijst wolvengebieden aan, na 3 maanden aanwezigheid van een wolf, met een bufferzone

van ongeveer 2.000 km². In de aangrenzende deelstaten word 100 % subsidie verleend. De kloof vergeleken met het Nederlandse beleid is nogal groot.

De situatie in Nederland is niet 1-op-1 te vergelijken met die in Duitsland. De omstandigheden zijn in Nederland anders dan in de meeste wolvengebieden in Duitsland. Met name de vee-dichtheid is vele malen hoger. Het doel is hetzelfde: het voorkomen van schade door wolven. Maar de manier waarop dat in verschillende EU-landen gebeurt, verschilt.

Naast provinciale regels zijn er een groot aantal internationale en Europese wetten en regels opgesteld. Buurlanden proberen maatregelen op elkaar af te stemmen. Het streven van het LOW is om toe te werken naar een meer samenhangend beleid op het terrein van wolven.

Het Gelderse preventieplan is voor een groot deel gebaseerd op de ervaringen en het onderzoek in Duitsland aangevuld met de lokale kennis van professionele en kleinschalige schapen- en geitenhouderij, begrazingsbedrijven, terreineigenaren en Veluwe gemeenten.

12. De Europese commissie heeft o.a. de richtlijn wolf van Nordrhein-Westfalen per resolutie op 17 maart 2020 goedgekeurd. Dat betekent dat de speciale regelingen van de Europese commissie over "de minimis-steun" niet langer van toepassing zijn. Zeker voor professionele herders betekent dit een behoorlijke opluchting, aangezien de bovengrens van 20.000 euro binnen drie jaar voor hen in de toekomst niet meer van toepassing zijn. Worden de Nederlandse richtlijnen ook ter goedkeuring aan de Europese commissie voorgelegd (JA) en is bekend voor hoeveel schapen en geitenhouders de geldende de-minimis regeling geldt (NEE,)? Betekend dit zij niet genoeg steun kunnen ontvangen? (ONBEKEND)

In het LOW onderzoeken we onder andere op welke wijze wolvenmaatregelen in de toekomst zouden kunnen worden gefinancierd. (Kunnen we niet teveel op vooruit lopen, of het met GLB geld kan en of en hoe de factor arbeid, onderhoud en vervanging een plek krijgt).

De Gelderse schaal is te klein voor beleid dat gericht is op bescherming van de wolf met in achtneming van andere belangen. Dat geldt ook voor de Nederlandse schaal. Het is gewenst dat zo mogelijk op internationale schaal, op het niveau van het Centraal-Europees laagland gewerkt wordt aan een managementplan voor de wolf. Dat plan moet zich richten op de realisatie van de gunstige staat van instandhouding van de wolf, landbouwbelangen, recreatiebelangen, leefbaarheid van het gebied, en belangen op het vlak van terreinbeheer en jacht. Ook in het Interprovinciaal wolvenplan wordt hiervoor in navolging van de Europese Commissie gepleit.

De Gelderse wolvencommissie wil dat alle actuele thema's rond de wolf worden meegenomen in de actualisatie van het landelijke wolvenplan. Het gaat dan bijvoorbeeld over het uitwerken van de adviezen van de Gelderse Wolvencommissie die zij meegaf bij het aanbieden van haar Gebiedsgericht preventieplan wolvenschade Veluwe.

13. Er zijn verschillende WhatsApp en facebook groepen opgericht die dienen als een soort regionale "wolf-alert". Is het niet tijd voor een landelijke "wolven-alert"? Met snellere bekendmaking van waarnemingen en schademeldingen dan het nu het geval is? Sneller onderzoek van DNA monsters en snellere bekendmaking? Veel argwaan en woede ontstaat door het huidige gevolgde beleid. Men moet maandenlang wachten op uitslagen en de waarnemingen worden veel later in berichten van de wolvenmonitoring gedeeld. Begrijpt u dat houders van o.a. grazende dieren liever een keer onnodig worden gewaarschuwd dan helemaal niet?

Het monitoren van de aanwezigheid van wolven zie ik als een taak van de provincies, ik kan niet namens hen daarover oordelen.

De gezamenlijke provincies zorgen ervoor dat de aanwezigheid van de wolven wordt gemonitord, BIJ12 coördineert dit. Ook het proces van schade-afhandeling is ondergebracht bij BIJ12. Op basis van informatie van dierhouders is er tot op heden tevredenheid over de snelheid waarmee schade wordt opgenomen, maar is er onvrede over de duur van de uitslag van de onderzoeken en de uitbetaling van de schade. Het bespoedigen van de reactietermijn heeft de aandacht.

BIJ12 registreert dagdagelijks schadegevallen. Het verspreiden van niet gevalideerde wolf waarnemingen is niet wenselijk. De wens om te kunnen reageren op mogelijk risico is begrijpelijk. Binnen het leefgebied van de wolf wordt daarom structureel de oproep gedaan om wolfwerende maatregelen te treffen. Voorzienbare risico's moeten veehouders zoveel mogelijk beperken.

Inspiratie – notitie voor de

Denksessie GLB NSP - IPO BAC Vitaal Platteland –
1 april 2021

Reden en doel

Doel van de denksessie is iedereen meenemen in de ontwikkelingen rondom het GLB en dan voornamelijk het interbestuurlijke programma GLB-NSP. Er vindt geen besluitvorming plaats tijdens deze sessie. Wel vragen we om richting mee te geven, bedoeld voor de werkorganisatie van het programma GLB-NSP. Daarnaast is de bijeenkomst voorbereidend op het BO van 22 april.

In bijlage 1 is een samenvatting gegeven van de huidige stand van zaken van de 3 GLB gerelateerde programma's (transitieperiode met het POP3+, onderhandelingen in Brussel (H-GLB) en het programma GLB-NSP). Hier zal niet verder op worden ingegaan.

In de denksessie gaan we het volgende doen:

Blok 1 Kennismaking met [REDACTED] (nieuwe programmadirecteur GLB-NSP)

Het interbestuurlijke programma GLB-NSP heeft een nieuwe programmadirecteur: [REDACTED]. Zij zal bij de vergadering aanwezig zijn en zal kort haar inzet op het GLB-NSP toelichten.

Blok 2 Externe visie op de verduurzaming van de landbouw en de rol van het GLB

Presentatie Rabobank ([REDACTED] directeur Food en Agri en Martine Boon, adjunct-directeur) en het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL) ([REDACTED] directeur) over hun visie op de verduurzaming van de landbouw en het voedselsysteem. Beide zullen dan ook aandacht besteden aan de rol van het GLB hierin.

Stelling:

Voor de verduurzaming van de landbouw is het koppelen van instrumenten én samenwerking met de banken en de keten noodzakelijk.

Vraag:

Welke GLB interventies helpen bij het realiseren van de visies?

Blok 3 Groen Blauwe architectuur en financiële keuzes

Presentatie door [REDACTED] (IPO).

Verbreiding ANLb en inzet gebiedsspecifieke vergoedingen (art 18, 66, 67)

In het BO van afgelopen februari is afgesproken te verkennen of het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) verbreed kan worden met klimaat- en milieumaatregelen. Tevens is afgesproken om te verkennen of gebiedsspecifieke vergoedingen een realistisch optie zijn om in te zetten. De BAC VP heeft ingestemd met deze verkenningen, en heeft aangegeven nader geïnformeerd te willen worden, alvorens een richting te bepalen op deze onderwerpen.

Verbreiding ANLb

In de notitie in bijlage 2 hebben we beschreven welke kansen en gevolgen een verbreed ANLb heeft voor zowel doelbereik, werkzaamheden van de collectieven als ook voor de benodigde afstemming binnen de provincies. In de AACVP is dit onderwerp besproken.

Conclusies uit de discussie:

- Er zijn mitsen en maren of het ANLb het juiste instrument is om de vergroening te versterken. Er moet goed gekeken worden wat onder ecoregelingen kan vallen en wat onder ANLb
- Men is akkoord dat de provincie in de lead zijn om de verbreding op te pakken
- Men ziet de rol van de collectieven op zich zitten, maar er moet dan nog wel aan verschillende randvoorwaarden worden voldaan. Zo zal er aandacht moeten zijn voor voldoende ondersteuning van collectieven, zeker als hun rol groter wordt. Hier spelen de provincies een belangrijke rol.

We vragen u kennis te nemen van de onderdelen en een eerste reactie te geven. En aan te geven of u de conclusies van de AACVP onderschrijft.

Inzet gebiedsspecifieke vergoedingen

In bijlage 3 is kort weergegeven wat de gebiedsspecifieke vergoedingen inhouden. De verkenning is nog niet afgerond.

Er wordt gewerkt aan een analyse van twee onderwerpen: verhogen waterpeil veenweiden en tegengaan verdroging, vermesting en verzuring op Natura 2000 gebieden, met name door het tegengaan van emissies. Deze analyse wordt gemaakt om te onderzoeken of gebiedsspecifieke vergoedingen zijnde artikel 18, artikel 66 en/of artikel 67 een bijdrage kan leveren aan de vraagstukken van veenweiden en van N2000. Er worden verschillende opties uitgewerkt om invulling te geven aan voorwaarde voor de basispremie over veenweide met wel of niet de mogelijkheid om artikel 18 of artikel 66 te gebruiken voor een extra vergoeding. Voor Natura 2000 wordt onderzocht of het mogelijk is gebieden op kaart vast te leggen waarvoor een andere norm geldt dan op andere landbouwgrond in Nederland (artikel 67).

Voorlopige bevindingen vanuit de werkorganisatie GLB-NSP (nog niet ambtelijk besproken)

- De basisbetaling wordt gebruikt voor zoveel mogelijk boeren en derhalve wordt artikel 18 niet ingezet voor het veenweidegebied.
- De tijd is te kort om artikel 67 uit te werken en daarmee is inzet van artikel 67 voor 2023 niet perspectiefvol.
- Verder verkennen van de mogelijkheden van ANLb voor veenweide en Natura2000 waarbij uit de integrale afweging zal blijken of en hoe het ANLb voor deze onderwerpen daadwerkelijk kan worden ingezet.

GBA en financiële mogelijkheden

NB. Een concreet advies is nodig omdat het te lang vermijden van keuzen ertoe zal leiden dat de keuzen door anderen dan de provincies worden gemaakt.

Ten behoeve van de discussie zijn er vier varianten beschreven die mogelijk als leidraad kunnen dienen voor de bespreking het BO. De werkorganisatie werkt zelf ook naar varianten/scenario's toe voor het BO. De voorliggende varianten zijn dus bedoeld om mee te geven aan de werkorganisatie als denkrichting, maar kunnen afwijken van de

stukken die in het BO voorliggen. De varianten zijn afgeleid uit de vier werkvarianten voor de financiële verdeling:

- A. zo dicht mogelijk bij de huidige situatie,
- B. verduurzaming via ANLb,
- C. verduurzaming via ecoregelingen, en
- D. verduurzaming via conditionaliteiten, ecoregelingen en ANLb.

Discussie aan de hand van onderstaande

- Variant A zet in op zo weinig mogelijk inkomenseffecten echter heeft ook weinig doelbereik.
- Variant B zet in op verbreding van het ANLb (door middel van extra overheveling en contrafinanciering door rijk, provincies en waterschappen), de ecoregelingen specifiek en meer focus en lage instapeisen voor de basispremie (conditionaliteiten).
- Variant C zet in op hogere eisen voor de ecoregelingen met een bredere focus (dus meer mogelijkheden), waarbij aansluiting is bij de instrumenten en ambities van de sector. ANLb zouden we daarbij kunnen verbreden, echter hiervoor zijn niet veel middelen beschikbaar, extra nationale contrafinanciering is dan noodzakelijk. De instapeisen voor de basispremie zijn laag.
- Variant D heeft naar verwachting dusdanig negatieve effecten op het inkomen van een grote groep ondernemers dat dat vooralsnog niet haalbaar wordt geacht.
- Variant B en C lijken varianten die voor de provincies de meeste effecten sorteren: zowel wat betreft het draagvlak bij de ondernemer, als het effect op het behalen van de doelstellingen.

In de AACVP is het onderwerp besproken. Belangrijkste conclusie is dat we gemerkt hebben dat we de komende maanden stappen moeten zetten anders wordt er voor ons gekozen. Dat vraagt een heldere bestuurlijke richting. Daarbij is tevens opgemerkt dat er een uitdaging ligt voor een robuuste keuze voor de langere termijn. Variant A is makkelijker voor kortere termijn maar niet robuust, varianten B, C en D zijn robuuster voor de langere termijn. Echter ambtelijk zitten we nog niet op 1 lijn waarvoor dan gekozen moet worden.

Zoals aangegeven is de werkorganisatie bezig met het voorbereiden van het BO waarin ze lijken te koersen op meer richting werkvarianten B en D.

Vragen:

Onderschrijft de BAC VP dat er meer nodig is dan het reguliere pad (variant A) gezien de maatschappelijke uitdagingen?

Welke richting geeft de BAC VP mee n.a.v. de beschreven varianten?

Voorbeslagen

Naar mate het GLB-NSP verder wordt uitgewerkt, wordt steeds duidelijker op welke manier verschillende geldstromen aanvullend op elkaar (kunnen) zijn en voor welke maatregelen middelen beschikbaar zijn, al dan niet binnen het GLB-NSP. Inmiddels merken we dat op de middelen binnen het GLB-NSP meerdere verzoeken worden gedaan voor toezeggingen op deze inzet van deze middelen.

Een daarvan is de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto in de weidevogelprovincies. Dit plan is al langer onderwerp van gesprek tussen LNV en de provincies. Er wordt nu gekeken naar de mogelijkheid om middelen vanuit het GLB hiervoor te reserveren; dit wordt ook bestuurlijk gesondeerd. De daarvoor benodigde middelen (ca 40 mln per jaar) zouden moeten worden ingezet voor zowel inkomenscompensatie (pijler 1) als ook inrichtingsmaatregelen (GBA).

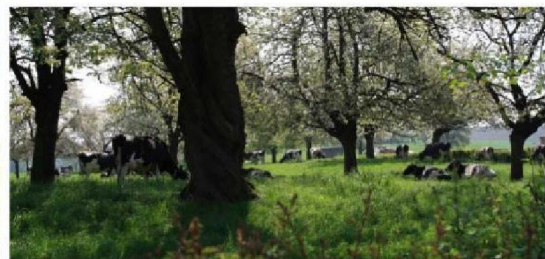
Een ander voorbeeld, waar ambtelijk over gedacht wordt, is het vergoeden van maatregelen voor het weren van wolven of het aanvalsplan landschapselementen.

Wanneer deze vergoedingen uit het GLB mogelijk worden gemaakt, betekent dit dat er minder middelen binnen het GLB beschikbaar zijn voor andere maatregelen of gebieden. Het is daarom van belang inzichtelijk te hebben welke budgetten en mogelijkheden buiten het GLB beschikbaar zijn, om de middelen binnen het GLB optimaal in te kunnen zetten voor de verduurzaming van de landbouw en de doelen die in het GLB zijn opgenomen.

Advies

Dit onderwerp is eveneens in de AACVP besproken. De AACVP adviseert om nu geen reserveringen vast te leggen omdat dit een brede afweging, in het kader van het nieuwe GLB, belemmert.

Vraag: Onderschrijft u het advies van de AACVP?

Sluiting

In de volgende pagina's vindt u een toelichting op blok 3.

Toelichting

BLOK 3 Groen Blauwe Architectuur en financiële keuzes

Bespreken en richting geven in dilemma's inzet GBA

Groenblauwe Architectuur

De Groenblauwe Architectuur (GBA) is naast Innoveren en investeren de kern van het nieuwe GLB-NSP. Hieronder is uitgewerkt welke keuzes binnen de GBA gemaakt dienen te worden. Die gaan enerzijds over de verdeling tussen de verschillende onderdelen van het garantiefonds (pijler 1), en anderzijds de samenhangende gevolgen voor het verdienmodel voor de boeren en bekostiging van andere programma's.

De werkorganisatie van het programma GLB-NSP is bezig met het opstellen van scenario's voor de Groen Blauwe Architectuur. De GBA staat op de agenda van het bestuurlijk overleg van 28 april. In de voorbereiding van het Bestuurlijk Overleg wordt de stuurgroep GLB-NSP gevraagd richting te geven voor de te agenderen bestuurlijke bespreekpunten. Deze zullen vervolgens worden uitgewerkt in de koersnotitie voor het BO.

Om als mede-opdrachtgever van het programma GLB-NSP en als deelnemer aan de stuurgroep GLB-NSP de discussie aan te kunnen gaan met LNV, I&W en UvW willen we de dilemma's eveneens met de provincies bespreken via deze denksessie.

Hierin wordt gebruik gemaakt van de werkzaamheden die zijn verricht in de werkorganisatie. De uitkomsten van de discussie zijn niet besluitvormend maar richtinggevend voor de werkorganisatie. Ook de andere deelnemers aan de stuurgroep kunnen hun visie geven. Vervolgens kan de werkorganisatie de richting gebruiken in hun eigen uitwerking van de koers.

Inleiding

Bestuurlijk is afgesproken dat in het GLB-NSP focus wordt aangebracht op de thema's Innoveren&Investeren en Groen-Blauwe Architectuur (GBA).

GBA is het hart van GLB-NSP en bestaat uit vier vormen van subsidiebetalingen, gekoppeld aan landbouwgrond (stallen, glastuinbouw etc vallen er dus buiten):

- een **basispremie** per hectare (BISS) met verplichtingen (conditionaliteiten);
- een subsidie voor **ecoregelingen**;
- een **gebiedsspecifieke** vergoeding (art 18, 66 of 67);
- het subsidiestelsel voor het (evt. verbrede) **ANLb** en innovatie, kennis en investeringen die ten goede komen aan vernieuwing van basispremie, ecoregelingen en ANLb.

Met het stellen van voorwaarden aan deze subsidies sturen we op duurzaamheidsdoelen.

Het inrichten van de GBA kent een aantal dilemma's. In deze notitie wordt ingegaan op de relatie tussen de te stellen eisen (hoe streng) en de hoogte van de subsidie. Agrariërs doen immers aan alle onderdelen van het GBA mee op vrijwillige basis. Te hoge eisen stellen heeft als risico dat subsidie aanvragen een ondernemer meer kost dan dat het oplevert. Als dat tot gevolg heeft dat een ondernemer geen subsidie aanvraagt, dragen de hoge eisen ook niet bij aan het behalen van onze doelen.

Dilemma

Het uitgangspunt voor de nieuwe voorwaarden voor de basispremie is om zo dicht mogelijk bij de huidige invulling te blijven. De huidige condities zijn laag en hebben geringe milieu-effecten. Qua duurzaamheid richt de basispremie zich op de profitkant.

De stimulering van extra verduurzaming krijgt zoveel mogelijk ruimte via de ecoregelingen en via overheveling (=verschuiving) van budget voor de basispremie en ecoregelingen naar maatregelen zoals het ANLb, innovatie etc (pijler 2).

Vier financiële varianten

Tijdens het laatste BO is besloten om de financiële invulling uit te werken in een viertal varianten die een beeld geven van de gevolgen voor de inkomens- en milieueffecten van hierin te maken keuzes.

Deze vier varianten laten hierbij het volgende beeld zien.

Uitgangspunten zijn het EU-budget 1^e Pijler van €717 mln per jaar, totaal 1,75 mln ha landbouwgrond in Nederland en gemiddeld bedrijfsoppervlakte van 55 ha:

Variant	Hectare-premie %	Hectare-premie totaal mln €	Hectare-premie € / ha	Hectare-premie € / bedrijf	Eco-egeling %	Eco-regeling totaal mln €	Eco-regeling € / ha	Eco-regeling € / bedrijf	Over-heveling naar pijler2	Over-heveling mln € P2
Huidig GLB	92%	660	377	20.735	0%	0	0	0	8%	57
a	65%	466	266	14.630	25%	179	102	5.610	10%	72
b	60%	430	246	13.530	25%	179	102	5.610	15%	107
c	60%	430	246	13.530	30%	215	122	6.170	10%	72
d	55%	394	225	12.375	30%	215	122	6.170	15%	107

NB: het budget voor ecoregelingen zal niet verdeeld worden over alle hectares. De verwachting is voorslagnog dat ca 60% van de boeren zal deelnemen aan de regeling (afhankelijk van de uitwerking). Hierdoor is er per ha meer budget beschikbaar als hierboven geschetst, en dus ook een groter doelbereik mogelijk via het inzetten van ecoregelingen.

Voorbeeld uitwerking varianten

Voor de discussie hebben we deze vier varianten een inhoudelijke verdere uitwerking gegeven op basis van de vier vormen van subsidiebetalingen van de Groen Blauwe Architectuur.

De verschillende onderdelen van de GBA zijn knoppen om aan te draaien. In eerste instantie moet gekeken worden of we tot afspraken kunnen komen met de sector en de keten om meer samen te werken. Als er geen alliantie mogelijk is, is een maximale inzet op ANLb een mogelijke terugvaloptie. Die optie geeft zekerheid dat we (de komende 6 jaar) kunnen sturen. Het is dan belangrijk om de ecoregelingen specifiek in te zetten omdat de verwachting niet is dat het verhogen van de drempel in 5 jaar voldoende doelbereik sorteert.

De wensen voor een duurzame landbouw bestaan uit inspanningen van de sector en keten/markt, wet- en regelgeving en ruimtelijke ordening e.a. Het GLB is een financieel instrument om dit (mede) te bereiken. In het GLB-NSP geven we aan wat we wel via het GLB doen en dit vervolgens te positioneren in het totaal aan inspanningen van overheid en sector/keten (incl consument) om te komen tot een duurzame landbouw. Als in het GLB een lagere ambitie wordt aangehouden zal het vraagstuk van de verduurzaming verschuiven naar andere beleidsinhoudelijke tafels dus de druk op het totaal aan inspanningen wordt groter (moeten we ook uitleggen in het NSP). Interessante gedachte dat dit meer van het bedrijfsleven gaat vragen.

De varianten laat zien dat er een spanningsveld is tussen ingrijpen in inkomenseffecten en effectiviteit/legitimatie van subsidies om doelen te halen. In het verleden is gebleken dat hervormingen proportioneel moeten zijn ingevoerd: ondernemers moeten tijd hebben zich aan te passen aan beleid. Tevens blijft ook van belang om oog te houden voor wat er in andere Europese lidstaten gebeurt.

Overwegingen

Basispremie voorwaarden

Op dit moment zijn de instapeisen voor de basispremie dermate laag dat alle bedrijven hiervoor zonder bijzondere inspanning voor in aanmerking kunnen komen. De subsidie heeft daarmee

vooral een inkomenseffect en veel minder een vergroeningseffect. Door verhoging van de voorwaarden kan een (groter) milieu- en biodiversiteitseffect worden bereikt.

Gebiedsspecifieke vergoedingen

Met gebiedsspecifieke vergoedingen ontstaat een situatie dat bedrijven die te maken hebben met natuurlijke beperkingen (vanwege meer moeten doen) een aanvullende subsidie krijgen dan bedrijven die nauwelijks natuurlijke beperkingen hebben en waar bijvoorbeeld een intensievere landbouw mogelijk is. Deze gebiedsspecifieke vergoedingen verlagen de ruimte in het budget voor subsidie voor de andere onderdelen van de GBA.

Ecoregelingen

De inzet op meer budget voor ecoregelingen betekent een keuze voor een sterkere hervorming van het GLB. Indien de EU uiteindelijk overeenkomt dat 60% voor de basispremie beschikbaar moet zijn, blijkt waarschijnlijk dat de beschikbare EU-middelen voor de ecoregelingen (te) beperkt zijn om een sterke financiële prikkel te kunnen geven. Dit is echter afhankelijk van de deelnamegraad van de ondernemers.

Meer focus in de ecoregelingen kan een financiële prikkel genereren. De ecoregelingen komen daarmee dicht bij ANLb te liggen en sluiten daar beter op aan. In relatie tot de huidige ontwikkelingen op het gebied van stikstof, biodiversiteit en klimaat lijkt een verdere focus op die thema's voor de hand te liggen. Hier geldt dat er meer ruimte ontstaat indien het bedrijfsleven bijdraagt. Meer focus is echter niet in lijn met het streven naar een systeem van ecoregelingen dat bereikbaar is voor elke ondernemer. Tevens is er een wens om de ecoregelingen gefaseerd in te voeren. De vraag is of het binnen de kortere GLB-NSP periode (2023-2027) mogelijk is de eisen aan ecoregelingen dermate te verhogen dat het effect resulteert.

Verbreden ANLb

De inzet op meer budget voor het ANLb en daarmee het verbreden van het ANLb betekent een keuze voor het realiseren van een hoger doelbereik. Ook zet je dan in op een sterkere hervorming van het GLB. Echter hiermee verplaatst je geld van directe inkomensondersteuning naar langjarige resultaatgerichte betalingen.

Variant A: Zo dicht mogelijk huidige situatie

Financiële verdeling: 65-25-10

Variant	Hectare-premie %	Hectare-premie € / ha	Hectare-premie € / bedrijf	Eco-egeling %	Eco-regeling € / ha	Eco-regeling € / bedrijf	Over-heveling	Over-heveling mln € P2
Huidig GLB	92%	377	20.735	0%	0	0	8%	57
a	65%	266	14.630	25%	102	5.610	10%	72

Inhoudelijk

De voorwaarden aan het ontvangen van basispremie worden zodanig gesteld dat er weinig tot geen extra kosten voor de ondernemer uit voortkomen. Echter, wel zodanig dat de basisverduurzaming qua inspanning niet achteruit gaat ten opzichte van de huidige situatie. De ecoregeling is voor alle ondernemers bereikbaar en heeft een generiek uitgangspunt met een breed palet aan opties. De basispremie wordt niet gekort omdat we geen gebruik maken van de gebiedsspecifieke vergoedingen (art 18, 66 of 67). Tevens blijven de plattelandsmaatregelen uit het plattelandsfonds (pijler 2, inclusief ANLb) nagenoeg gelijk aan de huidige invulling zoals afgesproken in het POP3+ (met focus op klimaat, biodiversiteit en kringlooplandbouw (incl stikstof)).

Draagvlak en rol provincies

De achteruitgang in het inkomen per bedrijf is hiermee minimaal en zal breed over de sectoren gedragen worden. Het effect op het verduurzamen van de landbouw is eveneens niet heel groot, er zal echter geen achteruitgang plaatsvinden. De verwachtingen die gewekt zijn in Europa kunnen we niet aan voldoen, dus extra uitleg zal noodzakelijk zijn. Mogelijk door aan te geven via welke nationale programma's we wel een verduurzaming zullen realiseren. De rol van de provincies blijft hetzelfde als nu.

Variant B: Verduurzaming via ANLb

Financiële verdeling: 60-25-15

Variant	Hectare-premie %	Hectare-premie € / ha	Hectare-premie € / bedrijf	Eco-egeling %	Eco-regeling € / ha	Eco-regeling € / bedrijf	Over-heveling	Over-heveling mln € P2
Huidig GLB	92%	377	20.735	0%	0	0	8%	57
b	60%	246	13.530	25%	102	5.610	15%	107

Inhoudelijk

Deze variant zet in op verbreding van het ANLb (door middel van extra overheveling en contrafinanciering door rijk, provincies en waterschappen) naar klimaat en milieubeheersmaatregelen inclusief bodem. De overige plattelandsmaatregelen uit het plattelandsfonds (pijler 2) blijven nagenoeg gelijk aan de huidige invulling zoals afgesproken in het POP3+ (met focus op klimaat, biodiversiteit en kringlooplandbouw (incl stikstof)). De voorwaarden aan het ontvangen van basispremie worden zodanig gesteld dat er weinig tot geen extra kosten voor de ondernemer uit voortkomen. Echter, wel zodanig dat de basisverduurzaming qua inspanning niet achteruit gaat ten opzichte van de huidige situatie. De ecoregeling is voor alle ondernemers bereikbaar echter heeft een meer specifiek uitgangspunt met focus op klimaat, biodiversiteit en stikstof. De basispremie wordt niet gekort omdat we geen gebruik maken van de gebiedsspecifieke vergoedingen (art 18, 66 of 67).

Draagvlak en rol provincies

De achteruitgang in het inkomen per bedrijf is hiermee groter dan bij variant 1 en zal ook een spreiding laten zien over de bedrijven. De afspraken rondom het verbreden van het ANLb zullen verder moeten worden uitgewerkt en meer ondernemers moeten hiertoe toegang krijgen. Het effect op de verduurzaming van de landbouw is echter groter, waardoor we meer doelen kunnen halen. De rol van de provincies zal eveneens verbreden.

Variant C: Verduurzaming via ecoregeling

Financiële verdeling: 60-30-10

Variant	Hectare-premie %	Hectare-premie € / ha	Hectare-premie € / bedrijf	Eco-egeling %	Eco-regeling € / ha	Eco-regeling € / bedrijf	Over-heveling	Over-heveling mln € P2
Huidig GLB	92%	377	20.735	0%	0	0	8%	57
c	60%	246	13.530	30%	122	6.170	10%	72

Inhoudelijk

Variant 3 zet in op hogere eisen voor de ecoregelingen met een bredere focus (dus meer mogelijkheden), waarbij aansluiting is bij de instrumenten en ambities van de sector. Hierdoor bereik je mogelijk niet alle ondernemers, waardoor er meer budget beschikbaar is voor de verduurzaming. ANLb zouden we daarbij kunnen verbreden, echter hiervoor zijn niet veel middelen beschikbaar, extra nationale contrafinanciering is dan noodzakelijk. De overige plattelandsmaatregelen uit het plattelandsfonds (pijler 2) blijven nagenoeg gelijk aan de huidige

invulling zoals afgesproken in het POP3+ (met focus op klimaat, biodiversiteit en kringlooplandbouw (incl stikstof)).

De voorwaarden aan het ontvangen van basispremie worden zodanig gesteld dat er matig extra kosten voor de ondernemer uit voortkomen (mogelijk per sector verschillend). Hierdoor is er ook voor de ecoregelingen een hogere instapeis. De basispremie wordt niet gekort omdat we geen gebruik maken van de gebiedsspecifieke vergoedingen (art 18, 66 of 67).

Draagvlak en rol provincies

Mits we kunnen aansluiten bij ontwikkelingen in de sector en de keten/markt lijkt deze variant goed voor een verdere verduurzaming van de landbouw. Als dat niet mogelijk is, is de verwachting dat inzet via ecoregelingen heel specifiek (met en groot afbreukrisico qua draagvlak) of juist heel breed moet worden geformuleerd, waardoor het effect op het behalen van de doelen gering is. De rol van de provincies zal in deze variant mogelijk verbreden, niet alleen vanwege verbreding van het ANLb maar ook door de sterkere relatie tussen ANLb en ecoregelingen en daarmee doelbereik.

Variant D: Verduurzaming via conditionaliteiten, ecoregeling en ANLb

Financiële verdeling: 55-30-15

Variant	Hectare-premie %	Hectare-premie € / ha	Hectare-premie € / bedrijf	Eco-regeling %	Eco-regeling € / ha	Eco-regeling € / bedrijf	Over-heveling	Over-heveling mln € P2
Huidig GLB	92%	377	20.735	0%	0	0	8%	57
d	55%	225	12.375	30%	122	6.170	15%	107

Inhoudelijk

De voorwaarden aan het ontvangen van basispremie worden zodanig gesteld dat er matig extra kosten voor de ondernemer uit voortkomen (mogelijk per sector verschillend). Hierdoor is er ook voor de ecoregelingen een hogere instapeis met een bredere focus (dus meer mogelijkheden), waarbij aansluiting is bij de instrumenten en ambities van de sector. Hierdoor bereik je mogelijk niet alle ondernemers, waardoor er meer budget beschikbaar is voor de verduurzaming.

De basispremie wordt gekort omdat we gebruik maken van de gebiedsspecifieke vergoedingen (art 18, 66 of 67), deels ter compensatie van de hogere voorwaarden die aan de basispremie worden gesteld. Hier zal echter wel extra contrafinanciering noodzakelijk zijn om de druk op de basispremie te verminderen. Tevens verbreden we het ANLb (door middel van extra overheveling en contrafinanciering door rijk, provincies en waterschappen) naar klimaat en milieubeheersmaatregelen inclusief bodem. De overige plattelandsmaatregelen uit het plattelandsfonds (pijler 2) blijven nagenoeg gelijk aan de huidige invulling zoals afgesproken in het POP3+ (met focus op klimaat, biodiversiteit en kringlooplandbouw (incl stikstof)).

Draagvlak en rol provincies

De effecten op het doelbereik zijn in deze variant mogelijk het grootst, echter naar verwachting zullen veel ondernemers afhaken bij deze variant. Deels omdat de kosten niet opwegen tegen de baten, deels omdat de regelingen mogelijk te specifiek worden. De rol van de provincies zal in deze variant mogelijk verbreden, niet alleen vanwege verbreding van het ANLb maar ook door de sterkere relatie tussen ANLb en ecoregelingen en daarmee doelbereik.

Context

Het voorliggende vraagstuk van verduurzaming speelt al vanaf de introductie van de twee pijlers in het GLB in het jaar 2000. Toen werd aangekondigd dat de inkomenssteun gerelateerd zou gaan worden aan maatschappelijke doelen. Landbouwinkomen is een van die doelen. Het dilemma doet zich dan ook elke keer weer voor bij de aanvang van een nieuwe GLB periode (2007, 2014 en nu weer in 2023). De politieke afweging in 2014 heeft geresulteerd in relatief lage conditionaliteiten. Hierbij speelden de toenmalige economische crisis en de positie tov andere landen (level playingfield). Bovendien was de urgentie rond klimaat, stikstof en biodiversiteit lager. Vrijwel alle agrariërs konden daarom vanaf 2014 in aanmerking komen voor de basispremie. Tevens werd de

basispremie voor elke hectare gelijk – waar die voorheen twee GLB periodes grotendeels was gekoppeld aan historische productieomvang. Een periode van 15 jaar hebben bedrijven zich kunnen aanpassen aan de hervorming van de EU subsidies. Sectoren die het hardst werden geraakt door de hervormingen van de inkomenssteun, zijn bovendien extra financieel gesteund om de omslag te maken naar een bedrijfsmodel minder subsidieafhankelijk is (kavelhouderij, zetmeelaardappelen).

Een ander facet bij de overwegingen is dat er vanaf 2014 landbouwsectoren voor de basispremie in aanmerking kwamen nooit eerder deze inkomenssteun ontvingen. Voorbeelden zijn de bloembollen- en boomteelt. De vraag kan gesteld worden in hoeverre deze steun anders dan inkomensverbetering heeft geleid tot een duurzamer grondgebruik (gaat overigens maar om een klein aandeel in landbouwareaal in NL).

De vraag is of de afgelopen periodes van een zachte landing voortgezet moet worden in de nieuwe periode. Niettemin is de bijdrage van de GLB steun aan het bedrijfsinkomen nog steeds erg verschillend, zowel tussen sectoren als binnen sectoren.

N344W

38F 3C

04-05-2021

21:16

000002065

N344W

38°F 3°C

04-05-2021

21:16:00 000002067

N344W

38F 3C

04-05-2021

21:16 000002069

N344W

38F 3C

04-05-2021

21:16:45
000002070

N344W

38F 3C

04-05-2021

21:16000002071

N344W

38°F 3°C

04-05-2021 21:16:00 00002072

N344W

38F 3C

04-05-2021

21:16000002073

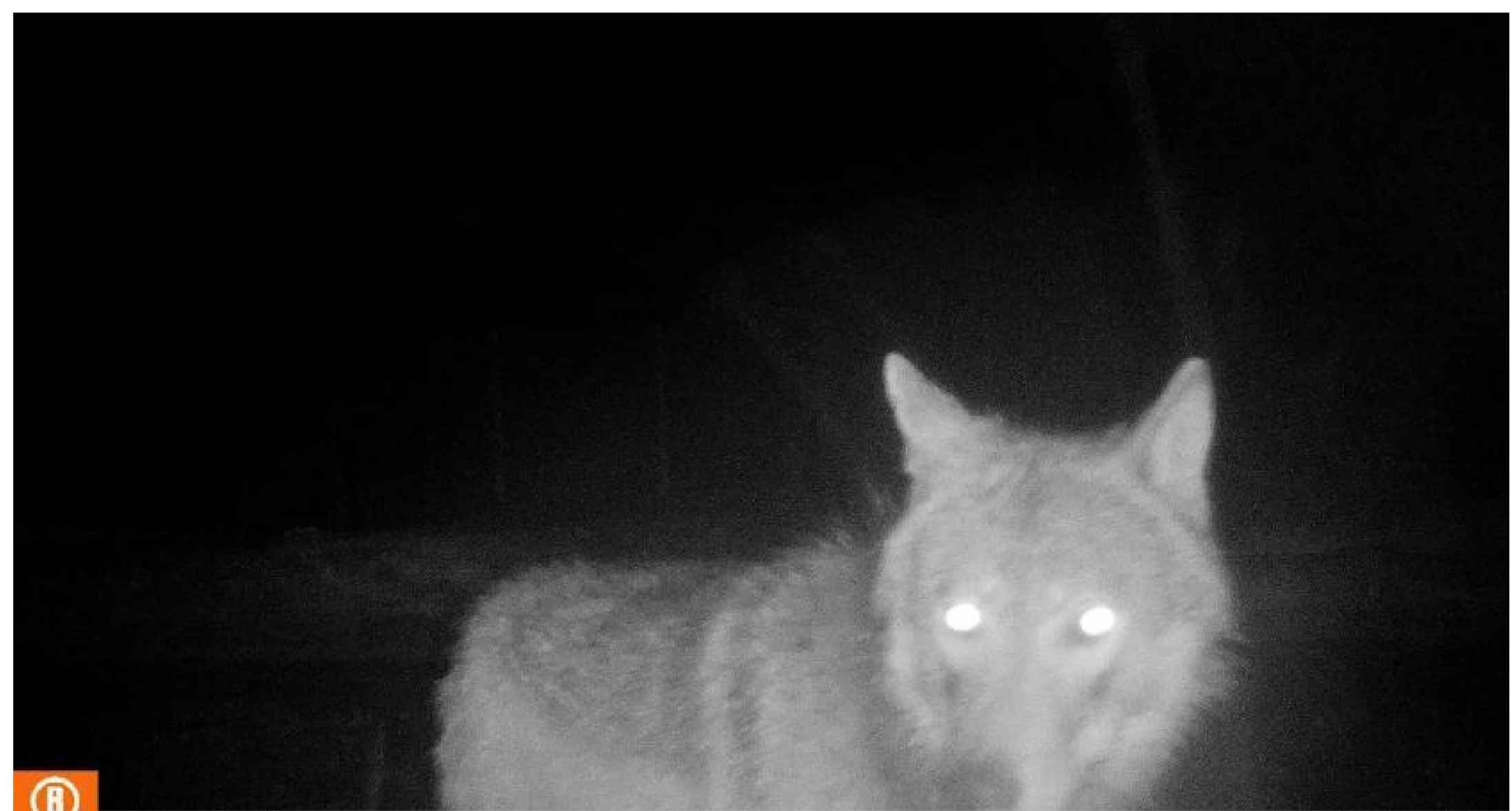

N344W

38F 3C

04-05-2021 21:16 000002074

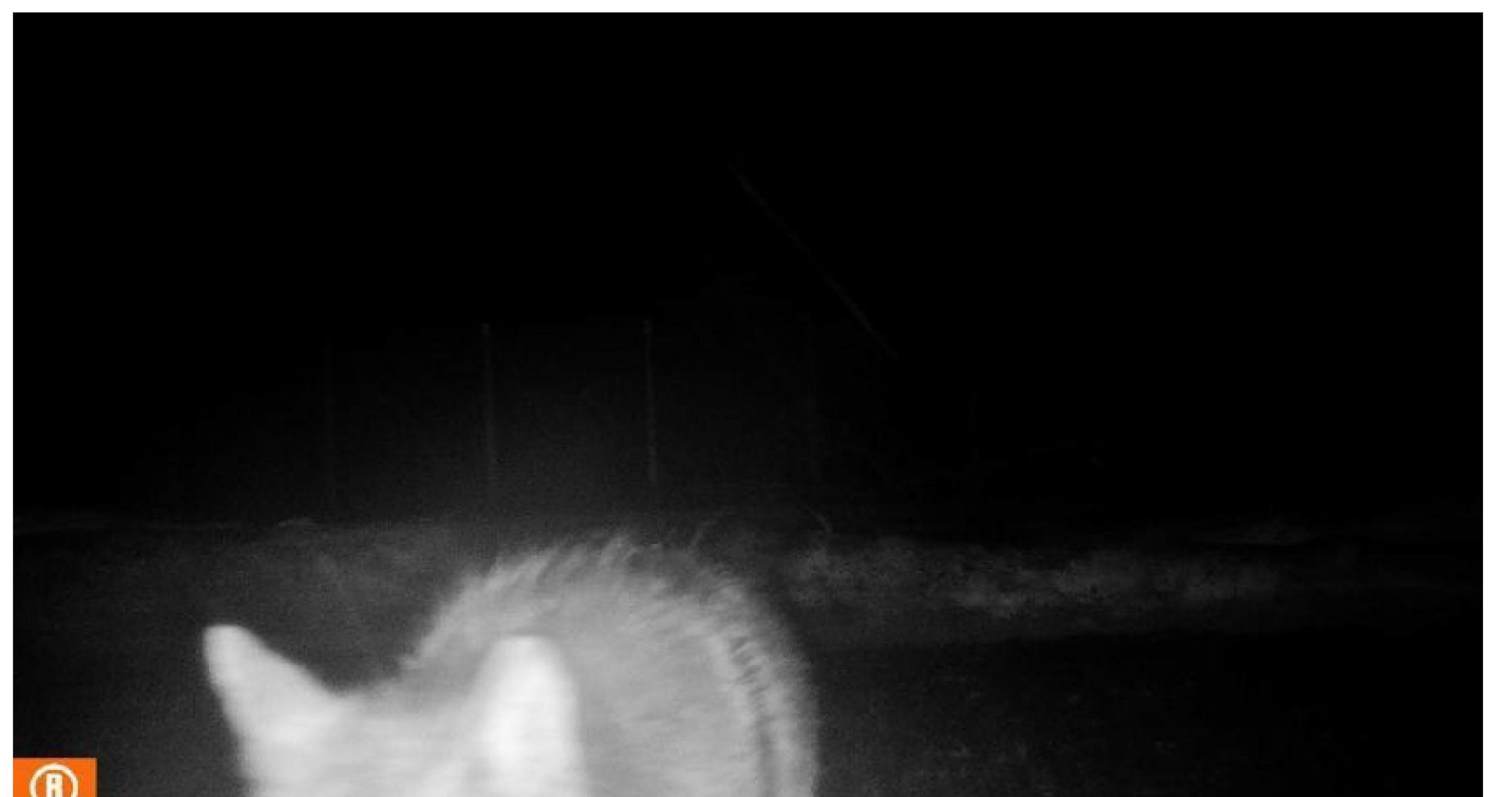

N344W

38F 3C

04-05-2021 21:17 000002075

N344W

38F 3C

04-05-2021

21:17:0000002076

N344W

38F 3C

04-05-2021

21:17

0000002077

N344W

39F 3C

04-05-2021

21:10000002064

■■■■■■■■■■ is voorzitter van de Gebiedscommissie preventie wolvenschade Gelderland, maar is geen lid van de wolvencommissie. Het is zijn taak als voorzitter om, vanuit een onafhankelijke positie, zoveel als mogelijk, zorg te dragen voor een gedegen en efficiënt besluitvormingsproces binnen de commissie. De gevraagde reactie is een reactie vanuit de wolvencommissie Gelderland en wordt breed gedragen door de leden.

■■■■■■■■■■ voorzitter Gebiedscommissie preventie wolvenschade Gelderland

Nieuws over wolven maakt veel emoties los: positieve emoties bij mensen die verheugd zijn dat de wolf terug is, maar ook negatieve emoties. De komst van de wolf vraagt veel van dierhouders. Zij moeten maatregelen nemen die eerder niet nodig waren. Als voorzitter van de wolvencommissies in Gelderland en Noord-Brabant en van het Landelijk Overleg Wolf (LOW) vind ik het belangrijk dat steeds zo veel mogelijk duidelijk is voor iedereen in welke gevallen hoe gehandeld kan worden.

Binnen de commissies en het overleg doen we geen uitspraak over de wenselijkheid of onwenselijkheid van de komst van de wolf. De wolf is in Nederland in 2014 aangewezen als beschermde inheemse diersoort. Uiteraard is er alle begrip dat houders van grazende dieren zich zorgen maken over de komst van de wolf, maar ze staan er niet alleen voor. We helpen hen om maatregelen te nemen die wolvenschade kunnen voorkomen, met als motto dat voorkomen beter is dan genezen.

Preventieve maatregelen kunnen de schade aan landbouwhuisdieren verkleinen en verdienen de voorkeur boven vergoeding van schade achteraf. De commissie heeft evenwel ondervonden dat snel actie ondernemen in het wolvengebied niet vanzelfsprekend is. Het leren samenleven met de wolf raakt iedereen. Maar de ervaring in Gelderland leert dat het houden van goed beschermde schapen en geiten ook in wolvengebied mogelijk blijft en dat de wolven zich daar hoofdzakelijk voeden met wilde dieren. De commissies blijven werken aan het creëren van draagvlak voor de acceptatie van de wolf en aan het voeren van een gedragen wolvenbeleid op Europees, landelijk, provinciaal en lokaal niveau.

Europees – algemeen

De wolf wordt Europees en internationaal beschermd door verdragen. In navolging van de Europese Commissie pleit ook het Interprovinciaal Wolvenplan voor een internationale aanpak. Zaken als de toegelaten de-minimis-steun aan dierhouders moeten Europees geregeld worden. De Nederlandse schaal is te klein voor beleid dat gericht is op bescherming van de wolf met in achtname van andere belangen. Dat geldt zeker voor de provinciale schaal.

Het natuurlijke verspreidingsgebied van de wolf strekt zich uit over het Centraal-Europees Laagland. Op dat niveau moet worden gewerkt aan een allesomvattend managementplan, dat zich richt op de realisatie van de gunstige staat van instandhouding van de wolf, landbouwbelangen, recreatiebelangen, leefbaarheid van het gebied en belangen op het vlak van terreinbeheer en jacht.

Er zijn een groot aantal internationale en Europese wetten en regels opgesteld. Buurlanden proberen maatregelen op elkaar af te stemmen. Daarbij moeten we in acht nemen dat de situaties in de verschillende landen niet 1-op-1 vergelijkbaar zijn. Zo is bijvoorbeeld de veedichtheid in een klein land als Nederland vele malen hoger dan in een groot land als Duitsland of Polen. Daardoor verschillen ook de maatregelen die de verschillende landen nemen om wolvenschade te voorkomen.

Wel is het zo dat (buur)landen proberen zo veel mogelijk van elkaar te leren. Het Gelderse preventieplan is voor een groot deel gebaseerd op ervaringen en onderzoek in Duitsland, aangevuld met de lokale kennis van professionele en kleinschalige schapen- en geitenhouderij, begrazingsbedrijven, terreineigenaren en Veluwe gemeenten. In de actualisatie van het nieuwe Nederlandse Wolvenplan wordt breed gekeken naar de recente ontwikkelingen in andere landen, zoals de actuele richtlijn van de deelstaat Niedersachsen op basis van de escalatieladder. De wolvencommissie Gelderland adviseert om in landelijk verband te komen tot nieuw beleid waarin de escalatieladder wordt geactualiseerd. Het Interprovinciaal wolvenplan biedt hiervoor de aanzet.

Landelijk – interprovinciaal

Natuurbeleid is in Nederland belegd bij de provincies. Maar het vraagstuk van de wolven overstijgt de individuele provincies. Het heeft geen zin om een hekwerk te plaatsen rond een provincie, want een slimme wolf vindt zo een doorgang. Bovendien is dit ecologisch, juridisch, financieel en praktisch niet haalbaar. De provincies willen

gezamenlijk optrekken en beleid ontwikkelen. Vanuit hun beleidskader volgt de benadering om individueel te beschermen. Het eerste tastbare resultaat daarvan is het Interprovinciaal wolvenplan (2019).

De provincies onderzoeken zo objectief mogelijk wat gedaan kan worden in probleemsituaties en bij gevallen die worden ervaren als overlast. Ze monitoren gezamenlijk de aanwezigheid van de wolf, gecoördineerd door BIJ12. Zo voorkomen ze dat de kennis rond de preventie van wolvenschade versplinterd raakt door de verspreiding over twaalf provincies.

In november 2020 is het Landelijk Overleg Wolf gestart, dat zich richt op de vraagstukken die een nationale aanpak vragen, waaronder risicogebieden. Er ligt een voorstel op tafel om na te gaan of er buiten de leefgebieden andere gebieden aangewezen kunnen worden waar een verhoogd risico is op wolvenschade. Ook het plan om grotere agrarische gebieden in hun geheel te beschermen, is een onderwerp dat binnen een landelijk overleg aan bod kan komen. Vanuit nationaal niveau kan het vraagstuk bovendien effectiever worden opgeschaald naar het Europees niveau.

Naast monitoring is ook het proces van schade-afhandeling ondergebracht bij BIJ12. Er worden dagelijks schadegevallen gemeld die vervolgens gevalideerd worden. De verspreiding van niet-gevalideerde wolfwaamemingen is niet wenselijk, hoewel de wens begrijpelijk is dat dierhouders willen kunnen reageren op mogelijk risico. Binnen het leefgebied van de wolf wordt daarom structureel de oproep gedaan om wolfwerende maatregelen te treffen, zodat veehouders voorzienbare risico's zo veel mogelijk beperken.

Bij zwervende wolven is onvoorzienbaar waar en wanneer zij toeslaan, omdat ze dagelijks grote afstanden afleggen. Dit maakt het moeilijker om structurele preventieve maatregelen toe te passen. In noodgevallen kunnen we tijdelijk een noodset met verplaatsbare afrastering beschikbaar stellen. De provincie verleent in dat geval een tegemoetkoming in de eventuele schade. Wanneer dierhouders maatregelen nemen omdat ze verwachten dat er wolven zijn en blijven in het gebied, kunnen zij met terugwerkende kracht een beroep doen op de subsidie wanneer dit als leefgebied van de wolf wordt aangewezen.

Op basis van informatie van dierhouders is er tot op heden tevredenheid over de snelheid waarmee schade wordt opgenomen, maar is er onvrede over de duur van de uitslag van de onderzoeken en de uitbetaling van de schade. Het bespoedigen van de reactietermijn heeft de aandacht.

Provinciaal – lokaal

Mede op vraag van de dierhouders werd de Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Gelderland in 2019 ingesteld met het volgende takenpakket:

- het opstellen van één of meerdere gebiedsgerichte schadepreventieplannen gericht op de bescherming van schapen en geiten met betrekking tot het aangewezen leefgebied voor wolven in Gelderland;
- het verzorgen van procesbegeleiding om de betreffende dierhouders te informeren en te betrekken bij een gebiedsgericht schadepreventieplan;
- het adviseren van Gedeputeerde Staten over bijzondere gevallen met betrekking tot schade door wolven;
- het evalueren van de pilot 'gebiedsgericht schadepreventieplan' en het uitbrengen van advies voor een vervolg op de pilot.

Op 12 mei 2020 kwam de commissie met haar preventieplan. Voor het lokale beheer van de wolvenpopulatie werkt de Wolvencommissie nauw samen met de professionele en kleinschalige schapen- en geitenhouderij, begrazingsbedrijven, terreineigenaren en Veluwe gemeenten. Er zijn ruim 600 locaties waar schapen en/of geiten worden gehouden, zowel professioneel als hobbymatig. Sinds augustus 2020 kunnen de veehouders subsidie aanvragen voor preventieve maatregelen tegen de wolf. In maart 2021 waren er 25 aanvragen ingediend, 11 aanvragen toegekend, 9 aanvragen niet toegekend, 5 aanvragen nog in behandeling en 9 pilotprojecten (deels) gerealiseerd.

De commissie rekent het tot haar taak om te volgen hoe er gebruik wordt gemaakt van de subsidieregeling. Tot nu toe heeft ze geen duidelijke verklaring voor de relatief beperkte deelname aan het project. Het preventieplan biedt een zo eenvoudig mogelijke regeling, gebaseerd op eenheidsprijzen. Er is niet de indruk dat de regeling te complex is en er is een hulplijn voor wie problemen heeft met de aanvraag. Het is een ongoing proces om de maatregelen verder te optimaliseren.

We moeten kritisch blijven kijken naar de onderliggende beweegredenen waarom dierhouders hun rasters al dan niet wolfwerend maken. Deze zijn niet 1-op-1 terug te voeren op het wel of niet geschikt voor grote schapenhouders of kleine hobbyhouders. Urgentie speelt een belangrijke rol: als de wolf dichterbij komt, stijgt de actiebereidheid. Maar ook de impact van preventieve maatregelen in de praktijk (bv. extra arbeid) speelt een rol. Tussentijds wordt er gewerkt aan het makkelijker maken van het aanvragen van subsidie.

Eind 2021 eindigt de huidige subsidieregeling in Gelderland. De Gelderse wolvencommissie zal dan op basis van de actuele ontwikkelingen een advies uitbrengen aan de provincie Gelderland. In het preventieplan van mei 2020 is opgenomen dat de Gelderse commissie adviseert om de schaderegeling uit het Interprovinciaal wolvenplan voort te zetten. Vanaf 2022 zou dan wel als voorwaarde voor het toekennen van een schade-uitkering gelden dat de dieren worden beschermd door afrasteringen die voldoen aan de eisen uit het preventieplan.

Betreft Online informatiesessie de wolf & preventiemaatregelen in Heerde en Oldebroek
Maandag 14 juni, 19.30 – 20.45 uur.

NIEUWSBERICHT – verzoek om deze te verspreiden via de kanalen van de gemeenten (website, gemeentenieuws, social media)

Informatiesessie de wolf & preventiemaatregelen in Heerde en Oldebroek op 14 juni

Sinds enige tijd is er een wolvenroedel aanwezig op de Noord-Veluwe. In maart 2021 is het leefgebied van de wolf in Gelderland op de Noord-Veluwe uitgebreid. Binnen het aangewezen gebied kunnen schapen- en geitenhouders maatregelen nemen om hun dieren te beschermen. Daarvoor kunnen ze van Provincie Gelderland een vergoeding krijgen. De uitbreiding van het nieuw aangewezen leefgebied op de Noord-Veluwe betreft de gemeenten Oldebroek en Heerde.

De Gebiedscommissie preventie wolvenschade Gelderland, de zogenoemde wolvencommissie, wil graag op **maandag 14 juni om 19.30 uur** online het gesprek aangaan met schapen- en geitenhouders in de regio om samen te kijken wat er gedaan kan worden om schade zoveel als mogelijk te voorkomen.

Preventie wolfschade

In de online sessie krijgen veehouders informatie over wat de aanwezigheid van de wolf in hun regio betekent en wat ze ertegen kunnen doen. Er wordt stilgestaan bij de praktische uitvoering van de afrastering en uitgangspunten voor een subsidieaanvraag. U kunt ervaringen delen met andere schapenhouders en een virtueel kijkje nemen bij de vijf wolf-werende afrasteringen die in aanmerking komen voor subsidie van de provincie Gelderland.

Gesprekspartners zijn:

- [REDACTED] wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland, Drenthe en het Landelijk Overleg Wolf.
- [REDACTED] Wolvenmeldpunt bij Wolven in Nederland en [REDACTED] Zoogdierverseniging.

Meld u aan: wolvencommissie@gelderland.nl

Wilt u bij deze online bijeenkomst aanwezig zijn, dan kunt u zich inschrijven via wolvencommissie@gelderland.nl. Na uw inschrijving ontvang u een bevestiging met aanvullende gegevens en de inlog-link. Graag ontvangt de wolvencommissie bij inschrijving uw naam, adres en hoeveel schapen/geiten/vee u weidt.

Informatiesessie de wolf & preventiemaatregelen in Heerde en Oldebroek

Datum: maandag 14 juni
Tijd: 19.30 – 20.45 uur
Online: Teams-meeting
Doelgroep: Schapen- en geitenhouders
Aanmelden/vragen: wolvencommissie@gelderland.nl

De bijeenkomst is een initiatief van de wolvencommissie Gelderland, in samenwerking met gemeenten Heerde en Oldebroek. Voor meer achtergrond kunt u kijken op www.gelderland.nl/Wolvencommissie.

Postadres
Postbus gogo, 6800 GX Arnhem

t 026 359 85 68
e wolvencommissie@gelderland.nl

PERSOONLIJKE UITNODIGING

Beste schapen- of geitenhouder,

Sinds enige tijd is er een wolvenroedel aanwezig op de Noord-Veluwe. In maart 2021 is het leefgebied van de wolf in Gelderland op de Noord-Veluwe uitgebreid. Binnen het aangewezen gebied kunnen schapen- en geitenhouders maatregelen nemen om hun dieren te beschermen. Daarvoor kunnen ze van Provincie Gelderland een vergoeding krijgen. De uitbreiding van het nieuw aangewezen leefgebied op de Noord-Veluwe betreft de gemeenten Oldebroek en Heerde.

De Gebiedscommissie preventie wolvenschade Gelderland, de zogenoemde wolvencommissie, wil graag op **maandag 14 juni om 19.30 uur** online het gesprek aangaan met schapen- en geitenhouders in de regio om samen te kijken wat er gedaan kan worden om schade zoveel als mogelijk te voorkomen.

In de online sessie krijgen veehouders informatie over wat de aanwezigheid van de wolf in hun regio betekent en wat ze ertegen kunnen doen. Er wordt stilgestaan bij de praktische uitvoering van de afrastering en uitgangspunten voor een subsidieaanvraag. U kunt ervaringen delen met andere schapenhouders en een virtueel kijkje nemen bij de vijf wolf-werende afrasteringen die in aanmerking komen voor subsidie van de provincie Gelderland.

Programma

19.30	Aanvang
19.45	De wolven op de Veluwe en in Heerde en Oldebroek: wat betekent dat?
20.00	Wolfwerende maatregelen en 5 rasters in subsidieregeling
20.15	Subsidiemogelijkheden
20.30	Dialogoog/vragen
20.45	Einde

Meld u aan: wolvencommissie@gelderland.nl

Wilt u bij deze online bijeenkomst aanwezig zijn, dan kunt u dat tot uiterlijk 5 dagen ervoor op het e-mailadres wolvencommissie@gelderland.nl laten weten. Na uw inschrijving ontvang u een bevestiging hiervan met aanvullende gegevens en de inlog-link.

Graag ontvangen we bij inschrijving:

- naam
- adres
- hoeveel schapen/geiten/vee u weidt

De bijeenkomst is een initiatief van de wolvencommissie Gelderland, in samenwerking met gemeenten Heerde en Oldebroek. Gesprekspartners zijn:

- [REDACTED], [REDACTED] wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland, Drenthe en het Landelijk Overleg Wolf.
- [REDACTED], [REDACTED] Wolvenmeldpunt bij Wolven in Nederland en [REDACTED] Zoogdiervereniging.

Voor meer achtergrond kunt u kijken op www.gelderland.nl/Wolvencommissie. We stellen uw deelname aan de sessie zeer op prijs, dus graag tot 14 juni.

Met vriendelijke groet,
namens de Gebiedscommissie preventie wolvenschade Gelderland

[REDACTED]

Betreft Online informatiesessie de wolf & preventiemaatregelen in Ede en Renkum
Maandag 21 juni, 19.30 – 20.45 uur.

NIEUWSBERICHT – verzoek om deze te verspreiden via de kanalen van de gemeenten (website, gemeentenieuws, social media)

Informatiesessie de wolf & preventiemaatregelen in Ede en Renkum op 21 juni

Sinds enige tijd is er een wolvenroedel aanwezig op de Noord-Veluwe. Op de Zuidwest Veluwe is er een nieuw leefgebied bijgekomen. Binnen het aangewezen gebied kunnen schapen- en geitenhouders maatregelen nemen om hun dieren te beschermen. Daarvoor kunnen ze van Provincie Gelderland een vergoeding krijgen. De uitbreiding van het nieuw aangewezen leefgebied op de Zuid-Veluwe betreft de gemeenten Ede en Renkum.

De Gebiedscommissie preventie wolvenschade Gelderland, de zogenoemde wolvencommissie, wil graag op **maandag 21 juni om 19.30 uur** online het gesprek aangaan met schapen- en geitenhouders in de regio om samen te kijken wat er gedaan kan worden om schade zoveel als mogelijk te voorkomen.

Preventie wolfschade

In de online sessie krijgen veehouders informatie over wat de aanwezigheid van de wolf in hun regio betekent en wat ze ertegen kunnen doen. Er wordt stilgestaan bij de praktische uitvoering van de afrastering en uitgangspunten voor een subsidieaanvraag. U kunt ervaringen delen met andere schapenhouders en een virtueel kijkje nemen bij de vijf wolfwerende afrasteringen die in aanmerking komen voor subsidie van de provincie Gelderland.

Gesprekspartners zijn:

- [REDACTED] [REDACTED] wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland, Drenthe en het Landelijk Overleg Wolf.
- [REDACTED] [REDACTED] Wolvenmeldpunt bij Wolven in Nederland en [REDACTED] Zoogdierverseniging.

Meld u aan: wolvencommissie@gelderland.nl

Wilt u bij deze online bijeenkomst aanwezig zijn, dan kunt u zich inschrijven via wolvencommissie@gelderland.nl. Na uw inschrijving ontvang u een bevestiging met aanvullende gegevens en de inlog-link. Graag ontvangt de wolvencommissie bij inschrijving uw naam, adres en hoeveel schapen/geiten/vee u weidt.

Informatiesessie de wolf & preventiemaatregelen in Ede en Renkum

Datum: maandag 21 juni
Tijd: 19.30 – 20.45 uur
Online: Teams-meeting
Doelgroep: Schapen- en geitenhouders
Aanmelden/vragen: wolvencommissie@gelderland.nl

De bijeenkomst is een initiatief van de wolvencommissie Gelderland, in samenwerking met gemeenten Ede en Renkum. Voor meer achtergrond kunt u kijken op www.gelderland.nl/Wolvencommissie.

Postadres
Postbus 9090, 6800 GX Arnhem

t 026 359 85 68
e wolvencommissie@gelderland.nl

PERSOONLIJKE UITNODIGING

Beste schapen- of geitenhouder,

Sinds enige tijd is er een wolvenroedel aanwezig op de Noord-Veluwe. Op de Zuidwest Veluwe is er een nieuw leefgebied bijgekomen. Binnen het aangewezen gebied kunnen schapen- en geitenhouders maatregelen nemen om hun dieren te beschermen. Daarvoor kunnen ze van Provincie Gelderland een vergoeding krijgen. De uitbreiding van het nieuw aangewezen leefgebied op de Zuid-Veluwe betreft de gemeenten Ede en Renkum.

De Gebiedscommissie preventie wolvenschade Gelderland, de zogenoemde wolvencommissie, wil graag op **maandag 21 juni om 19.30 uur** online het gesprek aangaan met schapen- en geitenhouders in de regio om samen te kijken wat er gedaan kan worden om schade zoveel als mogelijk te voorkomen.

In de online sessie krijgen veehouders informatie over wat de aanwezigheid van de wolf in hun regio betekent en wat ze ertegen kunnen doen. Er wordt stilgestaan bij de praktische uitvoering van de afrastering en uitgangspunten voor een subsidieaanvraag. U kunt ervaringen delen met andere schapenhouders en een virtueel kijkje nemen bij de vijf wolfwerende afrasteringen die in aanmerking komen voor subsidie van de provincie Gelderland.

Programma

19.30	Aanvang
19.45	De wolven op de Veluwe en in Ede en Renkum: wat betekent dat?
20.00	Wolfwerende maatregelen en 5 rasters in subsidieregeling
20.15	Subsidiemogelijkheden
20.30	Dialog/vragen
20.45	Einde

Meld u aan: wolvencommissie@gelderland.nl

Wilt u bij deze online bijeenkomst aanwezig zijn, dan kunt u dat tot uiterlijk 5 dagen ervoor op het e-mailadres wolvencommissie@gelderland.nl laten weten. Na uw inschrijving ontvang u een bevestiging hiervan met aanvullende gegevens en de inlog-link.

Graag ontvangen we bij inschrijving:

- naam
- adres
- hoeveel schapen/geiten/vee u weidt

De bijeenkomst is een initiatief van de wolvencommissie Gelderland, in samenwerking met gemeenten Ede en Renkum. Gesprekspartners zijn:

- [REDACTED] [REDACTED] wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland, Drenthe en het Landelijk Overleg Wolf.
- [REDACTED] [REDACTED] Wolvenmeldpunt bij Wolven in Nederland en [REDACTED] Zoogdiervereniging.

Voor meer achtergrond kunt u kijken op www.gelderland.nl/Wolvencommissie. We stellen uw deelname aan de sessie zeer op prijs, dus graag tot 21 juni.

Met vriendelijke groet,
namens de Gebiedscommissie preventie wolvenschade Gelderland

[REDACTED]

op 27 mei
Agendapunt

Datum 29 april 2021
Portefeuillehouder [REDACTED]
Inlichtingen bij [REDACTED] (IPO bureau)
Telefoon 06 [REDACTED]
Onderwerp Vaststellen notities tbv actualisatie Interprovinciaal Wolvenplan

Kern van het onderwerp

Ter aanvulling en actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan zijn de notities handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt (zoals de wolf in Heusden) en uitwerking actualisatie (inclusief begroting), voorgelegd aan het Landelijk Overleg Wolf. Nu daaruit geen wezenlijke opmerkingen gekomen zijn, kunnen beide notities definitief vastgesteld worden.

Voorstel/gevraagd besluit:

Vaststellen notities:

1. Handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt (zoals de wolf in Heusden);
2. Uitwerking actualisering wolvenplan, inclusief daartoe benodigde begroting.

Aanleiding en Landelijk Overleg Wolf

In de BAC VP van 17 december 2020 is ingestemd met het voorleggen van beide voornoemde notities aan het Landelijk Overleg Wolf, teneinde het Landelijk Overleg Wolf nadrukkelijk te betrekken bij de actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan.

Dat is onlangs gebeurd en heeft geleid tot één opmerking (van LTO). Verzocht werd om in de notitie Handelingsperspectief voor zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt toe te voegen dat ook rechtsvergelijking met Duitsland van belang is. Daarin was inmiddels al in voorzien doordat in de Juridische analyse wolf (uitwerking notitie uitwerking actualisering wolvenplan) opgenomen is dat "Onderdeel tevens is een rechtsvergelijkend onderzoek tussen de verschillende Europese landen, waarbij in ieder geval Duitsland, België, Frankrijk in ogenschouw dienen te worden genomen. Duidelijk dient te zijn op basis waarvan eventuele verschillen in toepassing van Europese wetgeving mogelijk zouden zijn."

Consequenties

Handelingsperspectief zwervende wolf bovenmatige schade

Indien de BAC VP deze notitie vast stelt, committeren provincies zich aan het geschetste handelingsperspectief in toekomstige vergelijkbare (onverhoopte gevallen), in ieder geval als voorlopige aanpak ter overbrugging naar de integrale actualisatie van het wolvenplan, waarin deze (en andere) aanvullingen zullen worden opgenomen.

Actualisatie/doorontwikkeling wolvenplan

Actualisatie van het Interprovinciaal wolvenplan vergt grosso modo enerzijds ambtelijke inzet en anderzijds een fact finding studie wolf. De coördinatie van actualisatie wolvenplan (en overige gerelateerde vervolgacties) is belegd bij BIJ12. Dekking voor de actualisatie wordt door BIJ12 voorgelegd via de voorjaarsnota. De notitie Uitwerking actualisatie Wolvenplan (bijlage 2) bevat hiervoor een begroting (totaal € 222.500 voor 2021), die reeds eerder met u gedeeld is.

op 27 mei

Vervolgstappen en betrokkenheid Landelijk Overleg Wolf

Na vaststellen van beide notities en de voorjaarsnota kan de actualisatie definitief formeel van start. Uiteraard zijn daarvoor al de nodige voorbereidingen getroffen, vooruitlopend op voorleggen aan Landelijk Overleg Wolf en definitieve vaststelling door BAC VP, zoals eerder aangegeven.

Onderdeel van de actualisatie is het verder uitdiepen van het (Europeesrechtelijk) kader dat de mogelijkheden van ingrijpen bij incidenten met wolven, zoals voornoemde bovenmatige schade. Daarnaast zullen ook voor anderen denkbare (in bestaande wolvenplan geïdentificeerde) incidenten (zoals bijvoorbeeld: wolf valt hond aan) de komende periode handelingsperspectieven uitgewerkt worden, waarmee het geactualiseerde wolvenplan aangevuld zal worden.

Bijlagen:

1. notitie Handelingsperspectief zwervende wolf die bovenmatige schade veroorzaakt
2. notitie Uitwerking Actualisatie wolvenplan

ONLINE INFORMATIE BIJEENKOMST
DE WOLF & PREVENTIEMAATREGELEN
OLDEBROEK / HEERDE

Werkdocument

Auteur: [REDACTED]
V2, 11.06.2021

Samenvatting

Bijeenkomst: online sessie de wolf & preventiemaatregelen in Heerde & Oldebroek
Datum: 14 juni
Aanvang: 19.15 uur inloggen, start bijeenkomst 19.30 / eindtijd 20.45 uur
Bijdrage burgemeester in het tijdvak 19.30 – 19.45 uur
Contactpersoon: [REDACTED] 06 [REDACTED].com
Locatie: via Teams
Rol burgemeester: veehouders welkom te heten, begrip te tonen voor de situatie waar veehouders voor staan, de tweeledigheid van de komst van de wolf, en het belang van preventie te benadrukken. Meer achtergrondinformatie is te vinden in dit document.
Aantal deelnemers: 21 inschrijvingen

- 2 professionele schapenhouders (300/1000 schapen)
- 1 boswachter
- 12 hobbyhouders
- 6 inschrijvingen hebben (nog) niet doorgegeven hoeveel vee ze weiden

7 direct betrokkenen (sprekers, gemeenten, wolvencommissie)

Zoals het er nu naar uitziet zitten we met 28 mensen in de Teams-meeting. Zie ook de deelnemerslijst in de bijlage.

Programma

19.15	Teams-meeting open voor inlog
19.30	Start
19.32	Opening door de wolvencommissie (moderator) (toelichting op programma, spelregels)
19.35 – 19.45	Welkom door burgemeester Tanja Haseloop - Amsing (aanleiding, belang)
19.45 – 20.05	Wolven op de Veluwe / in de gemeente: wat betekent dat? [REDACTED] Zoogdiervereniging / Wolven in Nederland)
20.05 – 20.20	Wolfwerende maatregelen en 5 rasters in subsidieregeling: proactief handelen voorkomt verder leed voor dier en mens ([REDACTED] dossierhouder wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland en Drenthe en het LOW)
20.20– 20.30	Preventiemaatregelen / subsidiemogelijkheden ([REDACTED])
20.30 – 20.45	Dialogo / vragen / napraten
20.45 – 21:00	Uitloop
21:00	Einde

Postadres
Postbus gogo, 6800 GX Arnhem

t 026 359 85 68
e wolvencommissie@gelderland.nl

Aandachtspunten

“Als u binnen het aangewezen gebied valt en u neemt maatregelen om uw vee te beschermen dan kunt u daarvoor subsidie ontvangen.”

Met 21 deelnemers hebben we waarschijnlijk ook veel deelnemers van buiten het leefgebied. Vanuit RVO cijfers zijn er 7 schapen- en geitenhouders in het nieuwe leefgebied. De wolvencommissie juicht toe dat veehouders preventieve maatregelen nemen, maar enkel de schapen- en geitenhouders die hun schapen weiden binnen het gebied ontvangen daarvoor subsidie. Vanuit de communicatie kunnen veehouders de indruk hebben gekregen dat het voor de hele gemeente zou gelden.

Hobby versus professional

Onder de deelnemers veel hobbyhouders, maar ook twee professionele schapenhouders (1000 en 300 schapen). De zaken waar zij tegenaan lopen verschillen wezenlijk van die van de hobbyhouders. Daar moet aandacht voor zijn. Een van de schapenhouders zit dichtbij het leefgebied. Ik heb navraag gedaan en de wolvencommissie staat open om een extra deelnemer toe te voegen aan de proef met de autowinder. Dat loopt dan buiten het subsidiespoor maar rechtstreeks met een opdracht.

Andere diersoorten

Twee deelnemers hebben geen of niet alleen schapen of geiten, maar ook shetlandpony's en koeien. Diersoorten waar de subsidieregeling (nog) niet voor geldt. Dit is een aandachtspunt binnen het LOW, dat is goed om te benoemen.

LTO wil dier laten afschieten. Schapenkiller Sterksel in de ban: 'Wolf GW1625 moet verdwijnen'

Vorige week is er door LTO Schapenhouderij het nodige gezegd in de publiciteit over de “probleemwolf” in Brabant. De kans is groot dat daaraan gerefereerd zal worden.

<https://www.zlto.nl/paginas/openbaar/blogs/wolf-gw1625-houdt-gemoederen-bezig-in-brabant-en-limburg>

Op dit moment is nog er geen basis voor beheer van de wolvenpopulatie met het oog op de omvang van die populatie. Zo'n basis kan alleen maar gevonden worden in een wolvenbeheerplan dat de Europese toets aan de voorwaarden uit de Habitatrichtlijnen kan doorstaan. Tegelijkertijd is de aanleiding voor dit preventieplan de ervaren schade en het voorkomen van toekomstige schade aan landbouwhuisdieren door wolven en de zorgen in de maatschappij over de komst van de wolf. Die zorgen betreffen de mogelijke invloed op de veiligheid van dieren en de veiligheidsbeleving van de mens. In dat verband adviseert de wolvencommissie Gelderland dat ook voor de wolf, net als bijvoorbeeld voor de bever, een escalatieladder wordt geïntroduceerd om het beheer vorm te geven. Het Interprovinciaal wolvenplan moet hiervoor een eerste aanzet geven.

1. Aanleiding / Nieuw leefgebied wolf in Gelderland
2. Wolvencommissie Gelderland
3. Doelgroep
4. Doelstellingen
5. Organisatie & uitvoering
6. Programma
7. Planning

1. Nieuw leefgebied voor wolf in Gelderland

Het leefgebied van de wolf in Gelderland is op de Noord-Veluwe uitgebreid. Op de Zuidwest Veluwe is er een nieuw leefgebied bijgekomen. Gedeputeerde Staten van Gelderland hebben de uitbreiding in het noorden en het nieuwe leefgebied in het zuiden in maart vastgesteld. Binnen het aangewezen gebied kunnen schapen- en geitenhouders maatregelen nemen om hun dieren te beschermen. Daarvoor kunnen ze van Provincie Gelderland een vergoeding krijgen. De wolvencommissie Gelderland wil het voortouw nemen in het aangaan van de dialoog met schapenhouders in de 'nieuwe gemeenten' via een online informatiebijeenkomst.

Nieuw leefgebied

Op de Zuidwest-Veluwe heeft een wolvenpaar zich gevestigd, waarvan in ieder geval de wolvin daar al meer dan een half jaar aanwezig is. De wolvin is onlangs omgekomen bij een aanrijding. DNA-onderzoek moet dat verder uitwijzen. Dat heeft geen gevolgen voor de aanwijzing van het leefgebied. Gelderland kiest ervoor om het gebied aan te wijzen als nieuw leefgebied, omdat in het gebied ook nog een andere wolf verblijft. Daarnaast heeft een aantal dierhouders in het gebied al maatregelen getroffen om hun dieren te beschermen. Deze schapen- en geitenhouders moeten gewoon gebruik kunnen maken van de subsidieregeling en dat kan alleen als Gedeputeerde Staten het leefgebied vaststellen.

Wolvenkeutels

Vaststellen van een nieuw leefgebied gebeurt op basis van waarnemingen die aantonen dat een wolf minimaal een half jaar in een gebied verblijft. Daarvoor is ook bewijs nodig. Op de Zuidwest-Veluwe zijn beide wolven meerdere keren gezien op beelden van een wildcamera, en zijn er wolvenkeutels gevonden. Ook in het noorden van Gelderland zijn buiten het bestaande wolvenleefgebied sporen gevonden van één van de jonge wolven van het roedel gevestigd in de Noord-Veluwe. De wolf is daar gezien en daarnaast zijn er ook andere sporen gevonden. Hier is het leefgebied daarom uitgebreid. Er is geen sprake van een nieuw gevestigde wolf.

De uitbreiding van het nieuw aangewezen leefgebied betreft de gemeenten Ede, Renkum, Oldebroek en Heerde.

2. Wolvencommissie Gelderland

In Gelderland is in 2019 de gebiedscommissie preventie wolvenschade ingesteld. De zogenoemde wolvencommissie wil dierhouders informeren over en betrekken bij de schadepreventiemaatregelen en zal ook in het nieuwe leefgebied schapen- en geitenhouders benaderen. De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van de schapen- en geitenhouderij, terreineigenaren en gemeenten en staat onder leiding van [REDACTED].

Schapen- en geitenhouders binnen het leefgebied van de wolf kunnen sinds vorig jaar subsidie aanvragen voor maatregelen om schade door wolven te voorkomen. Met een goed geplaatste afrastering is een wolf te weren en kan vee beschermd worden.

De wolvencommissie wil het voortouw nemen in het aangaan van de dialoog met schapenhouders in de 'nieuwe gemeenten'. Enerzijds is het weren van de wolf daar nu relevant, anderzijds is er nog weinig gebruikt gemaakt van de subsidieregeling voor wolfwerende maatregelen. De wolvencommissie wil betrokken dierhouders betrekken en informeren en anderzijds dierhouders in staat te stellen hun bevindingen en ervaringen te delen.

3. Doelgroep

De informatiebijeenkomst richt zich op onderstaande doelgroepen:

Primair

- Professionele schapen- en geitenhouderij
- Gescheperde kuddes
- Hobbyhouders schapen en geiten
- Fokkers schapenrassen
- Belanghebbende grondeigenaren

Secundair

- Belanghebbende ondernemers
- Belangenbehartigers
- Gemeenteraadsleden
- Inwoners

Deelnemers hebben zich vooraf moeten aanmelden en registreren.

Het accent ligt bij de doelgroep schapenhouders op het nemen van wolfwerende maatregelen en minder op algemene voorlichting over de terugkeer van de wolf. In de bijeenkomst is er ruimte voor algemene vragen, maar richten we ons vooral op het beschermen van vee.

4. Doelstellingen

De online informatiebijeenkomst...

- richt zich op het aangaan van een dialoog over de komst van de wolf en de betekenis voor veehouders
- enthousiasmeren van deelnemers om wolfwerende maatregelen te treffen
- is relevant voor geiten- en schapenhouders
- bevat hoogwaardige / actuele / nieuwswaardige informatie
- geeft vernieuwende inzichten
- geeft doelgerichte informatie over
 - de wolven op de Veluwe / in mijn gemeente: wat betekent dat?
 - proactief handelen voorkomt verder leed voor dier en mens
 - de preventieve maatregelen
 - de subsidieregeling vanuit de provincie
- richt zich op het gesprek, veel ruimte voor het stellen van vragen.

a. Uitnodigende partijen

Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Gelderland (Wolvencommissie)
in samenwerking met gemeente(n)

5. Programma

19.30	Start
19.32	Opening door de wolvencommissie (moderator) (toelichting op programma, spelregels)
19.35 – 19.45	Welkom door burgemeester Tanja Haseloop - Amsing (aanleiding, belang)
19.45 – 20.05	Wolven op de Veluwe / in de gemeente: wat betekent dat? ([REDACTED], Zoogdiervereniging / Wolven in Nederland)
20.05 – 20.20	Wolftwerende maatregelen en 5 rasters in subsidieregeling: proactief handelen voorkomt verder leed voor dier en mens ([REDACTED] dossierhouder wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland en Drenthe en het Landelijk Overleg Wolf)
20.20– 20.30	Preventiemaatregelen / subsidiemogelijkheden ([REDACTED])
20.30 – 20.45	Dialoog / vragen / napraten
20.45 – 21.00	Uitloop
21.00	Einde

Moderator: [REDACTED]

Er zijn gemeenten die vanuit ruimtelijke ordening een vergunningplicht stellen aan alles boven de meter. Voorafgaand moet dit intern gecheckt worden, anders kan hier ook voorlichting vanuit de gemeente over gegeven worden.

Bereik uitnodiging

- Via de website van de gemeente
- Via gemeentenieuws in het huis-aan-huisblad
- Brief per huishouden via RVO (aangeschreven schapenhouders in het leefgebied = Heerde: 7 adressen (221 schapen en 13 geiten) Oldebroek: 0 adressen)
- Via de dierenartsen in deze regio
- Via LTO
- Via Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders
- Via VGSN
- Via terreinbeherende organisaties

Contactgegevens

[REDACTED] (organisatie)

06 [REDACTED]

[REDACTED].com

BIJLAGE 1: PERSBERICHT 16 MAART 2021**Nieuw leefgebied voor wolf in Gelderland**

Het leefgebied van de wolf in Gelderland is op de Noord-Veluwe uitgebreid. Op de Zuidwest Veluwe is er een nieuw leefgebied bijgekomen. Gedeputeerde Staten van Gelderland hebben de uitbreiding in het noorden en het nieuwe leefgebied in het zuiden vandaag vastgesteld. Binnen het aangewezen gebied kunnen schapen- en geitenhouders maatregelen nemen om hun dieren te beschermen. Daarvoor kunnen ze van Provincie Gelderland een vergoeding krijgen.

Nieuw leefgebied

Op de Zuidwest-Veluwe heeft een wolvenpaar zich gevestigd, waarvan in ieder geval de wolvin daar al meer dan een half jaar aanwezig is. Mogelijk is de wolvin onlangs omgekomen bij een aanrijding. DNA-onderzoek moet dat verder uitwijzen. Dat heeft geen gevolgen voor de aanwijzing van het leefgebied. Gelderland kiest ervoor om het gebied aan te wijzen als nieuw leefgebied, omdat in het gebied ook nog een andere wolf verblijft. Daarnaast heeft een aantal dierhouders in het gebied al maatregelen getroffen om hun dieren te beschermen. Deze schapen- en geitenhouders moeten gewoon gebruik kunnen maken van de subsidieregeling en dat kan alleen als Gedeputeerde Staten het leefgebied vaststellen.

Wolvenkeutels

Vaststellen van een nieuw leefgebied gebeurt op basis van waarnemingen die aantonen dat een wolf minimaal een half jaar in een gebied verblijft. Daarvoor is ook bewijs nodig. Op de Zuidwest-Veluwe zijn beide wolven meerdere keren gezien op beelden van een wildcamera, en zijner wolvenkeutels gevonden. Ook in het noorden van Gelderland zijn buiten het bestaande wolvenleefgebied sporen gevonden van één van de jonge wolven van het roedel gevestigd in de Noord-Veluwe. De wolf is daar gezien en daarnaast zijn er ook andere sporen gevonden. Hier is het leefgebied daarom uitgebreid. Er is geen sprake van een nieuw gevestigde wolf.

950 vierkante kilometer

Het leefgebied is met de nieuwe vaststelling zo'n 950 vierkante kilometer groot. De grenzen van het leefgebied zijn onder andere vastgesteld op basis van ervaringen met wolven in Duitsland. Daarnaast is bij de eerste aanwijzing van het leefgebied in 2019 onderzoek gedaan naar het gedrag van wolven. Zoals naar wat de gemiddelde afstand is die een wolf op zoek naar voedsel aflegt. Ook is rekening gehouden met de specifieke situatie op de Veluwe, zoals bestaande rasters en snelwegen.

Subsidie voor schapen- en geitenhouders

Schapen- en geitenhouders binnen het leefgebied van de wolf kunnen sinds vorig jaar subsidie aanvragen voor maatregelen om schade door wolven te voorkomen. Ook dit jaar is voor preventieve maatregelen geld beschikbaar, zo'n 600.000 euro. Met een goed geplaatste afrastering is een wolf te weren en kan vee beschermd worden. De provincie zet met het beschikbaar stellen van subsidie in op het vooraf nemen van wolfwerende maatregelen. Dat heeft de voorkeur boven een tegemoetkoming in de schade achteraf. Voor de provincie is het belangrijk om te zorgen dat onze inwoners en de wolf zo goed mogelijk naast elkaar kunnen leven. De subsidieregeling draagt daar aan bij.

Wolvencommissie Gelderland

In Gelderland is in 2019 de gebiedscommissie preventie wolvenschade ingesteld. De zogenoemde wolvencommissie wil dierhouders informeren over en betrekken bij de schadepreventiemaatregelen en zal ook in het nieuwe leefgebied schapen- en geitenhouders benaderen. De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van de schapen- en geitenhouderij, terreineigenaren en gemeenten en staat onder leiding van Pieter van Geel.

Korte film wolf

Nu de wolf al een tijdje in Gelderland woont, is het goed om meer te weten over hoe een wolf leeft, wat hij eet en hoe hij zich gedraagt. Voor Nederland is de wolf een relatief nieuw dier. Meer informatie draagt bij aan meer bekendheid met de wolf als onderdeel van onze natuur. Op www.gelderland.nl/de-wolf is een korte film te vinden met informatie

Datum
31 mei 2021Zaaknummer
2019-006450Onderwerp
Bericht van de Gelderse
wolvencommissie, Heerde en
OldebroekInlichtingen bij
Wolvencommissie@gelderland.nl
of het provincieloket
026 359 99 99Blad
7 van 1

over de wolf.

BRIEF SCHAPEN- EN GEITENHOUDERS

Beste schapen- of geitenhouder,

Op initiatief van vertegenwoordigers uit de schapen- en geitenhouderij hebben wij in 2019 de Gelderse commissie preventie wolvenschade (wolvencommissie) ingesteld. De wolvencommissie wil u helpen bij het nemen van preventieve maatregelen in gebieden waar zich wolven hebben gevestigd. Op de Veluwe is daarvan inmiddels sprake, de gebieden waar de gevestigde wolven redelijkerwijs kunnen komen hebben we daarom inzichtelijk gemaakt. Sinds enige tijd zijn er ook wolven gevestigd op de Noord Veluwe.

U ontvangt deze brief omdat de postcode van uw RVO-registratie in het Identificatie- en Registratiesysteem van Dieren binnen het aangewezen gebied valt. Als u maatregelen neemt om uw vee te beschermen kunt u daarvoor bij ons subsidie aanvragen.

De wolvencommissie, wil graag op **maandag 14 juni om 19.30 uur** online het gesprek aangaan met schapen- en geitenhouders in de regio om samen te kijken wat er gedaan kan worden om wolvenschade zoveel als mogelijk te voorkomen.

In de online sessie krijgt u informatie over wat de aanwezigheid van de wolf in uw regio betekent en wat u zou kunnen doen. Er wordt stilgestaan bij de praktische uitvoering van de afrastering en uitgangspunten voor een subsidieaanvraag. U kunt ervaringen delen met andere dierhouders en een virtueel kijkje nemen bij de vijf wolfwerende afrasteringen die in aanmerking komen voor subsidie van de provincie Gelderland.

Programma

19.30	Aanvang
19.45	De wolven op de Veluwe in Heerde en Oldebroek: wat betekent dat?
20.00	Wolfwerende maatregelen en 5 rasters in de subsidieregeling
20.15	Subsidiemogelijkheden
20.30	Dialogo/vragen
20.45	Einde

Meld u aan: wolvencommissie@gelderland.nl

Wilt u bij deze online bijeenkomst aanwezig zijn, dan kunt u dat tot uiterlijk 5 dagen ervoor op het e-mailadres wolvencommissie@gelderland.nl laten weten. Na uw inschrijving ontvang u een bevestiging met aanvullende gegevens en de inlog-link.

Graag ontvangen we bij inschrijving:

- naam

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem026 359 99 99
post@gelderland.nl
www.gelderland.nlBNG Bank Den Haag
NL74BNGH0285010824
BIC-code BNG Bank: BNGHNL2GBtw-nummer: NL001825100.B03
KvK-nummer: 51468751

- adres
- hoeveel schapen/geiten/vee u weidt

De bijeenkomst is een initiatief van de wolvencommissie Gelderland, in samenwerking met gemeenten Ede en Renkum. Gesprekspartners zijn:

- [REDACTED] dossierhouder wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland, Drenthe en het Landelijk Overleg Wolf.
- [REDACTED]
Zoogdiervereniging.

Voor meer achtergrond kunt u kijken op:

www.gelderland.nl/Wolvencommissie

www.gelderland.nl/Subsidies/Voorkomen-van-schade-door-wolven

Via wolvencommissie@gelderland.nl kunt u zich ook inschrijven voor de digitale nieuwsbrief, dan ontvangt u periodiek het laatste nieuws en informatie over wolvenpreventiemaatregelen.

Mede namens voorzitter [REDACTED] van de wolvencommissie stellen wij uw deelname aan de sessie zeer op prijs, dus graag tot 14 juni.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

[REDACTED]
Teammanager Natuur

BIJLAGE

Bevestiging online sessie de wolf & preventiemaatregelen in Heerde & Oldebroek

Beste voornaam / achternaam,

Dank voor uw aanmelding voor de sessie over **de wolf & preventiemaatregelen in Heerde en Oldebroek** op maandag 14 juni om 19.30 uur.

Het bijwonen van de sessie kan door middel van [het klikken op deze link](#). Er is geen wachtwoord, u wordt via de wachtkamer verwelkomd.

Via het programma Teams kunnen we virtueel met elkaar in gesprek. In sessie krijgt u informatie over wat de aanwezigheid van de wolf in hun regio betekent en wat veehouders ertegen kunnen doen. We staan stil bij de praktische uitvoering van de afrastering, de uitgangspunten voor een subsidieaanvraag en nemen een virtueel kijkje bij de 5 wolfverende afrasteringen die in aanmerking komen voor subsidie van de provincie Gelderland.

Datum: maandag 14 juni

Tijd: 19.30 – 20.45 uur

Inloggen: Inloggen kan vanaf 19.15 uur starttijd: 19.30 uur. Log op tijd in zodat u kunt checken of microfoon en camera werken.

Teams-link: [Klik hier om aan de vergadering deel te nemen](#)

De bijeenkomst is een initiatief van de wolvencommissie Gelderland, in samenwerking met gemeenten Heerde en Oldebroek. Gesprekspartners zijn:

- [REDACTED] wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland en Drenthe
- [REDACTED]
Zoogdiervereniging.

Spelregels

Voor een goed verloop houden we onderstaande spelregels aan:

- Microfoon uit en camera aan, tenzij de gespreksleider u het woord geeft.
- Vragen stellen kan via de chat. De moderator verzamelt vragen waarna deze door de sprekers worden beantwoord. De gespreksleider kan u vragen om uw vraag toe te lichten. Zet dan het geluid aan en geef aan wie u bent.
- Mogelijk kunnen vanwege grote belangstelling niet alle vragen beantwoord worden. De moderator zorgt ervoor dat de meest gestelde vragen behandeld worden.
- Na afloop worden presentaties, factsheets, vragen & antwoorden opgestuurd naar de deelnemers.
- Behandel elkaar met respect en gebruik de chatfunctie niet om te discussiëren. De wolf kent voor- en tegenstanders. De wolvencommissie Gelderland organiseert de online sessie om veehouders te informeren over de wolf en preventieve maatregelen. Als u wilt discussiëren of het al dan niet goed is dat een wolf zich in de regio gevestigd heeft, dan zal u dit op een ander moment op een andere plek moeten doen.
- We stoppen uiterlijk om 20.45 uur

Via [deze link](#) treft u een stappenplan voor het gebruik van Teams. Mocht u nog vragen hebben, aarzel dan niet om contact op te nemen via mail of 06 [REDACTED].

Met vriendelijke groet,
namens de Gebiedscommissie preventie wolvenschade Gelderland

ONLINE INFORMATIE BIJeenKOMST
DE WOLF & PREVENTIEMAATREGELEN
EDE / RENKUM

Werkdocument

Auteur: [REDACTED]
V3, 18.06.2021

Samenvatting

Bijeenkomst: online sessie de wolf & preventiemaatregelen in Ede en Renkum
Datum: 21 juni
Aanvang: 19.15 uur inloggen, start bijeenkomst 19.30 / eindtijd 20.45 uur
Bijdrage wethouder in het tijdvak 19.30 – 19.45 uur
Contactpersoon: [REDACTED] 06 [REDACTED] [REDACTED].com
Locatie: via Teams
Rol wethouder: veehouders welkom te heten, begrip te tonen voor de situatie waar veehouders voor staan, de tweeledigheid van de komst van de wolf, en het belang van preventie te benadrukken. Meer achtergrondinformatie is te vinden in dit document.
Aantal deelnemers: 25 inschrijvingen

- 1 professionele schapenhouder (tevens lid van de wolvencommissie)
- 22 hobbyhouders
 - Waaronder 1 ervaringsdeskundige (3 schapen)
- 1 taxateur
- 1 lid werkgroep wolf

8 direct betrokkenen (sprekers, gemeenten, wolvencommissie)

Zoals het er nu naar uitziet zitten we met 32 mensen in de Teams-meeting. Zie ook de deelnemerslijst in de bijlage.

Programma

19.15	Teams-meeting open voor inlog
19.30	Start
19.32	Opening door de wolvencommissie (moderator) (toelichting op programma, spelregels)
19.35 – 19.45	Welkom door wethouder Van der Schans (aanleiding, belang)
19.45 – 20.05	Wolven op de Veluwe / in de gemeente: wat betekent dat? ([REDACTED] Zoogdiervereniging / Wolven in Nederland)
20.05 – 20.20	Wolfwerende maatregelen en 5 rasters in subsidieregeling: proactief handelen voorkomt verder leed voor dier en mens ([REDACTED] dossierhouder wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland en Drenthe en het LOW)
20.20– 20.30	Preventiemaatregelen / subsidiemogelijkheden ([REDACTED])
20.30 – 20.45	Dialogoog / vragen / napraten
20.45 – 21:00	Uitloop
21:00	Einde

Postadres
Postbus gogo, 6800 GX Arnhem

t 026 359 85 68
e wolvencommissie@gelderland.nl

Aandachtspunten

Ervaringsdeskundige

Een van de deelnemers is drie schapen verloren door een aanval van de wolf. Voor de veehouder is dit zeer aangrijpend. Alle veehouders willen gezonde dieren die veilig kunnen grazen. Ongelukken kunnen gebeuren, maar voorzienbare risico's moet je zoveel mogelijk beperken. Dat voorkomt onnodig leed. Preventie is effectief en van groot belang om wolven bij schapen weg te houden. Door de juiste maatregelen te treffen kan het aantal wolvenaantallen worden verminderd terwijl het aantal wolven toeneemt. Bijkomend voordeel: wolvenpreventiemaatregelen houden niet alleen wolven uit de wei, maar ook loslopende honden.

“Als u binnen het aangewezen gebied valt en u neemt maatregelen om uw vee te beschermen dan kunt u daarvoor subsidie ontvangen.”

Deelnemers van buiten het leefgebied van buiten het leefgebied hebben zich ook ingeschreven. Vanuit RVO cijfers zijn er 271 schapen- en geitenhouders in het nieuwe leefgebied. De respons ligt op 9%. De wolvencommissie juicht toe dat veehouders preventieve maatregelen nemen, maar enkel de schapen- en geitenhouders die hun schapen weiden binnen het gebied ontvangen daarvoor subsidie. Vanuit de communicatie kunnen veehouders de indruk hebben gekregen dat het voor de hele gemeente zou gelden.

Hobby versus professional

Onder de deelnemers veel hobbyhouders, maar ook een professionele schapenhouder. In dit geval is dit zowel een professionele schapenhouder als een lid van de wolvencommissie die van de hoed en de rand weet. Professionele schapenhouders lopen tegen andere zaken aan die wezenlijk verschillen van die van de hobbyhouders. Daar moet aandacht voor zijn. De wolvencommissie staat open om extra deelnemers toe te voegen aan de proef met de autowinder. Dat loopt dan buiten het subsidiespoor maar rechtstreeks met een opdracht.

Andere diersoorten

Twee deelnemers hebben geen of niet alleen schapen of geiten, maar ook shetlandpony's en koeien. Diersoorten waar de subsidieregeling (nog) niet voor geldt. Dit is een aandachtspunt binnen het LOW, dat is goed om te benoemen.

LTO wil dier laten afschieten. Schapenkiller Sterksel in de ban: 'Wolf GW1625 moet verdwijnen'

Vorige week is er door LTO Schapenhouderij het nodige gezegd in de publiciteit over de “probleemwolf” in Brabant. De kans is groot dat daaraan gerefereerd zal worden.

<https://www.lto.nl/paginas/openbaar/blogs/wolf-gw-1625-houdt-gemoederen-bezig-in-brabant-en-limburg>

Op dit moment is nog er geen basis voor beheer van de wolvenpopulatie met het oog op de omvang van die populatie. Zo'n basis kan alleen maar gevonden worden in een wolvenbeheerplan dat de Europese toets aan de voorwaarden uit de Habitatrichtlijnen kan doorstaan. Tegelijkertijd is de aanleiding voor dit preventieplan de ervaren schade en het voorkomen van toekomstige schade aan landbouwhuisdieren door wolven en de zorgen in de maatschappij over de komst van de wolf. Die zorgen betreffen de mogelijke invloed op de veiligheid van dieren en de veiligheidsbeleving van de mens. In dat verband adviseert de wolvencommissie Gelderland dat ook voor de wolf, net als bijvoorbeeld voor de bever, een escalatieladder wordt geïntroduceerd om het beheer vorm te geven. Het Interprovinciaal wolvenplan moet hiervoor een eerste aanzet geven.

1. Aanleiding / Nieuw leefgebied wolf in Gelderland
2. Wolvencommissie Gelderland
3. Doelgroep
4. Doelstellingen
5. Organisatie & uitvoering
6. Programma
7. Planning

1. Nieuw leefgebied voor wolf in Gelderland

Het leefgebied van de wolf in Gelderland is op de Noord-Veluwe uitgebreid. Op de Zuidwest Veluwe is er een nieuw leefgebied bijgekomen. Gedeputeerde Staten van Gelderland hebben de uitbreiding in het noorden en het nieuwe leefgebied in het zuiden in maart vastgesteld. Binnen het aangewezen gebied kunnen schapen- en geitenhouders maatregelen nemen om hun dieren te beschermen. Daarvoor kunnen ze van Provincie Gelderland een vergoeding krijgen. De wolvencommissie Gelderland wil het voortouw nemen in het aangaan van de dialoog met schapenhouders in de 'nieuwe gemeenten' via een online informatiebijeenkomst.

Nieuw leefgebied

Op de Zuidwest-Veluwe heeft een wolvenpaar zich gevestigd, waarvan in ieder geval de wolvijn daar al meer dan een half jaar aanwezig is. De wolvijn is onlangs omgekomen bij een aanrijding. DNA-onderzoek moet dat verder uitwijzen. Dat heeft geen gevolgen voor de aanwijzing van het leefgebied. Gelderland kiest ervoor om het gebied aan te wijzen als nieuw leefgebied, omdat in het gebied ook nog een andere wolf verblijft. Daarnaast heeft een aantal dierhouders in het gebied al maatregelen getroffen om hun dieren te beschermen. Deze schapen- en geitenhouders moeten gewoon gebruik kunnen maken van de subsidieregeling en dat kan alleen als Gedeputeerde Staten het leefgebied vaststellen.

Wolvenkeutels

Vaststellen van een nieuw leefgebied gebeurt op basis van waarnemingen die aantonen dat een wolf minimaal een half jaar in een gebied verblijft. Daarvoor is ook bewijs nodig. Op de Zuidwest-Veluwe zijn beide wolven meerdere keren gezien op beelden van een wildcamera, en zijn er wolvenkeutels gevonden. Ook in het noorden van Gelderland zijn buiten het bestaande wolvenleefgebied sporen gevonden van één van de jonge wolven van het roedel gevestigd in de Noord-Veluwe. De wolf is daar gezien en daarnaast zijn er ook andere sporen gevonden. Hier is het leefgebied daarom uitgebreid. Er is geen sprake van een nieuw gevestigde wolf.

De uitbreiding van het nieuw aangewezen leefgebied betreft de gemeenten Ede, Renkum, Oldebroek en Heerde.

2. Wolvencommissie Gelderland

In Gelderland is in 2019 de gebiedscommissie preventie wolvenschade ingesteld. De zogenoemde wolvencommissie wil dierhouders informeren over en betrekken bij de schadepreventiemaatregelen en zal ook in het nieuwe leefgebied schapen- en geitenhouders benaderen. De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van de schapen- en geitenhouderij, terreineigenaren en gemeenten en staat onder leiding van [REDACTED]

Schapen- en geitenhouders binnen het leefgebied van de wolf kunnen sinds vorig jaar subsidie aanvragen voor maatregelen om schade door wolven te voorkomen. Met een goed geplaatste afrastering is een wolf te weren en kan vee beschermd worden.

De wolvencommissie wil het voortouw nemen in het aangaan van de dialoog met schapenhouders in de 'nieuwe gemeenten'. Enerzijds is het weren van de wolf daar nu relevant, anderzijds is er nog weinig gebruikt gemaakt van de subsidieregeling voor wolfwerende maatregelen. De wolvencommissie wil betrokken dierhouders betrekken en informeren en anderzijds dierhouders in staat te stellen hun bevindingen en ervaringen te delen.

3. Doelgroep

De informatiebijeenkomst richt zich op onderstaande doelgroepen:

Primair

- Professionele schapen- en geitenhouderij
- Gescheperde kuddes
- Hobbyhouders schapen en geiten
- Fokkers schapenrassen
- Belanghebbende grondeigenaren

Secundair

- Belanghebbende ondernemers
- Belangenbehartigers
- Gemeenteraadsleden
- Inwoners

Deelnemers hebben zich vooraf moeten aanmelden en registreren.

Het accent ligt bij de doelgroep schapenhouders op het nemen van wolfwerende maatregelen en minder op algemene voorlichting over de terugkeer van de wolf. In de bijeenkomst is er ruimte voor algemene vragen, maar richten we ons vooral op het beschermen van vee.

4. Doelstellingen

De online informatiebijeenkomst...

- richt zich op het aangaan van een dialoog over de komst van de wolf en de betekenis voor veehouders
- enthousiasmeren van deelnemers om wolfwerende maatregelen te treffen
- is relevant voor geiten- en schapenhouders
- bevat hoogwaardige / actuele / nieuwswaardige informatie
- geeft vernieuwende inzichten
- geeft doelgerichte informatie over
 - de wolven op de Veluwe / in mijn gemeente: wat betekent dat?
 - proactief handelen voorkomt verder leed voor dier en mens
 - de preventieve maatregelen
 - de subsidieregeling vanuit de provincie
- richt zich op het gesprek, veel ruimte voor het stellen van vragen.

a. Uitnodigende partijen

Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Gelderland (Wolvencommissie)
in samenwerking met gemeente(n)

5. Programma

19.30	Start
19.32	Opening door de wolvencommissie (moderator) (toelichting op programma, spelregels)
19.35 – 19.45	Welkom door wethouder (aanleiding, belang)
19.45 – 20.05	Wolven op de Veluwe / in de gemeente: wat betekent dat? ([redacted] Zoogdiervereniging / Wolven in Nederland)
20.05 – 20.20	Wolfwerende maatregelen en 5 rasters in subsidieregeling: proactief handelen voorkomt verder leed voor dier en mens ([redacted] dossierhouder wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland en Drenthe en het Landelijk Overleg Wolf)
20.20– 20.30	Preventiemaatregelen / subsidiemogelijkheden ([redacted])
20.30 – 20.45	Dialogoog / vragen / napraten
20.45 – 21.00	Uitloop
21.00	Einde

Moderator: [redacted]

Er zijn gemeenten die vanuit ruimtelijke ordening een vergunningplicht stellen aan alles boven de meter. Voorafgaand moet dit intern gecheckt worden, anders kan hier ook voorlichting vanuit de gemeente over gegeven worden.

Bereik uitnodiging

- Via de website van de gemeente
- Via gemeentenieuws in het huis-aan-huisblad
- Brief per huishouden via RVO. Aangeschreven schapenhouders in het leefgebied:
Renkum: 13 adressen (68 schapen en 16 geiten)
Ede: 258 adressen (4062 schapen en 7896 geiten waarvan 6 grote geitenbedrijven met samen al 7605 geiten, dus onze doelgroep 291 geiten)
- Via de dierenartsen in deze regio
- Via LTO
- Via Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders
- Via VGSN
- Via terreinbeherende organisaties

Contactgegevens

[redacted] (organisatie)

06 [redacted]

[redacted].com

BIJLAGE 1: PERSBERICHT 16 MAART 2021**Nieuw leefgebied voor wolf in Gelderland**

Het leefgebied van de wolf in Gelderland is op de Noord-Veluwe uitgebreid. Op de Zuidwest Veluwe is er een nieuw leefgebied bijgekomen. Gedeputeerde Staten van Gelderland hebben de uitbreiding in het noorden en het nieuwe leefgebied in het zuiden vandaag vastgesteld. Binnen het aangewezen gebied kunnen schapen- en geitenhouders maatregelen nemen om hun dieren te beschermen. Daarvoor kunnen ze van Provincie Gelderland een vergoeding krijgen.

Nieuw leefgebied

Op de Zuidwest-Veluwe heeft een wolvenpaar zich gevestigd, waarvan in ieder geval de wolvin daar al meer dan een half jaar aanwezig is. Mogelijk is de wolvin onlangs omgekomen bij een aanrijding. DNA-onderzoek moet dat verder uitwijzen. Dat heeft geen gevolgen voor de aanwijzing van het leefgebied. Gelderland kiest ervoor om het gebied aan te wijzen als nieuw leefgebied, omdat in het gebied ook nog een andere wolf verblijft. Daarnaast heeft een aantal dierhouders in het gebied al maatregelen getroffen om hun dieren te beschermen. Deze schapen- en geitenhouders moeten gewoon gebruik kunnen maken van de subsidieregeling en dat kan alleen als Gedeputeerde Staten het leefgebied vaststellen.

Wolvenkeutels

Vaststellen van een nieuw leefgebied gebeurt op basis van waarnemingen die aantonen dat een wolf minimaal een half jaar in een gebied verblijft. Daarvoor is ook bewijs nodig. Op de Zuidwest-Veluwe zijn beide wolven meerdere keren gezien op beelden van een wildcamera, en zijner wolvenkeutels gevonden. Ook in het noorden van Gelderland zijn buiten het bestaande wolvenleefgebied sporen gevonden van één van de jonge wolven van het roedel gevestigd in de Noord-Veluwe. De wolf is daar gezien en daarnaast zijn er ook andere sporen gevonden. Hier is het leefgebied daarom uitgebreid. Er is geen sprake van een nieuw gevestigde wolf.

950 vierkante kilometer

Het leefgebied is met de nieuwe vaststelling zo'n 950 vierkante kilometer groot. De grenzen van het leefgebied zijn onder andere vastgesteld op basis van ervaringen met wolven in Duitsland. Daarnaast is bij de eerste aanwijzing van het leefgebied in 2019 onderzoek gedaan naar het gedrag van wolven. Zoals naar wat de gemiddelde afstand is die een wolf op zoek naar voedsel aflegt. Ook is rekening gehouden met de specifieke situatie op de Veluwe, zoals bestaande rasters en snelwegen.

Subsidie voor schapen- en geitenhouders

Schapen- en geitenhouders binnen het leefgebied van de wolf kunnen sinds vorig jaar subsidie aanvragen voor maatregelen om schade door wolven te voorkomen. Ook dit jaar is voor preventieve maatregelen geld beschikbaar, zo'n 600.000 euro. Met een goed geplaatste afrastering is een wolf te weren en kan vee beschermd worden. De provincie zet met het beschikbaar stellen van subsidie in op het vooraf nemen van wolfwerende maatregelen. Dat heeft de voorkeur boven een tegemoetkoming in de schade achteraf. Voor de provincie is het belangrijk om te zorgen dat onze inwoners en de wolf zo goed mogelijk naast elkaar kunnen leven. De subsidieregeling draagt daar aan bij.

Wolvencommissie Gelderland

In Gelderland is in 2019 de gebiedscommissie preventie wolvenschade ingesteld. De zogenoemde wolvencommissie wil dierhouders informeren over en betrekken bij de schadepreventiemaatregelen en zal ook in het nieuwe leefgebied schapen- en geitenhouders benaderen. De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van de schapen- en geitenhouderij, terreineigenaren en gemeenten en staat onder leiding van [REDACTED]

Korte film wolf

Nu de wolf al een tijdje in Gelderland woont, is het goed om meer te weten over hoe een wolf leeft, wat hij eet en hoe hij zich gedraagt. Voor Nederland is de wolf een relatief nieuw dier. Meer informatie draagt bij aan meer bekendheid met de wolf als onderdeel van onze natuur. Op www.gelderland.nl/de-wolf is een korte film te vinden met informatie

Datum
31 mei 2021Zaaknummer
2019-006450Preventie
Wolvenschade
Gelderland

Onderwerp

Bericht van de Gelderse
wolgencommissie, Ede en Renkum

Inlichtingen bij

Wolgencommissie@gelderland.nl
of het provincieloket
026 359 99 99Blad
7 van 2

over de wolf.

Beste schapen- of geitenhouder,

Op initiatief van vertegenwoordigers uit de schapen- en geitenhouderij hebben wij in 2019 de Gelderse commissie preventie wolvenschade (wolgencommissie) ingesteld. De wolvencommissie wil u helpen bij het nemen van preventieve maatregelen in gebieden waar zich wolven hebben gevestigd. Op de Veluwe is daarvan inmiddels sprake, de gebieden waar de gevestigde wolven redelijkerwijs kunnen komen hebben we daarom inzichtelijk gemaakt. Sinds enige tijd zijn er ook wolven gevestigd op de Zuidwest Veluwe.

U ontvangt deze brief omdat de postcode van uw RVO-registratie in het Identificatie- en Registratiesysteem van Dieren binnen het aangewezen gebied valt. Als u maatregelen neemt om uw vee te beschermen kunt u daarvoor bij ons subsidie aanvragen.

De wolvencommissie, wil graag op **maandag 21 juni om 19.30 uur** online het gesprek aangaan met schapen- en geitenhouders in de regio om samen te kijken wat er gedaan kan worden om wolvenschade zoveel als mogelijk te voorkomen.

In de online sessie krijgt u informatie over wat de aanwezigheid van de wolf in uw regio betekent en wat u zou kunnen doen. Er wordt stilgestaan bij de praktische uitvoering van de afrastering en uitgangspunten voor een subsidieaanvraag. U kunt ervaringen delen met andere dierhouders en een virtueel kijkje nemen bij de vijf wolfwerende afrasteringen die in aanmerking komen voor subsidie van de provincie Gelderland.

Programma

19.30	Aanvang
19.45	De wolven op de Veluwe in Ede en Renkum: wat betekent dat?
20.00	Wolfwerende maatregelen en 5 rasters in de subsidieregeling
20.15	Subsidiemogelijkheden
20.30	Dialogoog/vragen
20.45	Einde

Meld u aan: wolgencommissie@gelderland.nl

Wilt u bij deze online bijeenkomst aanwezig zijn, dan kunt u dat tot uiterlijk 5 dagen ervoor op het e-mailadres wolgencommissie@gelderland.nl laten weten. Na uw inschrijving ontvang u een bevestiging met aanvullende

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem026 359 99 99
post@gelderland.nl
www.gelderland.nlBNG Bank Den Haag
NL74BNGH0285010824
BIC-code BNG Bank: BNGHNL2GBtw-nummer: NL001825100.B03
KvK-nummer: 51468751

gegevens en de inlog-link.

Graag ontvangen we bij inschrijving:

- naam
- adres
- hoeveel schapen/geiten/vee u weidt

De bijeenkomst is een initiatief van de wolvencommissie Gelderland, in samenwerking met gemeenten Ede en Renkum. Gesprekspartners zijn:

- [REDACTED] dossierhouder wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland, Drenthe en het Landelijk Overleg Wolf.
- [REDACTED]
Zoogdiervereniging.

Voor meer achtergrond kunt u kijken op:

www.gelderland.nl/Wolvencommissie

www.gelderland.nl/Subsidies/Voorkomen-van-schade-door-wolven

Via wolvencommissie@gelderland.nl kunt u zich ook inschrijven voor de digitale nieuwsbrief, dan ontvangt u periodiek het laatste nieuws en informatie over wolvenpreventiemaatregelen.

Mede namens voorzitter [REDACTED] van de wolvencommissie stellen wij uw deelname aan de sessie zeer op prijs, dus graag tot 21 juni.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

[REDACTED]
Teammanager Natuur

BIJLAGE Bevestiging online sessie de wolf & preventiemaatregelen in Ede & Renkum

Beste voornaam / achternaam,

Dank voor uw aanmelding voor de sessie over **de wolf & preventiemaatregelen in Ede en Renkum** op maandag 21 juni om 19.30 uur. Met uw achtergrond en expertise hebben we u er graag bij.

Het bijwonen van de sessie kan door middel van [het klikken op deze link](#). Er is geen wachtwoord, u wordt via de wachtkamer verwelkomd.

Via het programma Teams kunnen we virtueel met elkaar in gesprek. In sessie krijgt u informatie over wat de aanwezigheid van de wolf in hun regio betekent en wat veehouders ertegen kunnen doen. We staan stil bij de praktische uitvoering van de afrastering, de uitgangspunten voor een subsidieaanvraag en nemen een virtueel kijkje bij de 5 wolferende afrasteringen die in aanmerking komen voor subsidie van de provincie Gelderland.

Datum: maandag 21 juni

Tijd: 19.30 – 20.45 uur

Inloggen: Inloggen kan vanaf 19.15 uur starttijd: 19.30 uur. Log op tijd in zodat u kunt checken of microfoon en camera werken.

Teams-link: [Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)

De bijeenkomst is een initiatief van de wolvencommissie Gelderland, in samenwerking met gemeenten Heerde en Oldebroek. Gesprekspartners zijn:

- [REDACTED], dossierhouder wolven Platform voor de Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, lid van de wolvencommissie in Gelderland en Drenthe
- [REDACTED]
Zoogdiervereniging.

Spelregels

Voor een goed verloop houden we onderstaande spelregels aan:

- Microfoon uit en camera aan, tenzij de gespreksleider u het woord geeft.
- Vragen stellen kan via de chat. De moderator verzamelt vragen waarna deze door de sprekers worden beantwoord. De gespreksleider kan u vragen om uw vraag toe te lichten. Zet dan het geluid aan en geef aan wie u bent.
- Mogelijk kunnen vanwege grote belangstelling niet alle vragen beantwoord worden. De moderator zorgt ervoor dat de meest gestelde vragen behandeld worden.
- Na afloop worden presentaties, factsheets, vragen & antwoorden opgestuurd naar de deelnemers.
- Behandel elkaar met respect en gebruik de chatfunctie niet om te discussiëren. De wolf kent voor- en tegenstanders. De wolvencommissie Gelderland organiseert de online sessie om veehouders te informeren over de wolf en preventieve maatregelen. Als u wilt discussiëren of het al dan niet goed is dat een wolf zich in de regio gevestigd heeft, dan zal u dit op een ander moment op een andere plek moeten doen.
- We stoppen uiterlijk om 20.45 uur

Via [deze link](#) treft u een stappenplan voor het gebruik van Teams. Mocht u nog vragen hebben, aarzel dan niet om contact op te nemen via mail of 06 [REDACTED]

Met vriendelijke groet,
namens de Gebiedscommissie preventie wolvenschade Gelderland

[REDACTED]
Projectleider communicatie

Provincie Gelderland

Commissie preventie wolvenschade Gelderland

T.a.v. [REDACTED]

Markt 11

6811 CG Arnhem

FACTUUR

Factuurnummer 21.006
Ordernummer 180791
Leveranciersnummer 34474
Datum 08.02.2021
Betreft periode 01.02.21 – 30.06.21

OMSCHRIJVING	UUR	TARIEF	SOM
Werkzaamheden wolvencommissie	03	[REDACTED]	
Nieuwsbrief februari			
Nieuwsbrief maart			
Digitaal toegankelijk maken (50%)			
Subtotaal			€ 14.393,75
BTW 21%			€ 3.022,69
Totaal, te voldoen voor 9 augustus 2021			€ 17.416,44

BLAEKEND

Het Woldhuis 24
7325 WN Apeldoorn

06 16 50 36 15
info@blaekend.nl
www.blaekend.nl

BTW NL001378852B03
KvK 70480052
IBAN NL84TRIO0338800514

Betaling te voldoen binnen 30 dagen
onder vermelding van het factuur-
nummer.

0000001705

Zoogdierstichting
Postbus 6531
6503 GA Nijmegen
T +31 (0)24-7410500
www.zoogdierveniging.nl

De Zoogdierstichting is onderdeel van de Zoogdierveniging

BLAEKEND
Het Woldhuis 24
7325 WN Apeldoorn

Nederland

Uw kenmerk	:	Factuurdatum	:	8 september 2021
		Vervaldatum	:	22 september 2021
Ons kenmerk	:	Behandeld door	:	[REDACTED]
Betreft	:	E-mail	:	Secretariaat@zoogdierveniging.nl

Factuur : 21700177

Project : Kleine projecten

Projectcode	Omschrijving	Totaalbedrag	
2021.020	Presentatie wolvencommissie Veluwe	€	[REDACTED]
Via [REDACTED].com			03
		Excl. BTW	€
		BTW 21%	€
		Totaal	€ 03

Gelieve het factuurbedrag vóór 22-09-2021 over te maken naar bankrekening:

[REDACTED] ten name van Zoogdierstichting te Nijmegen onder vermelding van
21700177 / 1000076.

Bezoekadres:

Natuurplaza, Mercator III
Toernooiveld 1,
6525 ED Nijmegen

Let op: de tenaamstelling van de bankrekening is gewijzigd!

Trivelpst. 38, 49 24 1261

IBAN: NL08 TRIO 0784 9247 67
t.n.v. Zoogdierstichting
BIC: TRIONL2U

BTW/VAT: 81.45.11.351.B01
KvK: 09148054

0000001983

BLAEKEND
Het Woldhuis 24
7325 WN Apeldoorn

Nederland

Uw kenmerk	:	Factuurdatum	:	8 september 2021
		Vervaldatum	:	22 september 2021
Ons kenmerk	:	Behandeld door	:	[REDACTED]
Betreft	:	E-mail	:	[REDACTED]@zoogdierveniging.nl

Factuur : 21700177

Project : Kleine projecten

Projectcode	Omschrijving	Totaalbedrag	
2021.020	Presentatie wolvencommissie Veluwe	€	[REDACTED]
Via [REDACTED].com			03
		Excl. BTW €	
		BTW 21% €	
		Totaal €	03

Gelieve het factuurbedrag vóór 22-09-2021 over te maken naar bankrekening:

[REDACTED] ten name van Zoogdierstichting te Nijmegen onder vermelding van
21700177 / 1000076.

Bezoekadres:

Natuurplaza, Mercator III
Toernooiveld 1,
6525 ED Nijmegen

Let op: de tenaamstelling van de bankrekening is gewijzigd!

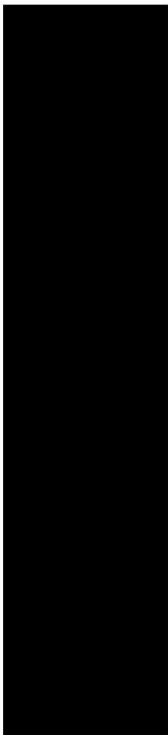

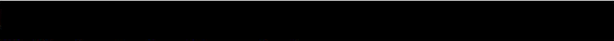
Trivelpst. nr. 78, 49 24 126

IBAN: [REDACTED]
t.n.v. Zoogdierstichting
BIC: TRIONL2U

BTW/VAT: 81.45.11.351.B01

Kvk: [REDACTED]

0000002241

#	Omschrijving	DocBase Zaaknummer	Aanvraagdatum
1	Subsidie voor hek		7/19/2021
2	Afrastering preventie wolven		5/20/2021
3	Houwe afrastering Wekerom		5/14/2021
4	Wolfwing 6865CC131		5/8/2021
5	afrastering Uddel		4/28/2021
6	wolf werend afraster		4/18/2021
7	wolvenraster Otterlo		4/17/2021
8	Wolvenhek		4/3/2021
9	Afrastering 2021 Elspeet		3/29/2021
10	Weldammerlaan		1/18/2021
11	Brakerweg 10		3/1/2021
12	Wolf preventie 		2/18/2021
13	afrastering ter voorkoming van wolf schade		1/31/2021
14			1/30/2021
15	Wolf afrastering Hoenderloo		1/29/2021

Aanvraagbedrag	Datum besluit	Toegekend bedra	Aantal dieren
€ 300	onbekend	€ 1,500	10
€ 3,100	7/26/2021	€ 4,601	20
€ 1,250	7/9/2021	€ 1,250	9
€ 1,100	7/26/2021	€ 1,100	6
€ 2,400	7/19/2021	€ 2,400	19
€ 1,410	5/4/2021	€ 1,410	7
€ 2,054	6/10/2021	€ 2,054	18
€ 2,600	nog niet besloten	onbekend	21
€ 1,490	6/4/2021	€ -	12
€ 3,000	3/22/2021	€ 3,000	25
€ 1,600	4/1/2021	€ 1,600	11
€ 800	4/16/2021	€ 800	3
€ 1,520	3/26/2021	€ 1,520	19
€ 4,364	3/19/2021	€ 4,364	43
€ 1,940	3/23/2021	€ 1,940	26

Aantal meter afrastering

Bijzonderheden

in de aanvraag om een verplaatsbare afrastering gaat.

verplaatsbare afrastering

Ik weet bij deze niet zo goed hoe het eindbedrag berekend is..!

1167 Als ik de formule gebruik om totale kosten te berekenen, kom ik uit op €3100 ipv €4601.

Dat komt omdat ik uit ben gegaan van de maximale vergoeding van 100EU per dier en bij het besluit door de Provincie uit is gegaan van 175.05EU per dier.

250

315

775

800

518

700 Verzoek tot aanvullende informatie vanuit Provincie, tot 8-9-21 tijd om deze aan te leveren

330 Subsidie afgewezen, voldoet niet aan de voorwaarden

2400

519

524

150 Vaste + verplaatsbare afrastering

1288

480

Regelnummer	Zaaknummer	# dieren	# meter	variabele kosten	kosten per dier
		10		0	0.00
		20	1167	3501	175.05
		9	250	750	83.33
		6	315	945	157.50
		19	775	2325	122.37
		7	800	2400	342.86
		18	518	1554	86.33
		21	700	2100	100.00
		12	330	990	82.50
		25	2400	7200	288.00
		11	519	1557	141.55
		3	524	1572	524.00
		19	150	450	23.68
		43	1288	3864	89.86
		26	480	1440	55.38

maximale vergoeding	vergoeding per dier	vaste vergoeding	Totaal Vast
	0		0
100	2000	500	2500
	750	500	1250
100	600	500	1100
100	1900	500	2400
100	700	500	1200
	1554	500	2054
	2100	500	2600
	990	500	1490
100	2500	500	3000
100	1100	500	1600
100	300	500	800
	450	500	950
	3864	500	4364
	1440	500	1940

Variablele kosten (€30,- per dier)	Totaal	Opmerking
300	300	Aanvraag voor verplaatsbare afzetting
600	3100	
0	1250	
0	1100	
0	2400	
210	1410	
0	2054	
0	2600	
0	1490	
0	3000	
0	1600	
0	800	
570	1520	
0	4364	
0	1940	

op 23 september 2021
Agendapunt 3c

Datum 2 september 2021
Portefeuillehouder [REDACTED]
Inlichtingen bij [REDACTED] (BIJ12) / [REDACTED] (IPO)
Telefoon 06 [REDACTED] (DK) / 06 [REDACTED] (JO)
Onderwerp Tegemoetkomingsregeling wolf

Kern van het onderwerp

Uit het Interprovinciale wolvenplan volgt dat tot 1 januari 2022 een tegemoetkoming in de schade wordt verstrekt voor wolvenschade. Op dat moment zou dit beleid kunnen worden heroverwogen, in het kader van de actualisering van het Interprovinciaal wolvenplan. Voorgesteld wordt om de huidige tegemoetkomingsregeling wolvenschade voor één jaar voort te zetten en de heroverweging gelijk op te laten lopen met het vaststellen van het nieuwe wolvenplan in 2022.

Voorstel/gevraagd besluit:

1. Kennisnemen van de huidige tegemoetkomingsregeling wolvenschade respectievelijk de stand van zaken hiervan (zie bijlage 1 en 2);
2. Te besluiten tot voortzetting van de tegemoetkomingsregeling tot 1 januari 2023;
3. Ermee instemmen dat de betreffende provincies hiertoe een GS-besluit voorbereiden;
4. Uitwerking van een eventueel herziene tegemoetkomingsregeling te laten plaatsvinden in 2022 en dit na of gelijk met de vaststelling van het nieuwe wolvenplan te laten lopen.

Aanleiding/context

Uit het Interprovinciale wolvenplan volgt dat tot 1 januari 2022 een tegemoetkoming in de schade wordt gegeven voor wolvenschade. Dit is bedoeld om hiermee ervaring op te doen en dierhouders de kans te geven zich voor te bereiden op de komst van de wolf en het maatschappelijk draagvlak te vergroten. Daarna zal dit beleid opnieuw worden gezien. Omdat vaststelling van het nieuwe wolvenplan voorzien is voor 2022 is het noodzakelijk vooruitlopend hierop vast te stellen of de huidige tegemoetkomingsregeling kan worden voortgezet. In het kader van het nieuwe wolvenplan zal een nader afgewogen voorstel voor een eventueel aangepaste tegemoetkomingsregeling mogelijk zijn.

Het is denkbaar om de huidige tegemoetkomingsregeling anders in te richten. Besluitvorming hierover is echter afhankelijk van de nog te maken beleidsmatige keuzes die bij de vaststelling van een nieuw wolvenplan. De besluitvorming over een nieuw wolvenplan vindt in de loop van 2022 plaats.

Het is daarom verstandig de huidige tegemoetkomingsregeling voort te zetten. Een wijziging vooruitlopend op nieuw beleid is nu nog te vroeg omdat de afwegingen en te maken keuzes nog niet in beeld zijn. Stopzetting of opschorting zal het draagvlak voor de aanwezigheid van de wolf zal aantasten omdat schade aan gehouden dieren niet meer uitgekeerd zou worden maar -voor dierhouders/stakeholders- ongemotiveerd zou vervallen.

De volgende drie opties zijn in beeld:

1. Doorgaan met huidige tegemoetkomingsregeling
2. Stoppen met de tegemoetkomingsregeling
3. Een aangepaste tegemoetkomingsregeling (na vaststelling nieuw wolvenplan).

Voorzetting van de huidige tegemoetkomingsregeling is op dit moment als enige realistische optie te beschouwen.

op 23 september 2021

Agendapunt 3c

Consequentie voortzetten huidige tegemoetkomingsregeling

Als de huidige regeling wordt voortgezet, leidt dit op dit moment niet tot beleidswijzigingen. Eventuele herziening van de regeling vindt plaats op basis van en met de vaststelling van een nieuw wolvenplan.

Financiën

Uitgangspunt blijft de huidige regeling. Zoals uit bijlage 1 blijkt vallen de kosten binnen de bestaande interprovinciale financiële afspraken m.b.t. Faunaschade. Buiten de kosten van de tegemoetkoming worden uiteraard ook kosten gemaakt voor ambtelijke inzet en de inhuur van het taxatiebureau. Een en ander valt binnen de begroting van BIJ12 voor tegemoetkomingen faunaschade. NB: vergoeding schade veroorzaakt door wolven is een fractie van het totaal van tegemoetkomingen faunaschade.

Vervolgstappen

In de IPO wolvenwerkgroep zullen opties nader worden verkend en uitgewerkt. Zodanig dat ten tijde van vaststelling van het nieuwe wolvenplan duidelijkheid kan worden gegeven. In het verlengde waarvan een nieuwe tegemoetkomingsregeling kan worden ingevuld.

Op enig moment dient nader besloten te worden over de voortzetting van de huidige tegemoetkomingsregeling. Op dit moment zijn de consequenties van een eventuele wijziging in de huidige tegemoetkomingsregeling nog niet te overzien. In het kader van de actualisering van het Interprovinciaal wolvenplan dienen deze nog nader te worden uitgewerkt. Het in beeld brengen van (andere) opties t.a.v. voortzetting van de huidige schaderegeling is op dit moment niet mogelijk.

Aandachtspunten hierbij kunnen zijn:

- nadere voorwaarden aan de tegemoetkoming te stellen.
- wijzigingen aan te brengen in de kostenposten waarvoor tegemoetkoming mogelijk is.
- wijzigingen aan te brengen in de (categorieën) van diersoorten waarvoor tegemoetkoming is voorzien.

Waar nodig zullen wijzigingen eveneens verwerkt dienen te worden in de door BIJ12 opgestelde 'Richtlijn taxatie en prijzen bij wolvenschade' respectievelijk het taxatieformulier.

Vergoedingsregelingen voor de inzet van preventieve maatregelen vallen hierbuiten. Dit is een bevoegdheid van de afzonderlijke provincies resp. provinciale gebiedscommissies die voor wolvenleefgebieden actief zijn.

Bijlagen

1. Overzicht huidige tegemoetkomingsregeling.
2. Overzicht van de uitvoering tegemoetkomingsregeling.

BIJLAGE 1: Huidige tegemoetkomingsregeling wolvenschade op basis van het Interprovinciaal wolvenplan (2019)

Dierhouders zijn wettelijk verantwoordelijk voor het nemen van preventieve maatregelen om gehouden dieren te beschermen tegen mogelijke roofdieren.

(Besluit Houders van Dieren paragraaf 2, artikel 1.6 lid 3 "een dier wordt, indien het niet in een gebouw wordt gehouden, bescherming geboden tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en zo nodig roofdieren.")

In het **Interprovinciaal wolvenplan** is daarnaast bepaald dat:

- BIJ12 onder voorwaarden een tegemoetkoming kan verlenen voor schade veroorzaakt door in het wild levende dieren aan alle **bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren**. Schade aan **niet** bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren is in principe een algemeen maatschappelijk risico dat burgers geacht worden zelf te dragen.
- **In afwijking hierop** is bepaald dat zowel bedrijfsmatig gehouden dieren als **niet-bedrijfsmatig** gehouden **schapen en geiten** in aanmerking komen voor een tegemoetkoming.
- Als algemeen uitgangspunt geldt dat bij de beoordeling van verzoeken om tegemoetkoming, die schade wordt vergoed die redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van de grondgebruiker behoort te worden gebracht. De wet voorziet in een tegemoetkoming in de geleden schade, maar hieruit kan geen aanspraak op een volledige schadevergoeding/schadeloosstelling worden ontleend. Dit uitgangspunt is bevestigd in jurisprudentie: het moet gaan om **directe schade** veroorzaakt door een natuurlijk in het wild levende diersoort.
- Dit houdt in dat **vervolgschade en bijkomende schade niet** voor een tegemoetkoming in aanmerking komt.
- Er wordt géén eigen risico berekend én evt. leges (behandelbedrag) worden terugbetaald.
- **Preventieve maatregelen zijn niet verplicht** gesteld om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming (m.a.w. er wordt niet getoetst aan de eisen uit de FPK BIJ12)
- **In afwijking van de algemene uitgangspunten** worden ook de kosten van de **dierenarts** en de kosten van de kadaver ruiming beschouwd als **directe schade en vergoed**.

Beleidsregels faunaschade

De algemeen geldende beleidsregels faunaschade vormen de basis en het vertrekpunt voor tegemoetkomingen in faunaschade.

Richtlijn

De werkwijze en uitvoering m.b.t. de tegemoetkomingen en taxaties is vastgelegd in de '**Richtlijn taxatie en prijzen bij wolvenschade in de schapenhouderij**'. Zie:

<https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2019/10/Richtlijn-voor-de-taxatie-en-prijzen-bij-wolvenschade-in-de-schapenhouderij.pdf>

Samengevat

- Dierhouders wettelijk verantwoordelijk zijn voor het nemen van preventieve maatregelen om gehouden dieren te beschermen tegen mogelijke roofdieren.
- Desalniettemin hebben de provincies, in afwijking hierop, in het Interprovinciaal wolvenplan en de Richtlijn een wijze van tegemoetkomen vastgelegd.
- Op dit moment wordt tegemoetkoming verleend:
Indien via DNA of anderszins is aangetoond, respectievelijk aannemelijk is, dat wolf 'de dader' is van de schade aan bedrijfsmatige en niet-bedrijfsmatig gehouden (landbouw-)huisdieren dat de volgende zaken uitbetaald kunnen worden:
 - tegemoetkoming voor de waarde van de door wolf gedode dieren, incl. de door de dierenarts geëuthanaseerde dieren.

- de kosten van de dierenarts
- de kosten van de afvoer gedode dieren (Rendac)
- de schade vanwege 'abortus' mits binnen twee weken bewijsbaar.
- de schade vanwege 'gederfde melkproductie' mits bewijsbaar aangetoond.

Wettelijk kader en uitgangspunten verlenen tegemoetkoming in de faunaschade

Daarbij zij opgemerkt dat BIJ12 alleen de directe schade betaald, dus géén indirecte of zgn. vervolgschade. Dit uitgangspunt is ook door jurisprudentie bevestigd. In het geval van wolvenschade wordt vooralsnog een uitzondering gemaakt – in afwijking van de geldende tegemoetkomingsregels – voor de kosten van de dierenarts en de Rendac.

Op grond van de Wet natuurbescherming hebben provincies tot taak om in voorkomende gevallen tegemoetkomingen in faunaschade te verlenen. Er geldt hiervoor een beoordelingsruimte waarin invulling is gegeven door middel van beleidsregels. Er bestaat geen ongelimiteerd recht op een vergoeding van schade. De benadeelde moet alles in het werk stellen om schade te voorkomen of beperken. Daarbij is het uitgangspunt dat de verantwoordelijkheid tot het voorkomen en beperken van faunaschade bij de aanvrager zelf ligt.

Als de aanvrager de schade kan voorkomen of beperken dan komt de schade niet voor een vergoeding in aanmerking. Pas als schadebestrijding niet in enigerlei vorm is of kan worden toegestaan, zal besloten worden tot het eventueel toekennen van een vergoeding. Verder komt schade die tot het normale bedrijfsrisico behoort niet voor een vergoeding in aanmerking, waarbij geldt dat een zekere mate van schade door in het wild levende dieren voor lief genomen moet worden. Met dit idee als uitgangspunt geven provincies invulling aan de beleidsregels.

Alleen directe schade komt voor een tegemoetkoming in aanmerking. Directe schade is de schade die rechtstreeks wordt aangericht aan het dier (of het gewas) zelf. Geen tegemoetkoming wordt dus verleend voor indirecte schade of gevolgschade. In het geval van schade door de wolf is directe schade dus schade aan de schapen. Al het overige is indirecte schade. Voor schade veroorzaakt door de wolf zijn hierop enkele uitzonderingen bepaald in de richtlijn. In de richtlijn staat welke andere schades wel in aanmerking komen voor een tegemoetkoming en welke andere schades in ieder geval niet in aanmerking komen voor een tegemoetkoming.

In de richtlijn is verder (niet limitatief) bepaald dat in ieder geval **géén tegemoetkoming** wordt verleend voor:

- herstel van omheiningen of ander zaken (uren en materialen)
- de tijd die de veehouder kwijt is om de schade af te handelen
- scannen t.b.v. drachtbepaling door dierenarts
- overige kosten t.b.v. de schapen (bijv: aankoop, import, aanvoer, quarantaine e.d.
- schade veroorzaakt door losgebroken schapen

Uitvoering

Tot op heden is deze werkwijze naar tevredenheid van betrokkenen uitgevoerd. Immers er zijn slechts 11 bezwaren en 1 beroep aan de orde (geweest).

Opgemerkt zij dat ook in het kader van een beroepsprocedure over wolvenschade de eis om indirecte schade te vergoeden door de rechtbank Groningen is afgewezen.

BIJLAGE 2: Overzicht van de uitvoering tegemoetkomingsregeling wolvenschade

Na een bij BIJ12 binnengekomen melding van mogelijke wolvenschade wordt beoordeeld of er inderdaad sprake is van vermoedelijke wolvenschade. In dat geval wordt opdracht gegeven tot een taxatie/veldopname van de schade.

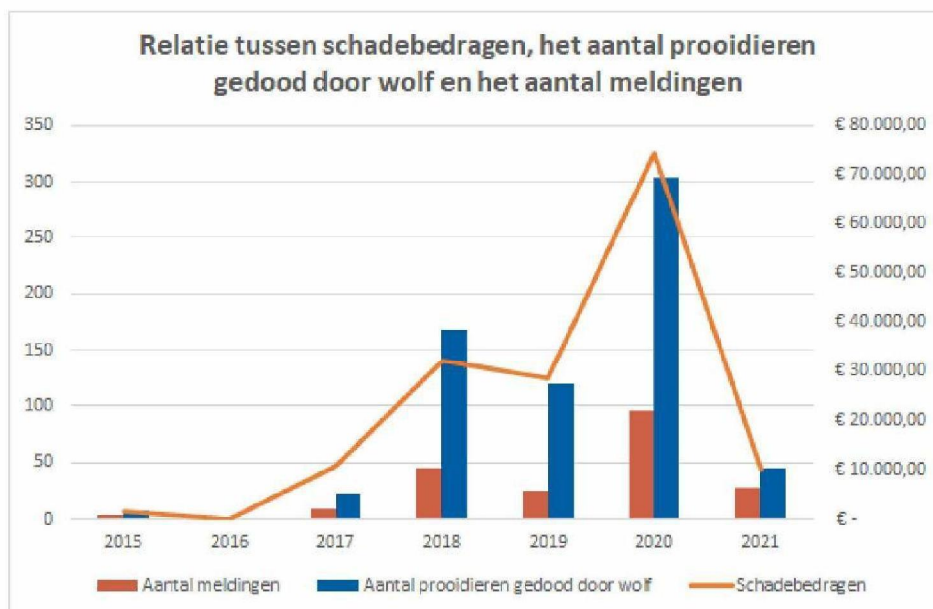
Daarbij bepaald een onafhankelijke taxateur (in opdracht van BIJ12 werkzaam) de waardebeoordeling van de dieren en zorgt de dierhouder voor toelevering van de benodigde bewijsstukken (rekeningen e.d.). Daarna vindt bij BIJ12 een tweede beoordeling plaats waarna wordt besloten en bij gebleken wolvenschade uitbetaald.

Overzicht van de tegemoetkomingen (d.d. 16-08-21)

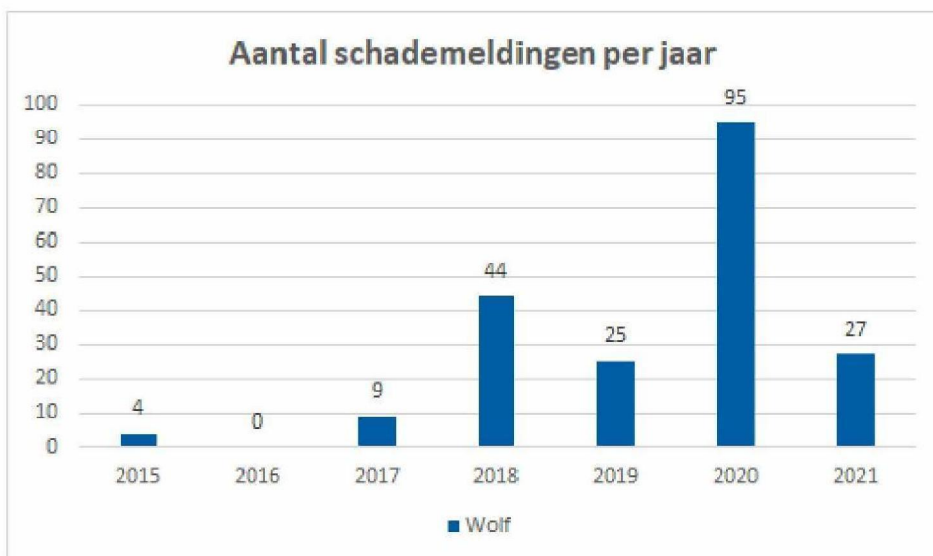
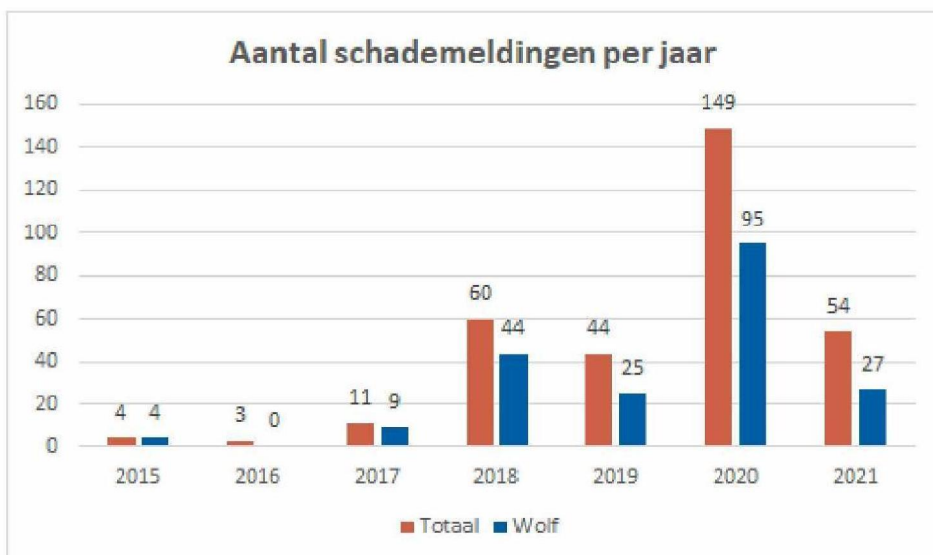
Om een beeld te geven van het aantal aanvragen, aantal dieren en de kosten die met deze tegemoetkomingsregeling gemoeid zijn onderstaande overzichten opgesteld.

Een actueel overzicht van de schadeafhandelingen is te vinden op website <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/wolf/>

De regeling is sinds 2015 actief en heeft geleid tot de onderstaande resultaten in de uitvoering hiervan. Samenvattend komt dit neer op dat het aantal meldingen van schade door wolven toeneemt tot in 2020 95 stuks uitgekeerde tegemoetkomingen. In totaal betrof dit voor het kalenderjaar 2020 € 74.500, -. De (uitvoerings-)kosten hiervan maken onderdeel uit van het faunaschade budget dat de provincies ter beschikking stellen.

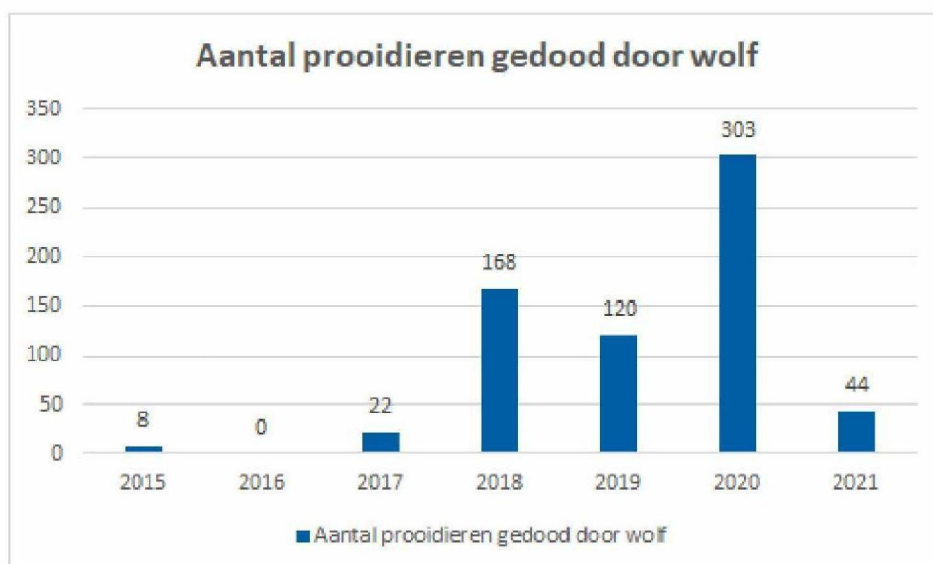

Datum 2 september 2021
Onderwerp Voortzetting tegemoetkomingsregeling
wolvenschade.

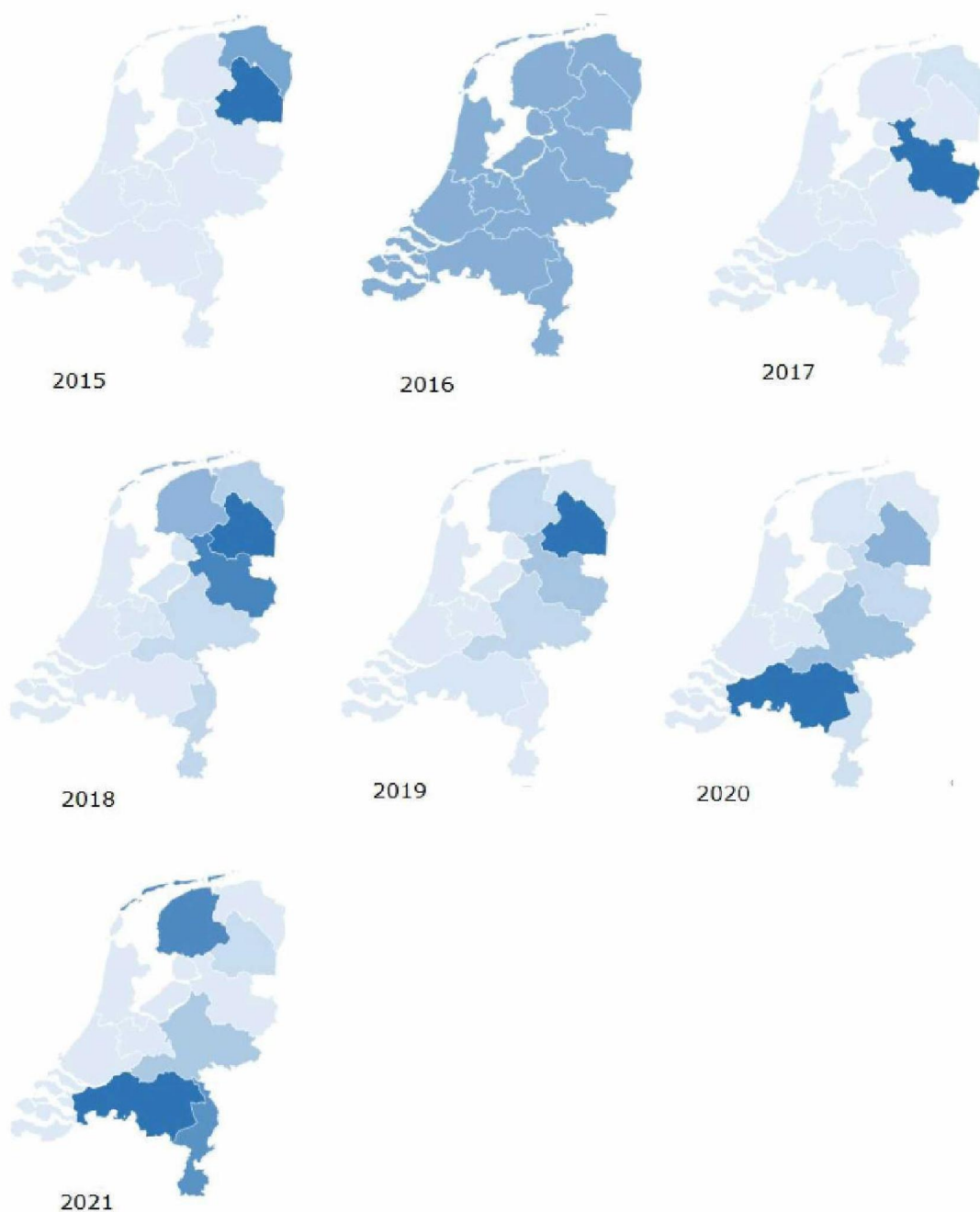

	2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021	
Drenthe	€	960,00	€	-	€	-	€	11.103,00	€	16.677,40	€	16.521,85	€	453,54
Flevoland	€	-	€	-	€	-	€	445,00	€	-	€	-	€	-
Friesland	€	-	€	-	€	-	€	5.005,00	€	2.571,00	€	1.524,50	€	3.005,35
Gelderland	€	-	€	-	€	-	€	1.460,00	€	2.816,00	€	12.964,35	€	1.021,57
Groningen	€	555,00	€	-	€	600,00	€	2.586,00	€	617,76	€	279,51	€	-
Limburg	€	-	€	-	€	-	€	1.812,00	€	-	€	2.713,05	€	2.770,51
Noord-Brabant	€	-	€	-	€	351,00	€	-	€	540,00	€	35.256,55	€	3.701,99
Noord-Holland	€	-	€	-	€	-	€	-	€	-	€	-	€	-
Overijssel	€	-	€	-	€	9.826,00	€	9.517,00	€	5.368,00	€	5.241,11	€	-
Utrecht	€	-	€	-	€	-	€	255,00	€	-	€	-	€	-
Zeeland	€	-	€	-	€	-	€	-	€	-	€	-	€	-
Zuid-Holland	€	-	€	-	€	-	€	-	€	-	€	-	€	-
Totaal	€	1.515,00	€	-	€	10.777,00	€	32.183,00	€	28.590,16	€	74.500,92	€	10.952,96

Datum 2 september 2021
Onderwerp Voortzetting tegemoetkomingsregeling
wolvenschade.

Datum 2 september 2021
Onderwerp Voortzetting tegemoetkomingsregeling
wolvenschade.

Uitgekeerde tegemoetkoming per provincie en per jaar

BERICHT WOLVENCONSULEN

23.09.2021

Wolvenconsulent van start in Gelderland

adviseert veehouders over wolfwerende maatregelen

De wolf is terug in Nederland en heeft zich in 2019 definitief in Gelderland gevestigd. Wolven hebben meerdere schapen in de provincie Gelderland gedood. Toch kan een veehouder met een goed geplaatste afrastering de wolf buitenhouden. Nog maar weinig schapen- en geitenhouders zetten die stap, ondanks de subsidie die de provincie Gelderland sinds augustus 2020 geeft. kan veehouders helpen om wolfwerende maatregelen te nemen.

De Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Gelderland, de zogenoemde wolvencommissie, is vanaf 1 september 2021 gestart met de inzet van een wolvenconsulent om veehouders in Gelderland laagdrempelig te helpen. Hiermee hoopt de wolvencommissie dat meer veehouders besluiten om effectieve en preventieve maatregelen te nemen tegen de wolf. Hoe eerder en hoe meer veehouders maatregelen nemen om de wolf buiten te houden, hoe beter.

Ervaringsdeskundige

- het jaar waarin de eerste wolf in Nederland werd gezien - tot zijn

Wolvenconsulent: "Landbouw en natuur in balans, dat is de uitdaging in het conflictvrij samenleven met de wolf. Hoe doe je dat? Reageren op de komst van de wolf is makkelijker gezegd dan gedaan. In het veld loopt de boer tegen veel praktische zaken aan. Door maximaal gebruik van de beschikbare kennis, materialen en financiering wil ik in deze rol hobbyhouders en boeren in Gelderland helpen om zo de stap te zetten naar werkbare wolfwerende voorzieningen voor hun dieren."

Wat doet de wolvenconsulent?

De wolvenconsulent adviseert dierhouders kosteloos over wolfwerende maatregelen. Zowel op afstand (telefonisch, e-mail) als op locatie. Het gaat dan onder meer over de bouw van nieuwe afrasteringen, de aanpassing van bestaande afrasteringen en controle na oplevering. Daarnaast biedt hij hulp bij het aanvragen van een subsidie. De focus ligt op de aangewezen wolvenleefgebieden, maar ook daarbuiten kan de hulp van worden ingeroepen.

Vragen zoals: Aan welke eisen moet je afrastering voldoen? Welke materialen kan je gebruiken? Hoe pas je de afrastering in het landschap? Hoe bereken je de omtrek van een weide die niet rechthoekig is? Wat doe je met sloten, greppels en dijken? Welk onderhoud is nodig? Wat zijn de subsidiemogelijkheden? Hoe werkt het online aanvragen?

Hulp inschakelen van de wolvenconsulent

Het antwoord op deze en andere vragen kan door de wolvenconsulent worden gegeven. Mail uw naam, organisatie (indien van toepassing) en telefoonnummer naar wolvencommissie@gelderland.nl en u krijgt een voorstel voor een tijdstip voor een belafsprake. Indien gewenst wordt op locatie door

gekeken naar de persoonlijke situatie in het veld en wat er nodig is om preventieve maatregelen te nemen.

Wolvencommissie

De wolvencommissie Gelderland bestaat uit vertegenwoordigers van de schapen- en geitenhouderij, terreineigenaren en gemeenten. Het is haar taak om dierhouders te informeren over en te betrekken bij schadepreventiemaatregelen. De commissie is op 21 mei 2019 ingesteld door Gedeputeerde Staten van Gelderland en staat onder leiding van [REDACTED]. De wolvencommissie verwacht via de wolvenconsulent praktische hulp te kunnen bieden. Het helpt de commissie ook om meer signalen uit de praktijk te ontvangen ten aanzien van de werkbaarheid en praktische uitvoerbaarheid van de subsidieregeling.

Subsidieregeling

De wolf is een beschermde diersoort. Provincie Gelderland heeft de taak om de wolf te beschermen, net als andere beschermde diersoorten. De provincie vergoedt schade door wolven aan vee. Daarnaast vergoedt de provincie binnen het leefgebied ook gedeeltelijk preventieve maatregelen die landbouwhuisdieren beschermen tegen de wolf. Daarvoor heeft de provincie op advies van de wolvencommissie een subsidieregeling opengesteld: <https://www.gelderland.nl/Subsidies/Voorkomen-van-schade-door-wolven>

Video: Eisen aan wolfwerende afrastering
Link: <https://youtu.be/W-XveMo6tS8>

Datum 28 september 2021
Inlichtingen bij [REDACTED] (BIJ12)
Telefoon [REDACTED]
Onderwerp Achtergrond documenten Interprovinciaal wolvenplan 2022

Bijgaand ontvangt u twee documenten die als adviserende bouwsteen zullen dienen bij de actualisatie van het Interprovinciale Wolvenplan. Dit betreft:

1. 'De Wolf terug in Nederland', een factfinding study
2. Juridische analyse: De juridische bescherming van de wolf in Nederland en in een aantal andere Europese landen, september 2021.

Het voornemen is beide rapporten op 6 oktober te publiceren. Graag vernemen we uiterlijk 4 oktober of deze datum akkoord is, of dat naar een andere publicatiedatum moet worden gezocht.

Inleiding

Vanuit BIJ12 is, in opdracht van provincies en in samenwerking met LNV, een factfinding study uitgevoerd om voor de ecologische aspecten een kennis-update op te stellen. Tevens is vanuit het IPO/BIJ12 opdracht gegeven om te komen tot een juridische analyse over de wolf. De documenten zijn onder begeleiding van de IPO Wolvenwerkgroep tot stand gekomen. De documenten beschrijven de actuele en feitelijke kennis. Het zijn adviserende bouwstenen bij het opstellen van het nieuwe wolvenplan 2022. Beleidsmatige keuzes zullen te zijner tijd aan de BAC VP worden voorgelegd.

Communicatie

Ten behoeve van bespreking in de LOW bijeenkomst van 5 oktober zijn deze documenten eveneens gedeeld met de deelnemers in het Landelijk Overleg Wolf (LOW) het landelijk overleg o.l.v. [REDACTED]. Het voorstel is om op 6 oktober beide documenten op de website van BIJ12 openbaar te maken. De verwachting is dat hier de nodige media-aandacht voor zal zijn.

Deze insteek is mede gekozen omdat in de uitzending van 7 oktober het tv-programma 'Propaganda' de Factfinding Study wordt benut als achtergrondsdokument in het kader van een interview met [REDACTED] (DNA analyse wolf) van de WUR. Vanuit communicatieperspectief is het dan van belang dat het achtergrondsdokument ook raadpleegbaar is.

Toelichting

'De Wolf terug in Nederland', een factfinding study, juli 2021.

De factfinding study brengt feitelijk en wetenschappelijk onderbouwd de laatste stand van zaken van de wolf in Nederland in beeld en is mede opgesteld ter ondersteuning voor het te vormen beleid van Rijk en provincies. In dit rapport wordt antwoord gegeven op 25 onderzoeksvragen die betrekking hebben op vijf thema's, te weten

1. verspreiding, voorkomen, herkomst en ecologische draagkracht;
2. gedrag en wolf-mens relatie;
3. beleid, schade, monitoring en beheer;
4. ecologie;
5. genetische methodieken en uitwisseling van data in Europa.

Voor de beantwoording van deze vragen is gebruikt gemaakt van de nieuwste inzichten vanuit wetenschappelijk onderzoek en monitoringsprogramma's. De kennis die in dit rapport is verzameld kan worden ingezet voor het maken van wetenschappelijk onderbouwde beleidskeuzes ten aanzien van de wolf.

Juridische analyse: De juridische bescherming van de wolf in Nederland en in een aantal andere Europese landen, september 2021.

Deze juridische analyse is gevraagd om nadere invulling te kunnen geven aan het wolvenbeleid op basis van de geldende natuurwetgeving.

Deel A: Analyse van de bestaande Internationaalrechtelijke en Europeesrechtelijke verplichtingen ten aanzien van de bescherming van de wolf.

De basis voor dit deel van het rapport wordt gevormd door het rapport 'Wolvenplan voor Nederland: naar een gedegen juridische basis. Een juridisch onderzoek ter ondersteuning van de opstelling van een Nederlands wolvenplan van [REDACTED]'. Deel A beschrijft nieuwe inzichten en ontwikkelingen – mede op grond van jurisprudentie – na het uitkomen van genoemd rapport.

Deel B: Rechtsvergelijking bescherming wolf Frankrijk, Duitsland, België, Zweden, Finland, Polen, Slowakije, Slovenië en Oostenrijk.

Dit deel bevat de resultaten van een uitgevoerde rechtsvergelijking naar het beschermingsregime van de wolf in een aantal Europese landen. Voor de landen Frankrijk, Duitsland en België (Vlaanderen) wordt een vrij uitgebreide beschrijving gegeven van de beschermingsstatus van de wolf alsook welke partijen bevoegd zijn om beslissingen te nemen inzake het maken van uitzonderingen op het beschermingsregime of het aanwijzen van gebieden ter bescherming van de wolvenpopulatie.

Verder wordt aandacht besteed aan opgestelde wolvenplannen in deze landen, en hoe wordt omgaan met eventueel voorkomende wolf-hond hybriden. Daarbij wordt ook ingegaan op de situatie in Zweden, Finland, Polen, Slowakije, Slovenië en Oostenrijk.

Deel C: Bouwstenen voor de handelingsprotocollen

Op verzoek van BII12 worden in dit deel voorstellen gedaan voor bouwstenen die gebruikt kunnen worden bij het formuleren van Nederlands beleid omtrent de bescherming van de wolf. In dit onderdeel is uitgewerkt welke juridische mogelijkheden provincies hebben om in probleemsituaties een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit op grond van de Omgevingswet te verlenen gericht op het verjagen, vangen, verplaatsen, opvangen of doden van de wolf.

Bijlagen

1. 'De Wolf terug in Nederland', een factfinding study
2. Juridische analyse: De juridische bescherming van de wolf in Nederland en in een aantal andere Europese landen, september 2021.

Datum	Project	Omschrijving	Uren	Start tijd	Eind tijd
2021-09-30	Werkzaamheden	Algemene zaken		03	
2021-09-29	Werkzaamheden	Uitwerken padlet			
2021-09-29	Werkzaamheden	Overleg vormgever			
2021-09-28	Werkzaamheden	Verwerken reacties			
2021-09-27	Werkzaamheden	Algemene zaken			
2021-09-24	Werkzaamheden	Schrijven NB			
2021-09-23	Werkzaamheden	Schrijven NB			
2021-09-23	Werkzaamheden	Padlet uitwerken			
2021-09-23	Werkzaamheden	Contacten wolvenconsulent			
2021-09-22	Werkzaamheden	Schrijven NB			
2021-09-21	Overleg	Wolvencommissie			
2021-09-21	Werkzaamheden	Voorbereiding WC			
2021-09-16	Werkzaamheden	Reactie [REDACTED]			
2021-09-13	Werkzaamheden	Planning NB			
2021-09-11	Werkzaamheden	Input WC / De Boerderij / Bij12			
2021-09-10	Overleg	Overleg [REDACTED] / Bij12			
2021-09-09	Werkzaamheden	Afstemming, aanlevering De Boerderij			
2021-09-08	Werkzaamheden	Algemene zaken			
2021-09-07	Werkzaamheden	Algemene zaken, verwerken aanpassing			
2021-09-06	Werkzaamheden	Bericht De Boerderij schrijven			
2021-09-06	Werkzaamheden	Algemene zaken			
2021-09-06	Werkzaamheden	Rhedense schaapskooi			
2021-09-06	Werkzaamheden	Opvolging gesprek [REDACTED]			
2021-09-06	Overleg	Kennismaking wolvenconsulent			
2021-09-03	Overleg	Telefonisch overleg [REDACTED] / D			
2021-09-02	Werkzaamheden	Telefonisch overleg [REDACTED] / D			
2021-09-02	Overleg	Overleg [REDACTED] <-> [REDACTED]			
2021-08-27	Werkzaamheden	Overleg HvdH Zweedse folders			
2021-08-26	Werkzaamheden	Overlegpunten [REDACTED] / opzet nieuwsbrief			
TOTAAL					

Nummer	Datum	Totale afsta	Klant	Project	Startpunt	Eindpunt
2021-00000221	09-2021	CEST	68 Wolvencom	nVergadering	Apeldoorn	Arnhem
2021-00000102	09-2021	CEST	84 Wolvencom	nOverleg	Apeldoorn	Rheden
TOTAAL			152			

PROJECTCODE

Factuur 21.006

Factuur 21.007

Factuur 21.008

4003363€

feb - juni€

juli €

aug - sep €

03

RESTEREND

Datum	Project	Omschrijving	Uren	Start tijd	Eind tijd
2021-09-30	Werkzaamheden	Algemene zaken			
2021-09-29	Werkzaamheden	Uitwerken padlet			
2021-09-29	Werkzaamheden	Overleg vormgever			
2021-09-28	Werkzaamheden	Verwerken reacties			
2021-09-27	Werkzaamheden	Algemene zaken			
2021-09-24	Werkzaamheden	Schrijven NB			
2021-09-23	Werkzaamheden	Schrijven NB			
2021-09-23	Werkzaamheden	Padlet uitwerken			
2021-09-23	Werkzaamheden	Contacten wolvenconsulent			
2021-09-22	Werkzaamheden	Schrijven NB			
2021-09-21	Overleg	Wolvencommissie			
2021-09-21	Werkzaamheden	Voorbereiding WC			
2021-09-16	Werkzaamheden	Reactie [REDACTED]			
2021-09-13	Werkzaamheden	Planning NB			
2021-09-11	Werkzaamheden	Input WC / De Boerderij / Bij12			
2021-09-10	Overleg	Overleg [REDACTED] / Bij12		03	
2021-09-09	Werkzaamheden	Afstemming, aanlevering De Boerderij			
2021-09-08	Werkzaamheden	Algemene zaken			
2021-09-07	Werkzaamheden	Algemene zaken, verwerken aanpassing			
2021-09-06	Werkzaamheden	Bericht De Boerderij schrijven			
2021-09-06	Werkzaamheden	Algemene zaken			
2021-09-06	Werkzaamheden	Rhedense schaapskooi			
2021-09-06	Werkzaamheden	Opvolging gesprek Johan			
2021-09-06	Overleg	Kennismaking wolvenconsulent			
2021-09-03	Overleg	Telefonisch overleg [REDACTED] / D			
2021-09-02	Werkzaamheden	Telefonisch overleg [REDACTED] / D			
2021-09-02	Overleg	Overleg [REDACTED] <-> [REDACTED]			
2021-08-27	Werkzaamheden	Overleg HvdH Zweedse folders			
2021-08-26	Werkzaamheden	Overlegpunten [REDACTED] / opzet nieuwsbrief			
TOTAAL					

Nummer	Datum	Totale afsta	Klant	Project	Startpunt	Eindpunt
2021-00000221-09-2021	CEST	68	Wolvencomr	Vergadering	Apeldoorn	Arnhem
2021-00000102-09-2021	CEST	84	Wolvencomr	Overleg	Apeldoorn	Rheden
TOTAAL		152				

PROJECTCODE	4003363	€ 30,000.00
Factuur 21.006	feb - juni	€ 17,416.44
Factuur 21.007	juli	€ 1,128.33
Factuur 21.008	aug - sep	€ 3,029.11
RESTEREND		€ 8,426.12

Provincie Gelderland

Commissie preventie wolvenschade Gelderland

T.a.v. [REDACTED]

Markt 11

6811 CG Arnhem

FACTUUR

Factuurnummer 21.008
Ordernummer **4003363**
Zaak-nummer 2019-006450
Leveranciersnummer 34474
Datum 14.10.21
Betreft periode 26.08.21 – 30.09.21

OMSCHRIJVING	AANTAL	TARIEF	SOM
Werkzaamheden wolvencommissie	03	[REDACTED]	03
Bijdrage spreker Zoogdiervereniging			
Reiskostenvergoeding	03		
Subtotaal			€ 2.503,40
BTW 21%			€ 525,71
Totaal, te voldoen voor 14 november 2021			€ 3.029,11

BLAEKEND

Het Woldhuis 24
7325 WN Apeldoorn

06 [REDACTED]
info@blaekend.nl
www.blaekend.nl

BTW NL001378852B03
KvK 70480052
IBAN NL84TRIO0338800514

Betaling te voldoen binnen 30 dagen
onder vermelding van het factuur-
nummer.

0000001979

Provincie Gelderland

Commissie preventie wolvenschade Gelderland

T.a.v. [REDACTED]

Markt 11

6811 CG Arnhem

FACTUUR

Factuurnummer 21.008
Ordernummer **4003363**
Zaak-nummer 2019-006450
Leveranciersnummer 34474
Datum 14.10.21
Betreft periode 26.08.21 – 30.09.21

OMSCHRIJVING	AANTAL	TARIEF	SOM
Werkzaamheden wolvencommissie		€ [REDACTED]	€ [REDACTED]
Bijdrage spreker Zoogdiervereniging	03		€ 03
Reiskostenvergoeding		€ 0	
Subtotaal			€ [REDACTED]
BTW 21%			
Totaal, te voldoen voor 14 november 2021			€ 3.029,11

BLAEKEND

Het Woldhuis 24
7325 WN Apeldoorn

06 [REDACTED]
info@blaekend.nl
www.blaekend.nl

BTW NL001378852B03
KvK [REDACTED]
IBAN [REDACTED]

Betaling te voldoen binnen 30 dagen
onder vermelding van het factuur-
nummer.

Ministerie van
Landbouw, Natuur
en Voedselzekerheid

Werkplan BIJ12 2022

Tweede concept

Werkplan BIJ12 2022
tweede concept
4 november 2021

Colofon

<i>Document informatie</i>	
<i>Titel</i>	Werkplan BIJ12 2022
<i>Auteur</i>	BIJ12
<i>Datum</i>	4 november 2021
<i>Bestandsnaam</i>	211104 Werkplan BIJ12 2022 tweede concept

Inhoudsopgave

1	Profiel van BIJ12.....	7
1.1	Missie en visie.....	7
1.2	De meerwaarde van interprovinciale samenwerking.....	7
1.3	Organisatieontwikkeling BIJ12.....	7
1.4	De externe omgeving.....	9
1.5	Formatie 2022.....	9
2	Actuele ontwikkelingen.....	11
2.1	Externe ontwikkelingen.....	11
2.3	Interne ontwikkelingen.....	12
3	De doelstellingen van BIJ12.....	13
3.1	Resultaatdoelstellingen.....	13
3.2	Procesdoelstellingen.....	13
3.3	Randvoorwaardelijke doelstellingen.....	14
4	Werkprogramma 2022.....	17
4.1	Inleiding.....	17
4.1.1	Leeswijzer.....	17
4.1.2	Financiën.....	17
4.1.3	Rapportages.....	17
4.2	Expertiseteam Stikstof en Natura 2000.....	18
4.2.1	Politiek-bestuurlijke context en ISPN.....	18
4.2.2	Wat willen we bereiken?.....	18
4.2.3	Wat mag het kosten?.....	22
4.3	Natuurinformatie en Natuurbeheer.....	24
4.3.1	Missie en visie.....	24
4.3.2	Wat willen we bereiken?.....	25
4.3.3	Wat mag het kosten?.....	29
4.4.2.	Wat mag het kosten?.....	32
4.5	AdviesCommissie Schade Grondwater.....	33
4.5.1	Wat willen we bereiken?.....	33
4.5.2.	Wat mag het kosten?.....	34
4.6	Drugsafvaldumpingen.....	35
4.6.1	Wat willen we bereiken?.....	35
4.5.2.	Wat mag het kosten?.....	35
4.7	GBO.....	36
4.7.1	Wat willen we bereiken?.....	36
4.7.2.	Wat mag het kosten?.....	39
4.8	Directie en bedrijfsvoering.....	40
4.8.1	Wat willen we bereiken?.....	40
4.8.2	Vergader- en ontmoetingscentrum.....	40
4.8.3.	Wat mag het kosten?.....	42
	Bijlage: Verdeling provinciale bijdragen 2022 (IPO-bestuur 2-9-2021, Algemene Vergadering IPO 2-11-2021).....	43

Voorwoord

Voor u ligt het werkplan van BIJ12 voor 2022. Hierin staat beschreven hoe wij de provincies – onze opdrachtgevers – dit jaar ondersteunen bij hun gemeenschappelijke opgaven voor de fysieke leefomgeving en wat dit mag kosten.

Ook in 2022 zetten we voor provincies onze deskundigheid in bij de uitvoering van faunazaken, grondwaterschade, de regeling voor drugsafvaldumpingen, stikstof en Natura 2000, natuurinformatie, natuurbeheer en applicatiebeheer.

Bij het maken van afspraken over wát we precies gaan doen, worden we mede geleid door de wereld om ons heen en de actualiteit. In hoofdstuk 1 leest u dat er veel nieuwe ontwikkelingen zijn waar we als BIJ12 in 2022 op in moeten spelen.

We gaan een bijzonder jaar tegemoet. Enerzijds omdat eind 2021 wordt besloten over twee nieuwe taken voor BIJ12: het beheer van de informatieproducten Externe Veiligheid en Natuur en het contractbeheer van de raamovereenkomst met Microsoft. Anderzijds omdat we de in 2021 ingezette heroriëntatie op de organisatie voortzetten. Deze heroriëntatie is nodig omdat we met name de laatste jaren meer taken uitvoeren en de organisatie hier nog niet op is aangepast. In 2022 worden voorstellen uitgewerkt die in 2022 ook worden doorgevoerd. In 2022 wordt ook integratie van de bedrijfsvoering van het IPO-bureau en BIJ12 verder vormgegeven en ingezet.

Ook de wijze waarop we ons werk willen doen, is bepalend voor ons werkplan 2022. We hanteren hoge standaarden en willen voor provincies een betrouwbare partner zijn die efficiënt en op voorspelbare wijze samenwerkt aan de opgaven waarvoor we gesteld staan. Daarom werken we voortdurend aan de verdere professionalisering van ons opdrachtnemerschap, onze bedrijfsvoering en de ontwikkeling van de organisatie.

In dit werkplan leest u wat de verschillende organisatieonderdelen van BIJ12 in het nieuwe jaar willen bereiken, welke acties we hiervoor ondernemen en wat dit naar verwachting gaat kosten.

We zien er naar uit om dit plan samen met u in praktijk te brengen!

Directeur BIJ12

1 Profiel van BIJ12

1.1 Missie en visie

Missie (Waarom bestaat deze organisatie?)

Wij voeren gemeenschappelijke opgaven van provincies voor de fysieke leefomgeving uit.

Visie (Wat willen we bereiken?)

Wij staan voor een efficiënte uitvoeringsorganisatie voor provincies.

Doelstellingen/strategie (wat zijn onze resultaten?)

Wij leveren in opdracht professionele rapportages, analyses, informatie(voorzieningen), adviezen, gegevensverzamelingen en onderzoek, en we handelen faunaschades af.

Kernwaarden en kerncompetenties

Onze kernwaarden zijn: Samen en betrouwbaar. Afgeleid daarvan zijn onze kerncompetenties:

- (goed) Opdrachtnemerschap
- Resultaatgerichtheid
- Samenwerken

1.2 De meerwaarde van interprovinciale samenwerking

We zien een toenemend aantal gezamenlijke opgaven voor de provincies. Dit betekent ook een versterkte vraag naar het organiserend vermogen om gezamenlijke standpunten voor te bereiden, provincies te ondersteunen met data, kennis en informatie en vormgeven van processen om de (strategische) samenwerking te versterken.

We zien dat er steeds meer opgaven komen waar provincies gezamenlijk voor staan.

Samenwerking heeft hier vaak een belangrijke meerwaarde. Actuele ontwikkelingen in dit kader zijn bijvoorbeeld:

- De nieuwe Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN)
- Het Uitvoeringsprogramma Natuur
- Digitaliseringsopgaven
- Het Nationaal Strategisch Plan (NSP) in het kader van de Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB)
- De Omgevingswet/het beheer van informatieproducten
- Het beheer van de in het kader van de Interprovinciale Agenda (IDA) ontwikkelde producten

Wij zijn in staat om te voorzien in de ondersteuning van de provincies in de gezamenlijke opgaven. Door de verdere ontwikkeling van een krachtige uitvoeringsorganisatie versterken de provincies hun positie als een sterk middenbestuur. Dit versterkt ook de positie van de provincies ten opzichte van het rijk.

1.3 Organisatieontwikkeling BIJ12

Vanaf de start van BIJ12 (2014) werkten we hard aan de ontwikkeling en professionalisering van de organisatie. In 2016 bleek uit een evaluatie dat we in hoge mate gewaardeerd worden door de provincies. Dit beeld is bevestigd in een in 2020 uitgevoerde quick scan. Op basis hiervan heeft het IPO-bestuur in februari 2021 de governance van BIJ12 verbeterd en aangescherpt.

Mede naar aanleiding van de securitysituatie begin 2021 is het duidelijk geworden dat een heroriëntatie op de organisatie nodig is voor een adequatere inrichting en voor de verbetering van de processen binnen BIJ12.

Krachtige gezamenlijke uitvoeringsorganisatie: toename opgaven BIJ12

Wij voeren structurele werkzaamheden uit voor de gezamenlijke provincies. Hierbij was tot 2022 jarenlang sprake van een stabiele begroting waarbinnen nieuwe opgaven vaak budgetneutraal werden opgevangen. De laatste jaren nam het besef van de meerwaarde van een krachtige gezamenlijke uitvoeringsorganisatie van de provincies toe. Hiermee groeide ook de wens van de provincies om meer opgaven bij ons te beleggen. Er is nu een aantal grote ontwikkelingen (zie ook hoofdstuk 2) die leiden tot een aanzienlijke uitbreiding van onze opgaven die we in voorliggend werkplan beschrijven.

Basis op orde: interne organisatie

Door de toenemende vraag om bestaande taken uit te breiden, nam ook de druk op onze medewerkers toe. Dit heeft in het bijzonder effect op de ondersteunende functies en de hiervoor benodigde personele capaciteit. Een verzwaring van enkele functies, zoals communicatie, HR, contractbeheer, financiën en inkoop is nodig. De laatste jaren werd tijdelijk personeel ingehuurd om de continuïteit te kunnen garanderen. Om de dienstverlening kwalitatief op het juiste niveau te brengen en te houden is structurele personele formatie nodig. Daarnaast geldt dat de interne organisatie meegroeit met de toename van de opgaven van BIJ12. Deze noodzakelijke uitbreiding is vertaald in onze begroting van 2022.

Basis op orde: informatieveiligheid en ICT

Om de informatieveiligheid en de ICT binnen BIJ12 duurzaam op een aanvaardbaar niveau te krijgen, zijn we in 2021 gestart met een heroriëntatie op onze organisatie, gericht op een adequate inrichting van de organisatie. Hiertoe is begonnen met de verbetering van de governance en de processen binnen de unit GBO en het IV-team (Team Informatievoorziening). Dit wordt in 2022 voortgezet. Onderdeel van deze verbetering is de vereenvoudiging van de financiering van het beheer en ontwikkeling van informatievoorzieningen en applicaties. Dit alles is nodig voor de professionalisering van BIJ12 als informatieverwerkende organisatie, waarin ICT-opgaven steeds belangrijker worden. Door de invoering van een basisfinanciering en de versterking van de ondersteunende functies, zoals informatiebeleid en -beveiliging, ICT-architectuur, ICT-standaarden en lifecycle-management, technisch contractbeheer en change management, wordt beoogd het beheer per applicatie efficiënter voor de provincies uit te kunnen voeren. In 2023 moet deze verbetering zijn doorgevoerd.

Heroriëntatie op de organisatie

De ontwikkelingen zoals hierboven en ook verder in dit werkplan geschetst, leidden al in 2021 tot de start van een heroriëntatie op de organisatie. Deze is erop gericht dat wij onze werkzaamheden voor de provincies efficiënt en effectief uit kunnen blijven voeren, mét oog voor de medewerkers. Deze organisatieontwikkeling gaat verder in 2022.

De organisatie van BIJ12 is sinds de oprichting in 2014 sterk gegroeid, zowel in de omvang van de taken als in het aantal medewerkers. Deze snelle groei vraagt veel aandacht voor de ontwikkeling van de organisatie met de volgende aandachtspunten:

- Toename van (tijdelijke) taken die feitelijk structureel zijn maar met incidentele capaciteit zijn ingevuld. Dit leidt tot een scheve verhouding van de vaste interne versus tijdelijke ingehuurde formatie, hoge kosten en onvoldoende interne kennisborging.
- Het ontstaan van verschillende werkvormen en daarmee aansturingsvragen binnen BIJ12.
- Heroriëntatie op de werkprocessen en organisatie van beheer en ontwikkeling van informatievoorzieningen.
- Een steeds sneller veranderende omgeving wat een meer flexibele en wendbare manier van werken met zich meebrengt.
- Organisatie en behoud van kennis.
- Herinrichting van de kantoorhuisvesting, waarbij het nieuwe inrichtingsconcept zoveel mogelijk de interne samenwerking dient te faciliteren.
- Een hoge werkdruk en relatief hoog ziekteverzuim.

Er lopen inmiddels verschillende projecten die zijn gericht op organisatieontwikkeling, zoals:

1. heroriëntatie op de organisatie en werkprocessen van GBO (Gemeenschappelijke BeheerOrganisatie) en Informatievoorziening (IV)
2. positionering en organisatie Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 als onderdeel van een nieuw op te bouwen IPO brede interprovinciale programmaorganisatie stikstof en natuur
3. integratie van de bedrijfsvoering met het IPO Bureau in Den Haag
4. invoeging van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) binnen BIJ12
5. gesprekken met de OR over de wens voor een cultuurtraject, gericht op de verbetering van de samenwerkingscultuur binnen BIJ12.

Deze ontwikkelingen hebben ieder een eigen dynamiek en planning. Het is van belang om te sturen op de samenhang van de ontwikkelingen binnen BIJ12 en ervoor te zorgen dat alle relevante ontwikkelingen voldoende voortgang houden. Voor de overkoepelende sturing op deze ontwikkelingen is een programma "Organisatieontwikkeling BIJ12" opgezet en is tijdelijk een externe programmamanager met kennis van en ervaring met organisatieontwikkeling aangesteld.

1.4 De externe omgeving

De provincies zijn onze belangrijkste opdrachtgevers. Met hen maken we afspraken over de uitvoering zoals in dit werkplan is verwoord. Daarnaast is in een enkel geval ook sprake van andere opdrachtgevers (zoals waterschappen en ministeries voor enkele werkzaamheden van GBO). Wij onderhouden een breed netwerk van ketenpartners en het maatschappelijk middenveld. Het betreft partners op (inter-)bestuurlijk en ambtelijk niveau zoals natuurbeheerders, faunabeheerders, agrarische ondernemers en soortenorganisaties.

1.5 Formatie 2022

moet deze nog actualiseren voor 2022, hij werkt momenteel nog aan het aanpassen van het O&Fplan adhv de Voorjaarsnota 2021 en Begroting 2022)

We hadden begin 2021 een structurele formatie van 80,2 fte en een tijdelijke formatie van 2,5 fte.

Met de Voorjaarsnota 2021 en de Begroting 2022 is een aantal structurele wijzigingen in de formatie doorgevoerd die moeten zijn te herleiden in de tekst

- Expertiseteam Stikstof en Natura 2000:
 - uitbreiding formatie Stikstof (€134.000 vanuit bestemmingsreserve, verder IPS)
- NINB:
 - €93.000 verschuiving uitvoeringskosten naar personele kosten bij Natuurinformatie
 - €82.000 voor Data-analist (door vermindering uitvoeringskosten SNL met €41.000 en uitvoeringskosten Natuurinformatie met €41.000)
 - verhoging met 0,8 fte adviseur voor Nationaal Hydrologisch Instrumentarium (€75.000 op jaarbasis)
 - Voorlopige reservering beheer informatieproducten totaal €1.025.000 personele kosten
 - Gedragscode Provinciale infrastructuur €15.000 personele kosten
 - Transitie NDFF: €725.000 personele kosten
- ACSG:
 - Verhoging met €181.000 voor personele capaciteit ACSG (tot en met 2024?)
- GBO:
 - Organisatieontwikkeling in relatie tot security: €1.400.000
 - Voorlopige reservering raamcontract Microsoft; €140.000 (deel personele kosten?)
- Budgetneutrale verschuivingen naar Bedrijfsvoering:
 - Voor helpdesk: €47.000 vanuit €25.000 Stikstof (€25.000), Faunazaken (€8.000) en GBO (€3.000) en NINB (€21.000)
 - Overig: €50.000 vanuit Faunazaken (€25.000) en GBO (€25.000)
- Bedrijfsvoering:
 - toename personele kosten BV: €977.000 (inclusief de budgetneutrale verschuivingen en inclusief voorlopige reserveringen raamcontract Microsoft en beheer informatieproducten)

Hieronder staat cursief nog de tekst van 2021, ter inspiratie

De AAC VP besloot op 30 september 2020 tot een tijdelijke extra inzet van een communicatieadviseur (0,5 fte, schaal 10) bij de unit Faunazaken/ACSG in verband met de toenemende aandacht voor de wolf.

Het IPO-bestuur besloot op 25 juni 2020 de uitvoering van de regeling drugsafvaldumpingen onder te brengen bij BIJ12. Dit leidt tot een uitbreiding van de structurele formatie met 0,67 fte (schaal 8) bij de unit Faunazaken/ACSG.

De incidentele uitbreiding van de formatie voor Bedrijfsvoering blijkt structureel nodig te zijn. Deze formatie is dus omgezet naar structurele formatie (budgetneutrale verschuiving).

Het gaat voor 2021 per saldo om een uitbreiding van de vaste formatie met 2,5 fte en een terugname van de tijdelijke formatie met 1,3 fte.

In de loop van 2021 wijzigt mogelijk de formatie nog in verband met diverse ontwikkelingen (zie hoofdstuk 2) zoals de transitie van de NDFF, het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), het Programma Natuur en het Gemeenschappelijk LandbouwBeleid (GLB).

Unit/Team	Formatie			
	2021 Structure el	2021 Incident eel	2022 Structure el	2022 Incident eel
Expertiseteam Stikstof en Natura2000 (voorheen PAS-bureau)	9,6			
Natuurinformatie en Natuurbeheer	19,3			
Faunazaken	15,0	0,5		
ACSG	2	2		
GBO	17,7**			
Directie en Bedrijfsvoering	16,6			
Totaal	80,2	2,5		

**waarvan 2,0 fte BIJ12-breed (Kantoorautomatisering en informatiebeveiliging), feitelijk is het bij GBO dus 15,7 fte en bij Directie en Bedrijfsvoering 18,6 fte. Hierbij wordt opgemerkt dat medewerkers van Bedrijfsvoering ook inzet leveren voor inhoudelijke resultaten van de units, zoals communicatie.

2 Actuele ontwikkelingen

2.1 Externe ontwikkelingen

Externe ontwikkelingen beïnvloeden ons werkpakket. Actuele ontwikkelingen zijn:

Uitvoeringsprogramma Natuur

Nieuwe afspraken tussen provincies en rijk over investeringen in natuurkwaliteit in het kader van het Uitvoeringsprogramma Natuur hebben ook los van de verbinding met stikstof, gevolgen voor onze werkzaamheden. De financiële gevolgen zijn afhankelijk van keuzes die partijen maken over de uitvoering van het programma en zijn daarom nog niet opgenomen in onze begroting van 2022. Zodra de gevolgen voor ons wel bekend zijn, worden deze vertaald in de Voorjaarsnota 2022. Deze gevolgen betreffen waarschijnlijk:

- Inhoudelijke programma ondersteuning: structurele verzwaring van het expertiseteam Stikstof en Natura 2000 én meer inzet in het leveren van kennis en inhoudelijke expertise.
- Monitoring en Rapportage: structurele verzwaring van de opgave voor de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer en/of het expertiseteam Stikstof en Natura 2000.
- Subsidiestelsel Natuur en Landschap: tijdelijk en mogelijk structurele – beperkte – verzwaring van de opgave voor de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer.
- Onderzoeksmiddelen voor het kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN): verhoging van onderzoeksbudget en structurele verzwaring van de opgave voor de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer en het team Bedrijfsvoering in verband met het rechtmatig aanbesteden van onderzoeken.

Programmaorganisatie stikstof en natuur (IPSN)

Op 1 oktober 2021 is de start gemaakt met de opbouw van een programmaorganisatie voor een periode van (minimaal) 4 jaar. Deze organisatie heet de Interprovinciale programmaorganisatie stikstof en natuur (afgekort IPSN) en omvat naast de voormalige programmaorganisatie stikstof ook het programma natuur. Wij gaan hier vanuit bestaande en deels nieuwe taken aan bijdragen in nauwe samenwerking met het IPO bureau ter ondersteuning van de gezamenlijke provincies en deels in opdracht daarvan voor het Rijk. Het IPSN heeft daarbij kort gezegd tot doel om de provincies te ondersteunen bij de voorbereiding van de bestuurlijke besluitvorming op dit zeer politiek-bestuurlijke dossier en vervolgens de implementatie daarvan richting de uitvoeringspraktijk.

Ten tijde van het schrijven van dit werkplan wordt nog hard gewerkt aan de totstandkoming van een programmaplan, waarin de precieze opgaven, wijze van organisatie en daarmee bijdrage en positionering van ons als BIJ12 zijn beslag moeten krijgen. Het betreft de units Expertiseteam stikstof en Natura 2000, Natuurinformatie en Natuurbeheer (voor wat betreft monitoring & data natuur) en de ondersteuning vanuit bedrijfsvoering. Voor deze organisatieonderdelen wordt, gezien de hierboven geschetste context, in de loop van 2022 een gewijzigd werkplan gemaakt met bijpassende begroting. Daarbij is ook de verwachting dat, gezien de reeds ingezette en door te trekken ambitie om tot een (verdere) kanteling van tijdelijk naar vast personeel te komen op dit dossier, er een voorstel komt voor de Voorjaarsnota 2022.

Transitie Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

In 2022 worden de werkzaamheden voor de transitie van de NDFF voortgezet.

Aanbesteding technisch beheer ICT diensten

Begin 2022 is de aanbesteding voor het technisch beheer van de ICT diensten bij BIJ12 afgerond en zal worden gewerkt met een nieuw contract. De transitie naar de nieuwe leverancier vindt plaats in de eerste helft van 2022.

Nieuwe taak: Beheer informatieproducten Digitaal stelsel Omgevingswet (DSO)

Het team Implementatie Omgevingswet ontwikkelde afgelopen jaren in nauwe samenwerking met ons, informatieproducten voor Natuur en Externe Veiligheid. Het betreft drie informatieproducten voor Externe Veiligheid en twee voor Natuur.

Eind 2021 neemt het IPO-Bestuur een besluit over het beheer van deze informatieproducten door BIJ12. Dit besluit wordt in 2022 geïmplementeerd binnen BIJ12.

Verzoek tot beheer producten Interprovinciale Digitale Agenda (IDA)

Het IPO sloot voor alle provincies in 2021 een raamovereenkomst af met Microsoft. Alle provincies kunnen zo tegen gunstige juridische en commerciële voorwaarden gebruik maken van Microsoftdiensten, zoals Office365. Provincies realiseren hiermee een besparing op licentiekosten, zodra zij aansluiten op de raamovereenkomst. Microsoft kent een complexe licentiestructuur met meerdere producten, die door provincies kunnen worden gebruikt. Door de overeenkomst actief te beheren wordt er een maximaal rendement uitgehaald. Zo kan het slim inzetten van licenties leiden tot reductie van kosten. Eind 2021/begin 2022 neemt het IPO-bestuur een besluit over het beheer van deze raamovereenkomst door ons. In 2022 wordt dit besluit geïmplementeerd.

Het beheer van bovenstaande raamovereenkomst komt voort uit de Interprovinciale Digitale Agenda (IDA). Vanuit het IDA is de wens om het beheer van de door IDA ontwikkelde producten en contracten bij ons te beleggen. In de eerste helft van 2022 kunnen wij hiervoor diverse verzoeken verwachten. Aangezien het gaat om het uitvoeren van interprovinciale werkzaamheden, is dat niet onlogisch. Het betreft echter wel een 'nieuwe tak van sport' waar wij nog niet op ingericht zijn en wat extra druk legt. In de eerste helft van het jaar wordt aan het IPO-bestuur voorgelegd hoe hier invulling aan wordt gegeven.

Digitaal Stelstel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV)

In het bestuursakkoord Omgevingswet uit 2015 en het Financieel Akkoord uit 2016 is afgesproken dat provincies en gemeenten in de vorm van de koepels IPO en VNG verantwoordelijk zijn voor het beheer van het Digitaal Stelstel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV). De onderdelen die het programma DSO heeft opgeleverd, worden in opdracht van de koepels beheerd en de provincies dragen hier jaarlijks €1,6 miljoen (prijspeil 2020, exclusief indexatie) aan bij. In 2021 wordt de beheerorganisatie ingericht en worden de koepels formeel verantwoordelijk voor het beheer. De verantwoordelijkheid voor het volledige DSO wordt pas overgenomen van het ministerie van BZK wanneer het DSO bestuurlijk geaccepteerd kan worden.

De vereniging IPO organiseert voor het beheer van DSO-LV zowel het opdrachtgeverschap als de vraagarticulatie van de provincies. De kopgroep Omgevingswet vroeg de directeur BIJ12 hiertoe een voorstel uit te werken voor het IPO-bestuur. Een besluit hierover wordt voorbereid voor de Voorjaarsnota 2022.

2.3 Interne ontwikkelingen

Naast de organisatieontwikkeling, zoals beschreven in paragraaf 1.3, is onze huisvesting belangrijk om te noemen als grote interne ontwikkeling.

Huisvesting

In 2021 besloot het IPO-bestuur om voor onze huisvesting het bestaande kantoor aan te passen aan het actuele programma van eisen en samen met de OV-campus de derde verdieping van het huidige kantoorpand in gebruik te nemen. Na goedkeuring door de Algemene Vergadering op 28 juni 2021 en na (her)inrichting van beide verdiepingen, werken wij vanaf 1 januari 2022 in ons vernieuwde en uitgebreide kantoor, waar wij ook de provincies en hun partners weer ontvangen in ons moderne vergader- en ontmoetingscentrum met faciliteiten voor hybride vergaderen. In 2022 geven we de samenwerking met de OV-campus verder vorm.

3 De doelstellingen van BIJ12

Dit hoofdstuk beschrijft onze doelstellingen voor de periode 2022-2025: wat willen we bereiken voor onze opdrachtgevers (resultaatdoelstellingen) en voor onze eigen organisatie (proces- en randvoorwaardelijke doelstellingen)?

3.1 Resultaatdoelstellingen

Wat is de toegevoegde waarde van BIJ12? Wat leveren wij 'op' voor de provincies?

Wij bieden deskundigheid in de uitvoering van faunazaken, grondwaterschade, vergoedingen drugsafvaldumpingen, stikstof en Natura 2000, natuurinformatie, natuurbeheer en landelijke keteninformatievoorziening. Op deze gebieden leveren wij:

1. *Gebundelde informatie.* Wij bundelen informatie en kunnen zo aan alle 12 provincies en hun partners dezelfde complete, actuele en toegankelijke informatie verschaffen.
2. *Goed werkende systemen en processen.* In de uitvoering van onze taken staat kwaliteit voorop. Daarbij helpen wij provincies kosten te beheersen door slimme inzet van systemen en efficiënt ingerichte processen. Wij streven naar goed werkende systemen en processen ter ondersteuning van de taken van provincies in de keten op bovengenoemde gebieden.
3. *Uniforme werkwijzen en regelingen.* Onze deskundigheid en mogelijkheid om waar nodig provincie-overstijgende werkzaamheden uit te voeren, leidt ook tot de mogelijkheid om uniformering aan te brengen in de werkwijzen. Op die manier krijgen de verschillende provincies dezelfde informatie en dezelfde behandeling en helpen we de provincies om kosten te beheersen.
4. *Kennis.* Door het (laten) uitvoeren van onderzoek en het organiseren van kennisbijeenkomsten, workshops en trainingen en het bieden van een helpdesk, ondersteunen wij provincies en hun partners bij het ontwikkelen en delen van kennis.
5. *Ontmoeting en uitwisseling:* Met het vergadercentrum en een centrale ontmoetingsruimte ("BIJeen") bieden wij ruimte en faciliteiten voor ontmoeting en uitwisseling tussen medewerkers van provincies, BIJ12, het IPO en hun partners.
6. *Beheer van overeenkomsten en contracten:* Het vastleggen, actueel houden en opvolgen van diverse overeenkomsten en contracten van de gezamenlijke provincies.

Bovenstaande resultaatdoelstellingen zijn in hoofdstuk 3 per unit/team vertaald in onze resultaten en activiteiten in 2022.

3.2 Procesdoelstellingen

Wat willen we veranderen of bereiken in onze manier van werken als BIJ12 om de hierboven genoemde resultaten op tijd en conform afgesproken kwaliteit te kunnen realiseren?

Om de resultaatdoelstellingen te kunnen realiseren, sturen we in 2022 op de volgende procesdoelstellingen die zijn gebaseerd op onze kerncompetenties en die leiden tot verdere professionalisering van de organisatie:

1. BIJ12 is een professionele opdrachtnemer
2. BIJ12 werkt resultaatgericht
3. BIJ12 werkt oplossingsgericht, constructief en doelgericht samen

Deze zijn hieronder uitgewerkt in resultaten en activiteiten voor 2022. Diverse resultaten en activiteiten dragen bij aan meerdere procesdoelstellingen, maar staan één keer in de tabel.

(Proces)doelstelling	Resultaat 2022	Activiteiten 2022
BIJ12 is een	Producten van BIJ12 voor	Werken volgens het intern

professionele opdrachtnemer	interprovinciale overleggen zijn helder, eenduidig en compact en volgens intern afgesproken processen opgesteld	afgesproken proces voor producten voor interprovinciale overleggen (inclusief financiële en juridische toets)
		Aanbieden trainingen helder en strategisch (schriftelijk) adviseren aan nieuwe medewerkers
	Werkzaamheden voor provincies, opdrachtnemers of voor andere units vallen binnen de scope van onze opdracht, zijn gezamenlijk vastgelegd met helderheid over het resultaat, de wijze van uitvoeren, benodigde middelen en rapportages	Gebruik maken van beschikbare templates en werken volgens standaarden en deze ontwikkelen waar nodig.
		Opstellen van SLAs waar dat noodzakelijk is voor goed beheer
		Verder vormgegeven van goed opdrachtnemerschap door het opstellen van businesscases bij nieuwe vragen van provincies aan BIJ12, volgens een intern vastgesteld proces en vast stramien
	BIJ12-medewerkers zijn opgeleid tot goede opdrachtnemers	Aanbieden van diverse trainingen, zoals de incompany training strategisch adviseren
	Doel- en rechtmatige inkoop en verkoop binnen de kaders van de overheid	Uitvoeren en handhaven van het inkoopbeleid van BIJ12
BIJ12 werkt resultaatgericht	Leidinggevend en hebben heldere afspraken met medewerkers over benodigde inzet en te bereiken (tussen)resultaten	Doorontwikkelen van de BIJ12-brede eerstelijns helpdesk, herbouw van de website en doorontwikkeling van communicatietools
		Overleg tussen leidinggevende en (individuele en gezamenlijke) medewerkers
		Regelmatig (minimaal één keer per jaar) voeren van 'het goede gesprek' tussen leidinggevende en medewerker
	Leidinggevend en hebben heldere afspraken met de directeur over te bereiken (tussen)resultaten	Werkafspraken worden vastgelegd en nader uitgewerkt in bijvoorbeeld projectplannen.
		Overleg tussen directeur en (individuele en gezamenlijke) MT-leden en vastleggen van afspraken over resultaten in werkplan en kwartaalrapportages
BIJ12 werkt oplossingsgericht, constructief en doelgericht samen	BIJ12-medewerkers hebben hun netwerk bij provincies en partners versterkt, zijn omgevingsbewust en bereiden samen met provincies en partners interprovinciale overleggen voor	Overleg met provincies en partners organiseren en faciliteren en met hen wederkerige en transparante afspraken maken
		Samenwerking, omgevingsbewustzijn en het onderhoud van het netwerk is vast onderdeel van 'het goede gesprek'
		Aanbieden van incompany training 'Acteren in grote groepen' en 'Samen werken, samen reflecteren'.

3.3 Randvoorwaardelijke doelstellingen

Welke uitdagingen liggen er bij BIJ12 op het gebied van eigen informatie, kennis, competenties en cultuur? Welke ontwikkeling hierin is nodig om ons werk goed te kunnen doen?

Wij hebben deze randvoorwaardelijke doelstellingen als volgt gedefinieerd:

1. Er is een goede interne samenwerking
2. We zorgen voor een samenhangende informatievoorziening die voldoet aan wettelijke vereisten
3. Onze stuurinformatie is op orde
4. Elke medewerker beschikt over benodigde kennis en vaardigheden
5. BIJ12 heeft goede faciliteiten en werkomstandigheden
6. We hebben aandacht voor medewerker en goede sfeer
7. Er is voldoende aandacht voor gezamenlijk ontwikkeling van de organisatie

Deze zijn hieronder uitgewerkt in resultaten en activiteiten voor 2022. Diverse resultaten en activiteiten dragen bij aan meerdere doelstellingen, maar zijn één keer in de tabel hieronder of hierboven (bij de procesdoelstellingen) opgenomen.

(Randvoorwaardelijke) doelstelling	Resultaat 2022	Activiteiten 2022
Een goede interne samenwerking	Medewerkers werken waar mogelijk samen met en voor andere organisatieonderdelen	BIJ12-brede inhoudelijke bijeenkomsten Medewerkers doen – waar mogelijk – werkzaamheden voor andere organisatieonderdelen
	Medewerkers zijn gefaciliteerd en gestimuleerd om samen te werken, zowel fysiek als digitaal	Aanbieden van: (*) incompany training 'Samen werken, samen reflecteren' en (*) het maken van een insightprofiel
		Verder ontwikkelen en optimaliseren van faciliteiten voor digitaal samenwerken en vergaderen (via onder meer DMS, Sharepoint, Teams en andere hybride en digitale vergaderfaciliteiten)
	BIJ12 en IPO werken optimaal samen	Optimaliseren van de samenwerking op bedrijfsvoering en managementniveau en benutten mogelijkheden voor inhoudelijke samenwerking.
We zorgen voor een samenhangende informatievoorziening die voldoet aan wettelijke vereisten	Werken volgens het vastgestelde informatie en archiefbeleid, gegevensbeschermingsbeleid en beleid voor informatiebeveiliging	Uitvoering en actualiseren van dit beleid en invulling van de organisatie voor de uitvoering hiervan
	Medewerkers werken met het DMS (Document Management Systeem) volgens afgesproken processen	Zorgdragen voor het beheer van het DMS en de organisatie hiervan Verder professionaliseren van de DMS-omgeving en -diensten.
Onze stuurinformatie is op orde	Heldere: <ul style="list-style-type: none"> - Begroting/jaarplan en jaarverslag/-rekening voor IPO-bestuur en AV - Werkplan en kwartaalrapportages voor AACs (VP en ROWW) en provinciale contactpersonen - maandelijks 	In overleg met de provinciale contactpersonen opstellen van betreffende rapportages volgens vastgestelde formats en governance

	managementrapportages (financieel en HRM)	
Elke medewerker beschikt over benodigde kennis en vaardigheden	Medewerkers hebben een op elkaar afgestemd en met hun leidinggevende afgesproken opleidingspakket	Aanbieden BIJ12-brede trainingen, functiegerichte trainingen en persoonsgerichte trainingen We voeren gesprekken met de medewerkers over hun ontwikkeling en – onder meer – de inzet van het Persoonlijk OntwikkelBudget (POB)
BIJ12 heeft goede faciliteiten en omstandigheden	Optimale kantoorautomatisering met goede mogelijkheden voor plaats- en tijdonafhankelijk werken, een helpdesksysteem, goede digitale ondersteuning van projecten en (stuur)informatie en digitale mogelijkheden voor interne en externe samenwerking	Doorontwikkeling kantoorautomatisering, waaronder verdere ontwikkeling Sharepoint (in afstemming met IPO Den Haag) Investeren in digitaal vergaderen en noodzakelijke thuiswerkfaciliteiten
	Het kantoor en de arbeidsomstandigheden voldoende aan de Arbowet	Nemen van noodzakelijke maatregelen in samenwerking met de preventiemedewerker
Aandacht voor medewerker en goede sfeer	Positieve werksfeer en aandacht voor persoonlijke ontwikkeling van medewerkers	Activiteiten georganiseerd door de Activiteitencommissie We voeren gesprekken met medewerkers ter ondersteuning van een goede werk-privébalans in de nieuwe werkelijkheid waar meer vanuit huis wordt gewerkt Verder uitwerken en uitvoeren van het strategisch HRM-beleid
		Iedere nieuwe medewerker krijgt een mentor, een actueel inwerkpakket en een introductiebijeenkomst
Er is voldoende aandacht gezamenlijk ontwikkeling van de organisatie	De organisatieontwikkeling wordt gedragen door de medewerkers	Proces inrichten voor betrokkenheid van medewerkers en hier invulling aan geven
	De ontwikkeling en uitvoering van het programma voor de organisatieontwikkeling liggen op schema	De programmaleider en de trekkers van de verschillende deelprogramma's geven invulling aan het programma
	Er is invulling gegeven aan de uitkomsten van het PMO, voor zover deze het programma van de organisatieontwikkeling betreft	Vertaling van uitkomsten PMO in het traject van de organisatieontwikkeling

4 Werkprogramma 2022

4.1 Inleiding

4.1.1 Leeswijzer

Het werkprogramma 2022 richt zich op de algemene opgaven waar wij voor staan en op de prestatieafspraken per organisatieonderdeel. In paragraaf 4.2 tot en met 4.8 lichten we toe wat de verschillende organisatieonderdelen willen bereiken, welke acties we hiervoor ondernemen en met welke uitvoeringskosten rekening dient te worden gehouden.

4.1.2 Financiën

In de paragrafen "Wat mag het kosten" staan de gegevens uit de begroting 2022, zoals deze is goedgekeurd door het IPO-bestuur van 2 september 2021 en vastgesteld door de Algemene Vergadering van 2 november 2021. De uitvoeringskosten uit de begroting 2022 zijn meer in detail uitgesplitst in de paragrafen "Wat willen we bereiken", de uitvoeringskosten staan in de kolom "kosten" van de tabellen. De bedragen zijn – voor zover van toepassing – inclusief btw.

De projectnummers hebben onder meer een functie voor de financiële administratie.

De verdeling van de provinciale bijdragen 2022 (zoals goedgekeurd door het IPO-bestuur van 2 september 2021 en vastgesteld door de Algemene Vergadering van 2 november 2021) staat in de bijlage achteraan dit werkplan.

4.1.3 Rapportages

Via kwartaalrapportages worden in 2022 de ontwikkelingen en de planning van de activiteiten en de besteding van de beschikbare middelen nauwgezet gevolgd en waar nodig in overleg met de provinciale contactpersonen bijgesteld.

4.2 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000

4.2.1 Politiek-bestuurlijke context en IPSN

Politiek bestuurlijke context

Ten tijde van het schrijven van dit werkplan is de politiek-bestuurlijke context nog onvoldoende duidelijk vanwege de lopende kabinetsformatie. Naar verwachting heeft deze de nodige impact op de opgave en ambitie van het Rijk op het stikstof en -natuurdossier en daarmee de doorvertaling daarvan naar de provincies. Anderzijds is een aantal grote opgaven al wel in gang gezet ter uitvoering van de Wet stikstofreductie en natuurherstel en kunnen we hier vanuit onze kerntaken op het vlak van kennis en project- en procesondersteuning in de gewenste ondersteuning voorzien. Daarbij moet dan worden meebewogen met de inkleuring die de kabinetsplannen hieraan geven. Deze inkleuring kan met name consequenties hebben op het vlak van de omvang en ambitie van deze opgaven en in het verlengde daarvan de mate en het type van capaciteit die noodzakelijk is om hieraan uitvoering te geven.

Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN)

Naar verwachting ligt er begin 2022 een programmaplan voor de in paragraaf 2.1 genoemde Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN). Dit programmaplan geeft ook inzicht in de precieze opdrachten en taken waarmee wij bij gaan dragen aan deze nieuwe programmaorganisatie en de wijze waarop wij hierbinnen worden gepositioneerd. De hieronder beschreven doelstellingen en activiteiten van het Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 geven een goede weergave voor 2022, gezien vanuit de structurele taken die wij (veelal) al sinds 2016 uitvoeren. In het voorjaar van 2022 is echter – gezien de invulling van de IPSN, bijstelling nodig in de vorm van een bijgestelde invulling van dit werkplan. Het betreft niet alleen het Expertiseteam – dat als geheel meewerkt aan de nieuwe programmaorganisatie – maar ook diverse werkzaamheden van de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer en ondersteuning vanuit Bedrijfsvoering. In de Voorjaarsnota 2022 wordt de doorvertaling gemaakt naar capaciteit, mede gezien de in de Voorjaarsnota van 2021 reeds aangekondigde gewenste (verdere) kanteling van veelal tijdelijk personeel naar formatie.

4.2.2 Wat willen we bereiken?

Basis met structurele taken versterken

Missie

Het Expertiseteam vormt binnen de IPSN het kenniscentrum ter versterking van de (informatie)positie van provincies op het raakvlak van beleid en uitvoering. Het ondersteunt daarmee – op een kosteneffectieve en efficiënte wijze – de politiek-bestuurlijke besluitvorming, alsmede de doorvertaling naar de uitvoeringspraktijk. Het draagt hiermee bij aan de verbinding tussen de provincies onderling, met de betrokken landelijke actoren en kan meebewegen met de inherente dynamiek op het dossier.

Visie

Ter uitvoering van deze missie willen we – als onderdeel van het IPSN – het volgende bereiken:

1. Kwaliteit: Onze uitvoering geeft kwalitatieve versterking van de taakuitvoering van provincies door versterkte kennispositie van provincies en een meer opdrachtgerichte en projectmatige werkwijze te ondersteunen. Alle daarvoor relevante kennis beschikbaar onder één dak ter ondersteuning van een meer integrale werkwijze.
2. Efficiënter en effectiever: Onze uitvoering van provinciale werkzaamheden dient efficiënter en/of effectiever te zijn dan wanneer alle provincies het zelf doen.
 - Voorziet vanuit integrale kennis en expertise in de benodigde verbinding tussen beleid en uitvoering op het raakvlak van inhoud en proces: kennisknooppunt stikstof en natuur voor provincies.
 - Verbindend en ondersteunend bij samenwerking met Rijk en andere partners, zoals kennisinstituten en natuurorganisaties ter versterking van de informatiepositie en als aantrekkelijke samenwerkingspartner.

- Verzorgt en ondersteunt vanuit bedrijfsvoering de kanteling van tijdelijke naar structurelere inzet en biedt daarmee een goedkopere en meer duurzame ondersteuning bij gelijkblijvende taken.
 - Met behoud van een kleinere flexibele schil om snel en goed te kunnen reageren op nieuwe of bijgestelde wensen vanuit provincies.
3. Wij werken hiertoe exclusief in opdracht van de provincies / IPSN: Op expliciet verzoek van de provincies kunnen wij ook taken uitvoeren in samenwerking met andere partners van de provincies.
4. Vitale organisatie: De organisatie van BIJ12 is vitaal en beweegt mee met de gezamenlijke opgaven van IPSN op het stikstof- en natuurdossier. Dat vraagt adequate toerusting, aandacht en ontwikkeling van mensen, onderhoud en flexibiliteit. Wij zijn daartoe vanuit onze kerntaken en werkprocessen in staat te verbreden naar het Uitvoeringsprogramma Natuur en mee te bewegen met de eventuele verdere integratie naar landbouw en mogelijk breder op basis van nieuw kabinetsbeleid.

Versterkte ondersteuning provincies

Op dit moment hebben we in feite vier opdrachten:

- Structurele taken als uitvloeisel van het PAS
- Ondersteuning IPSN
- Cofinanciering DGS landelijk Informatiepunt Stikstof en Natura 2000
- Het leveren van de thematrekker AERIUS

Dit resulteert op hoofdlijnen in onderstaande taken:

Taak 1: Ontsluiten en verbinden van kennis en informatie op het raakvlak van beleid en uitvoering

- Specialistische- en beleidsadvisering
- Informatievoorziening, faciliteren community's of practice:
 - Helpdesk / Campus
 - Communicatie (o.a. via Website/Pleio)
 - Living lab stikstof + netwerk natuur
- Verzorgen Uitvoeringstoetsen.

Taak 2: Ontwikkelen en beheren

Vanuit een rol (trekker, adviseur, ondersteuner) *signaleren* we informatiebehoeften ter ondersteuning van de uitvoeringspraktijk en voorzien daar *proactief* in via bijvoorbeeld:

- Handreikingen
- Gebruikershandleidingen
- Formats
- Tooling
- Kaders
- Onderzoeks(agenda)

Taak 3: Project- en procesondersteuning

- Ondersteuning via staf- of projectbeheersingsfuncties
- Brugfunctie tussen provincies en Rijk (via IPS)
 - Informatiepunt (uitvoeringstaak)
 - Werkgroepen (zowel onder leiding van Rijk als provincies)
- Werving, selectie en detachering ten behoeve van IPS(N)
 - Leveren van projectleiders, thematrekkers, PMO
 - Inclusief aanbestedingstechnische aspecten en administratie
 - Opdrachtgeverschap inclusief ondersteunende faciliteiten.

Op het vlak van AERIUS, monitoring & data en het Informatiepunt neemt BIJ12 een bijzondere positie in om de navolgende redenen:

- AERIUS: Wij vervullen ten aanzien van dit instrumentarium zowel de rol van gedelegeerd opdrachtgever richting RIVM namens provincies, als de rol als opdrachtnemer ter ondersteuning uitvoering voor zowel provincies als Rijk (informatiepunt), als ook de rol van adviseur en ondersteuner van provincies binnen IPS(N). Breder binnen provincies is de kennis en inzet vrij beperkt gebleven, ondanks meerdere pogingen om deze te versterken.
- Monitoring & data: op het vlak van monitoring & data natuur ondersteunen wij vanaf het ontstaan de provincies vanuit en in samenwerking met de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer (NINB). Deze ondersteuning bestaat uit coördinatie, rapportage, analyse,

onderzoek en advisering. In het verlengde daarvan worden vanuit het Expertiseteam dergelijke taken steeds meer opgepakt op het vlak van monitoring & data stikstof.

- Het landelijke Informatiepunt: deze is afgelopen jaar omgebouwd van een helpdesk voor bevoegd gezagen naar een landelijk Informatiepunt. Hierbij is sprake van een mede-opdrachtgeverschap vanuit het Rijk, inclusief cofinanciering. Van hieruit fungeren we als kennisknooppunt binnen de programmaorganisatie in de vorm van een campus, website en kennisborging en -deling via sharepoint. Naar buiten toe fungeren we als landelijk informatiepunt met bijbehorende helpdesk en website.

De precieze doorvertaling van deze taken wordt op basis van het nog vast te stellen programmaplan uitgewerkt in een gewijzigd werkplan. Vooralsnog is hieronder in de opgenomen tabel uitgegaan van de huidige taken, met enige aanpassing van de doelstellingen die daarmee worden nagestreefd.

Begroting 2022 (vooralsnog) als uitgangspunt

In afwachting van het op te stellen programmaplan is de BIJ12-begroting van 2022 als uitgangspunt aangehouden. In de meerjarige begroting voor IPO Den Haag is een bedrag van € xxxx... opgenomen voor de nieuwe programmaorganisatie IPSN. Deze heeft op basis van het programmaplan doorvertaling naar zowel BIJ12 als IPO Den Haag. Binnen BIJ12 betreft dit het Expertiseteam, de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer en bedrijfsvoering, mede gezien de ambitie om tot een centrale organisatie van de bedrijfsvoering voor de vereniging IPO te komen. Op het vlak van AERIUS wordt vooralsnog uitgegaan van dezelfde bijdrage vanuit provincies aan de opdracht aan het RIVM. Voor deze opdracht loopt een belangrijk verandertraject in de governance daarvan, vanwege een vrij kritisch oordeel van de Chief Information Officer (CIO) van LNV. Dit gaat consequenties hebben voor de rol van provincies binnen de aansturing van het RIVM en een daarbij passende financiële bijdrage. Bijstelling vindt zo nodig plaatsvinden in de Voorjaarsnota 2022.

Daarnaast wordt de opdracht vanuit het Rijk waarmee in aanvullende financiering voor het Informatiepunt gecontinueerd.

Takenpakket en speerpunten

Hieronder staat het takenpakket op basis van de opdrachten die - uitgaande van stand van zaken november 2021 - zijn voorzien als bijdrage aan de IPSN. Deze taken zijn gebaseerd op de langjarige ondersteuning vanuit BIJ12 op het stikstof- en natuurdossier en worden bijgesteld op basis van het nog vast te stellen programmaplan IPSN.

Doelstellingen en activiteiten 2022

Doelstelling	Resultaat 2022	Activiteiten 2022	Kosten (€)	Project nummer
1. Ondersteuning financiering AERIUS vanuit de provincies				
Beschikbaar stellen en verantwoorden provinciale middelen AERIUS	Afspraken beheer, actualisatie en doorontwikkeling AERIUS met mede opdrachtgevers gemaakt en uitgevoerd.	Ondersteunen bij vertegenwoordiging provincies offerte RIVM, borgen kwartaal- en eindverantwoording en verder vormgeven governance.	1.980.770	NN2 2022-1000
2. Versterking kennisdeling en ondersteuning Informatiepunt				
Provincies en IPO bureau worden goed en tijdig voorzien van benodigde kennis voor beleidsontwikkelingen en uitvoering	Verder geprofessionaliseerd Informatiepunt.	<ul style="list-style-type: none"> • Overstap naar Topdesk, als onderdeel BIJ12 brede helpdesk • Versterken en verbreden backoffice rol • Professionaliseren website • Vaststellen en doorontwikkelen agenda campus inclusief een opleidingsplan. • Versterken ontsluiting data en informatievoorziening. 	100.000	NN2 2022-4000
Voorzien in goede basis specialistische advisering intern	Voorzien in de benodigde advisering ter ondersteuning van beleid en uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> • Kennisoverdracht naar nieuwe en jonge medewerkers • Opleiding voor advisering in politiek-bestuurlijke context • Versterking advisering AERIUS en VTH 	158.000	NN2 2022-4000